

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
१९९२

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1992

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय. AND STATISTICS
[किंमत/PRICE] HARASHTRA

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी

१९९२

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1992

DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY

No 4296-1

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

यांचेकडून सदिच्छेसह

With compliments from

The Director of Economics and Statistics
Government of Maharashtra, Bombay

महाराष्ट्राची संज्ञिता संज्ञिता पुस्तिका संदर्भ वर्गानांचे तयार करण्यात आला असून या माहितीसाठी त्या माहितीसाठी तयार आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध जालेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे.

२. या प्रकाशनात सुरुवातीच्या तक्त्यात महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची तुलनात्मक आर्थिक स्थिती मांडण्याच्या उद्देशाने भारताचीही माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यात राज्याच्या आर्थिक प्रगतीबाबत काही निबडक निर्देशांकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. जनगणनाविषयक आकडेवारी देणाना १९९१ च्या जनगणनेवर आधारित उपलब्ध माहितीचा अंतर्भाव या पुस्तिकेत करण्यात आला आहे.

४. अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी देण्यात आली आहे. अंतिम आकडे उपलब्ध होतील तेव्हा ही आकडेवारी सुधारण्याची शक्यता आहे.

५. ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारची विविध खाती, तसेच निपसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल आभारी आहे.

६. महाराष्ट्राच्या माहितीकरिता ही पुस्तिका संदर्भ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

अ. कृ. कागलकर,

अर्थ व सांख्यिकी संचालक,

मुंबई.

मुंबई :

दिनांक ३ डिसेंबर १९९२.

PREFACE

The Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State for the year 1992 is the thirty-second issue in the series. Its object is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of Maharashtra State in a concise form.

2. For the purpose of comparison of the economy of the State with that of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on trends in some selected indicators are presented at the end in a series of tables to throw light on the growth aspects of the State economy.

3. Available information relating to the population census 1991 has been included in this Handbook.

4. In attempting to give up-to-date information, provisional figures have sometimes been presented, which may be revised when final figures become available.

5. The co-operation extended by different departments of the State Government, Central Government and autonomous Organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

6. The Handbook, it is hoped, will be useful as a ready reference to information on Maharashtra.

A. K. Kagalkar,

Director of Economics and Statistics,
Bombay.

Bombay :

Dated 3rd December 1992.

शुद्धिपत्र/ERRATA

पृष्ठ Page	बाब Item	तक्ता/Table No. संक्रम/Col. No.	पूक Incorrect	वाचावे Read
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	I-10 (1)	Col. 5	63.86	64.86
8	I-9.2 (म)	Col. 2	(३१ मार्च १९८८)	(३१ मार्च १९८९)
14	Parbhani	T-2.2, Col. 4	47	477
15	Maharashtra	T-2.2, Col. 9	25.43	25.73
17	I-4	T-2.4, Col. 4	1.61	51.61
18	I-1981-91	T-2.5, Col. 2	+25.43	+25.73
26	स्तंभ शीर्षक	T-2.11, Col. 3	अनुसूचित जाती S. C.	अनुसूचित जाती व बौद्ध S.C. and Buddhist
63	I-2	T-4.5, Col. 4	692.48	692.84
64	I-2	T-5.1, Col. 3	50	750
66	I-11	T-5.2, Col. 4	7	11
85	I-6	T-9.1., Col. 3	12	17
85	I-23	T-9.1, Col. 3	16	15
85	I-14	T-9.1, Col. 6	1
95	I-1991-92	T-12.8, Col. 3	2,636	2,686
96	I-4	T-13.1, Col. 2	शिवावर चालणारी जहाजे Sailing Vessels
110	Maharashtra State	T-15.4, Col. 3	15,369	15,368
113	I-10	T-16.1, Col. 6	16,989	16,998
145	I-Bombay, 2nd line	T-22.2, Col. 13	238	262
145	I-Bombay, 2nd line	T-22.2, Col. 14	262	260
163	I-0059	T-26.1, Col. 4	231.41	31.41
168	I-2051	T-26.2, Col. 4	33.17	3.17
172	I-Total (B)	T-26.2, Col. 3	3,539.36	3,539.56
198	I-2, 2nd line	T-29.2, Col. 4	1,135	1735
198	I-Total live stock	T-29.2, Col. 7	340	410
215	I-1(d)	T-29.10, Col. 9	(196.5)	(191.5)

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1992

अनुक्रमणिका/CONTENTS

वर्ष 32]

[Vol. XXXII]

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र—		Maharashtra State at a glance—
(I) सामान्य माहिती	1	General information.
(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1 हवामान		<i>Climate</i>
1.1. निवडक केंद्रांतील कमाल व किमान तपमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	10	Maximum and minimum temperature, rainy days and annual rainfall at selected centres.
2 क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
2.1. पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Male, female and households in each district.
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या ..	14	Rural and urban population in each district.
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	17	Percentage of literacy in each district.
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार.	18	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या.	19	Urban population by size-class of towns.
2.7. वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	20	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले.	21	Cities/Urban Agglomerations (UAs) with population of 1,00,000 or above.
2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	24	Classification of workers and non-workers.
2.10. काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकारानुसार वर्गीकरण.	25	Classification of persons not at work by type of activity.
2.11. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	26	Population of scheduled castes and scheduled tribes
2.12. प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	28	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.13. बभोगदानुसार लोकसंख्या	.. 29	Population according to age groups.
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	30	Population by religion.
2.15. २००१ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या.	31	Annual estimates of population up to 2001.
2.16. स्वलांतराच्या कारणांनुसार स्वलांतरित स्त्री-पुरुष.	32	Migrants by sex and reason for Migration.
2.17. पूर्वोक्त राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्वलांतरित स्त्री-पुरुष.	33	Migrants by sex and place of last residence.
2.18. प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची संख्या.	37	Households and household population by languages mainly spoken.
3. शेती		<i>Agriculture</i>
3.1. जमिनीचा वापर 38	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार जागवडीसावक क्षेत्र आणि जागवड केलेले क्षेत्र.	39	Districtwise break-up of culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन.	41	Area and out turn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन.	42	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक	.. 46	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती.	48	Progress under soil conservation and land reclamation.
3.7. रासायनिक वतांचे वाटप 49	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे 50	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना वीजपुरवठा 51	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र.	52	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या.	53	Number of Irrigation projects completed in State sector.
3.12. निर्मित झालेल्या क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र.	54	Irrigation potential created and actual irrigated area.
3.13. शासनाचे व्हाषांन्वित झालेले वळविद्युत प्रकल्प.	55	Government hydro projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन		<i>Animal Husbandry</i>
4.1. पशुसंख्या 56	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुसंख्या 58	Livestock population in each district.

विषय	पृष्ठ Page	Subject
4.3. पशुसंबंधनासंबंधीची संकीर्ण माहिती ..	60	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. प्रासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा- मार्फत झालेले दुग्धाचे संकलन व वितरण.	62	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे.	63	Milk products and milk chilling centres
5. मत्स्यध्ववसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. विविध खारवण आकारात झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे.	64	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यध्ववसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	65	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
5.3. प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन ..	67	Varietywise marine fish production.
5.4. मत्स्योत्पादनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)	69	Disposition of fish catch (Marine and Inland).
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्राचे वर्गीकरण ..	70	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन ..	71	Production of major and minor forest product.
7. उद्योग आणि खानकाय		<i>Industry and Mining</i>
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	72	Distribution of working factories according to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	73	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	75	Working factories and average daily employment in each district.
7.4. महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी.	76	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी ..	78	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद ..	79	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	80	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन ..	81	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन ..	82	Industrial production.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
8. बोन		<i>Electricity</i>
8.1. बिजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	83	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. बिजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	84	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		<i>Joint Stock Companies</i>
9.1. ३१ मार्च १९९२ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था.	85	Number of joint stock companies as on 31st March 1992.
10. बँका		<i>Banks</i>
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या.	86	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		<i>Co-operation</i>
11.1. संस्था व प्रभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि माळाची उलाढाल.	87	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व दळणवळण		<i>Transport and Communications</i>
12.1. रस्त्यांची लांबी	88	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण	89	Road length according to types of surface
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	90	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने	91	Motor vehicles in operation.
12.5. महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने	92	Transport and non transport vehicles in Maharashtra State.
12.6. व्यावसायिक व निगर व्यावसायिक वाहन चालकांचे परवाने.	93	Professional and non-professional driving licenses.
12.7. लोहमार्गाची लांबी	94	Railway route length.
12.8. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये याची संख्या.	95	Number of post offices and telegraph offices in Maharashtra State.
13. जहाज वाहतूक		<i>Shipping</i>
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	96	Number and tonnage of vessels entered in Bombay Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदघा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	97	Cargo handled at the docks and bunders in Bombay Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल.	98	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक.	99	Passenger traffic at the minor ports of Maharashtra State.
14 देशांतर्गत व्यापार		<i>Inland Trade</i>
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	100	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		<i>Education</i>
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण.	102	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण	105	Primary and secondary education in each district.
15.3. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील प्रशिक्षणा-यांच्या मंजूर जाणा.	107	Number of seats sanctioned for trainees in the Government and non-Government industrial training institutions in Maharashtra.
15.4. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल.	108	Results of the final examinations of Government and non-Government industrial training institutes in Maharashtra.
15.5. महाराष्ट्र राज्यातील शिकारू उमेदवारांची वर्गवारी.	109	Classification of apprentice trainees in Maharashtra.
15.6. महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या.	110	Secondary and higher secondary technical schools and students in Maharashtra State.
15.7. महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता.	111	Technical and vocational institutes in Maharashtra and their intake capacity in Maharashtra.
15.8. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता.	112	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity in Maharashtra.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		<i>Vital Statistics</i>
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब नियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या.	113	Districtwise number of persons using various family planning methods.
16.2. महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले दर.	115	Sample registration system rates of Maharashtra.
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा.	116	Medical facilities available in Maharashtra State.
17. पोलीस आणि गुन्हे		<i>Police and Crimes</i>
17.1. पोलीस स्टेशन आणि पोलीसांची संख्या	117	Police stations and police force.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपत्त गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न घडून).	118	Cognizable offences (including attempts under Indian Penal Code).
18. कारागृहे		<i>Prisons</i>
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	.. 119	Number of prisons and convicts.
19. घरवांघणो		<i>Housing</i>
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	.. 120	Classification of houses according to use
19.2. वापरतील खोल्यांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	कुटुंबांचे 122	Distribution of households according to rooms occupied.
19.3. घराचे छप्पर व भिती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण.	124	Distribution of households by predomi- nent material used for roof and wall of house.
19.4. बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक	.. 128	Houseless and institutional population.
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	.. 130	Households by number of rooms occupied.
20. स्थानिक संस्था		<i>Local Bodies</i>
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	132	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका घडण.	यांची 133	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका उत्पन्न व खर्च.	यांचे 135	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	.. 137	Income and expenditure of Zilla Parishads.
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	.. 139	Local Bodies by types.
21. सार्वत्रिक निवडणुका		<i>General Elections</i>
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	.. 140	Results of general elections.
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण	.. 141	Candidates according to party affiliations.
22. किंमत निर्देशांक		<i>Price Indices</i>
22.1. ब्रिटिश भारतीय शास्त्र किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	142	All India wholesale price Index numbers (New Series).
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	144	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.	146	Consumer price Index numbers for selected essential items for Rural Maharashtra.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.	.. 147	Consumer price Index numbers for selected essential items for urban Maharashtra.
22.5. नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	148	Consumer price Index numbers for urban non-manual employees.
22.6. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	149	Consumer price Index numbers for agricultural labourers in Maharashtra.
23. रोजगार		<i>Employment</i>
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	150	Industrial classification of persons at work other than cultivators.
23.2. विंगशेती व्यवसायातील व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	151	Occupational classification of persons at work other than cultivators.
23.3. सेवायोजनेसंबंधीची माहिती	.. 152	Employment exchange statistics.
23.4A. राज्य सरकारचे कर्मचारी	.. 153	State Government employees.
23.4B. श्रेणी व जातीनुसार राज्य सरकारचे कर्मचारी.	154	Class and castewise State Government employees. :
23.5. सरकारी क्षेत्रातील रोजगार	.. 155	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	156	Employment under Shops and Establishments Act.
23.7. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांबरील खर्च.	157	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.
24. छापखाने व प्रकाशने		<i>Presses and Publications</i>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके नियतकालिके.	आणि 158	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		<i>Annual Plans</i>
25.1. महाराष्ट्राची सातवी व आठवी पंचवार्षिक योजना.	159	Seventh and Eighth Five-Year Plan of Maharashtra.
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जमा	.. 161	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	.. 167	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण	.. 178	Analysis of State Government Budget.

विषय	पृष्ठ Page	Subject
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	180	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	182	Regulated markets.
28.2A. महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती ..	186	Life Insurance in Maharashtra.
28.2B. महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	187	Gross direct Premium written in Maharashtra.
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या.	188	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक	189	Foreign tourists disembarking at Bombay by air.
28.5. महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (क्रूड) तेलाचे उत्पादन.	190	Production of crude oil in Maharashtra State.
28.6. महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर.	191	Reserves, gross production and utilisation of natural gas in Maharashtra State.
28.7. द्विभूत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक.	192	LPG domestic customers in Maharashtra.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	194	Agriculture.
29.2. पशुधन व कुक्कुट	198	Livestock and poultry.
29.3. उद्योग आणि खानकाम	200	Industry and mining.
29.4. वीज	202	Electricity.
29.5. सहकार	204	Co-operation.
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	206	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	208	Education.
29.8. अखिल भारतीय भाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	210	All India wholesale price Index numbers (New Series).
29.9. कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	212	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)	214	State Income (Revised Series).

वृष्टिदृष्ट्या महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE
(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(4)
1	भौगोलिक स्थान—		Location—
	उत्तर अक्षांश	16.4 to 22.1	North latitude (degrees).
	पूर्व रेखांश	72.6 to 80.9	East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	31	Number of Districts.
4	तालुके	303	Number of Talukas.
†5	शहरे व शहर संकुले	336	Number of City and town units/UAs.†
†6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी):	27	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5).†
7	खेडी— (१९८१)		Number of Villages (1981)
	वस्ती असलेली	39,354	Inhabited.
	वस्ती नसलेली	2,479	Un-inhabited.
†8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometres)†
9	किनाऱ्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres).

टीप.—(१) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्या-नुसार आहे.

Information against item 8 is according to Surveyor General, India.

(२) †१९९१ जनगणनेवर आधारित.

†1991 Population Census.

(३) शहर संकुल=ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

UA = Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maha- rashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
							POPULATION (1991 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या .. हजारांत	..	48,396	6,28,692*	7.7	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	61.31	74.29	..	Percentage	(b) Percentage of rural popula- tion to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या .. हजारांत	30,542	2,17,611*	14.0	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	38.69	25.71	..	Percentage	(b) Percentage of urban popula- tion to total population.
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या .. हजारांत	15,344	1,52,009	10.1	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	9,259	11,591	8.3	Do.	(i) Rural.
	(२) नागरी	6,085	40,418	15.1	Do.	(ii) Urban.
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या (१९९१)	78,937	8,46,303*	9.3	Thousand	(a) Total population (1991)
	(१) पुरुष	40,826	4,39,230*	9.3	Do.	(i) Male.
	(२) स्त्रिया	38,112	4,07,072*	9.4	Do.	(ii) Female.
1.5	(अ) बर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या.	16,076	2,05,982	7.8	Do.	(a) Population of scheduled castes and scheduled tribes
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	20.4	24.3	..	Percentage	(b) Percentage of above popula- tion to total population.

1.6	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	हजारांत	31,006	2,85,932††	10.8	Thousand	(a) Total main workers.
	(आ) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	39.3	34.0	..	Percentage	(b) Percentage of total main workers to total population
1.7	(अ) सीमांतिक काम करणारे	हजारांत	2,904	28,199††	10.3	Thousand	(a) Marginal workers.
	(आ) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	3.7	3.4	..	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.8	(अ) एकूण काम न करणारे	हजारांत	45,011	5,24,437††	8.6	Thousand	(a) Total non-workers.
	(आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	57.0	62.4	..	Percentage	(b) Percentage of total non-workers to total population.
1.9	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलो-मीटरमागे लोकसंख्या	257	267††	..	Persons per sq. km.	Density of population.
1.10	साक्षरतेचे प्रमाण						Literacy percentage—
	(१) पुरुष	शेकडेवारी	76.56	63.86††	..	Percentage	(i) Male
	(२) स्त्रिया	शेकडेवारी	52.32	39.42††	..	Do.	(ii) Female
	(३) एकूण	शेकडेवारी	64.87	52.11††	..	Do.	(iii) Persons
1.11	स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.	934	929	..	Females per 1,000 males	Sex ratio.
1.12	१९८१-९१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडेवारी शेकडा वाढ.		25.73	23.85	..	Percentage	Percentage growth of population during 1981-91.

* जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची व जम्मू व काश्मीरची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

Includes projected population of Assam and Jammu and Kashmir where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
AGRICULTURE							
शेती			<i>Area under principal crops</i> (Average for years 1988-89, 1989-90 and 1990-91)				
प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (१९८८-८९, १९८९-९० व १९९०-९१ या वर्षांची सरासरी).							
2.1	तांदूळ हजार हेक्टर	1,549	42,166	3.7	Thou-hect.	Rice
2.2	गहू "	863	23,863	3.6	Do. ..	Wheat
2.3	ज्वारी "	6,315	14,645	43.1	Do. ..	Jowar
2.4	बाजरी "	1,935	11,131	17.4	Do. ..	Bajri
2.5	एकूण तणधान्ये "	11,127	91,805	12.1	Do. ..	All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये "	3,292	23,653	13.9	Do. ..	All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये "	14,419	1,15,458	12.5	Do. ..	All foodgrains
2.8	गुरमग "	884	8,512	10.4	Do. ..	Groundnut
2.9	उस "	380	3,498	10.9	Do. ..	Sugarcane
2.10	कापूस "	2,665	7,478	35.6	Do. ...	Cotton
प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९८८-८९, १९८९-९० व १९९०-९१ या वर्षांची सरासरी).			<i>Outturn of principal crops</i> (Average for years 1988-89, 1989-90 and 1990-91)				
2.11	तांदूळ हजार टन	2,428	72,884	3.3	Thousand tonnes.	Rice
2.12	गहू "	956	52,827	1.8	Do. ..	Wheat
2.13	ज्वारी "	5,620	11,982	46.9	Do. ..	Jowar
2.14	बाजरी "	1,073	7,112	15.1	Do. ..	Bajri
2.15	एकूण तणधान्ये "	10,078	1,44,471	7.0	Do. ..	All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये "	1,636	13,590	12.0	Do. ..	All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये "	11,714	1,58,061	7.4	Do. ..	All foodgrains

2.18	भूईमूग	884	8,461	10.4	Do.	..	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसांत)	32,641	2,23,494	14.6	Do.	..	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रईमध्य)	310	1,696	18.3	Do.	..	Cotton (lint)
3 पशुसंवर्धन									
ANIMAL HUSBANDRY									
पशुगणना, १९८२									
Livestock Census, 1982									
3.1	एकूण पशुधन	30,919	4,19,545	7.4	Thousand numbers.	..	Total livestock
3.2	एकूण गाई-बैल	16,162	1,92,453	8.4	Do.	..	Total cattle
3.3	गाई-बैल—	Cattle—
	(१) तीन वर्षांवरील बैल	8,560	94,305	9.1	Do.	..	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील गाई	7,110	86,081	8.3	Do.	..	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	3,972	69,784	5.7	Do.	..	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे—	Buffaloes—
	(१) तीन वर्षांवरील रेडे	760	16,242	4.7	Do.	..	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील म्हशी	3,212	53,442	5.8	Do.	..	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	10,376	1,04,017	10.1	Do.	..	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे, शिगरे वगैरे	49	899	5.5	Do.	..	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	360	52,392	0.8	Do.	..	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	19,844	2,07,739	9.6	Do.	..	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	22	519	4.2	Do.	..	Tractors
3.11	सिचनाकरिता वापरलेली इंजिन व पंप.	139	3,101	4.5	Do.	..	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप	449	3,568	12.6	Do.	..	Electric pumps for irrigation
4 जंगले (१९८७-८८)									
FORESTS (1987-88)									
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	चौ. कि.	53,790	6,68,580	8.0	Sq. km.	..	Total forest area

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5	उद्योग आणि खानकाम						INDUSTRY AND MINING
5.1	कारखाने*						*Factories—
	(अ) चालू कारखाने (१९८८)	संख्या	21,868	1,88,136	11.6	Number	(a) Working factories (1988)
	(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९८८).	हजारांत	1,195	7,905	15.1	Thousand numbers.	(b) Average daily number of workers (1988).
5.2	उद्योगांची वार्षिक पहाणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (१९८८-८९)*						Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census parts) (1988-89)—
	(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	19,442	1,16,345	16.7	Crore Rs.	(a) Productive capital
	(आ) रोजगारीवर असलेल्या लोकांची संख्या.	हजारांत	1,257	7,858	16.0	Thousand numbers.	(b) Number of person employed.
	(इ) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	39,224	1,84,349	21.3	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value).
	(ई) उत्पादन मूल्यवृद्धि	"	7,904	34,635	22.8	Do.	(d) Value added by manufacture.
5.3	(अ) चालू असलेल्या सुतीनापड गिरण्या (मार्च १९८९).	संख्या	107	909	11.8	Number	(a) Working cotton textile mills (March 1989).
	(आ) या गिरण्यातील कामगारांची सरासरी (मार्च १९८९).	हजारांत	182	918	19.8	Thousand numbers	(b) Average number of workers employed in cotton textile mills (March 1989).
	(इ) सुताचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९८९).	हजार कि. ग्रॅम	23,130	1,30,229	17.8	Thousand Kg.	(c) Average monthly production of yarn (March 1989)
	(ई) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९८९).	हजार मीटर	90,200	2,34,032	38.5	Thousand metres	(d) Average monthly production of cloth (March 1989)
5.4	खानकाम (१९९१).						MINING (1991)
	(अ) कोळसा (उत्पादन)	'००० टन	19,290	2,24,699	8.7	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये.	541	6,232	8.7	Crore Rs.	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	००० टन	468	56,915	0.8	'000 Tonnes	(b) Iron ore	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	3	586	0.5	Crore Rs.		(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	००० टन	294	1,401	21.0	'000 Tonnes	(c) Manganese ore	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	23	66	34.8	Crore Rs.		(Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	००० टन	441	4,738	9.3	'000 Tonnes	(d) Bauxite	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	3	66	4.5	Crore Rs.		(Value)

6 विद्युत

6.1 विजेचे उत्पादन (१९९०-९१)	दशलक्ष कि.वॅ.तास	37,311	2,64,609	14.1	Million kwh	Electricity generated (1990-91)
6.2 विजेचा वापर (१९९०-९१)	कि.वॅ.तास	30,775	1,90,268	16.2	Do. "	Electricity consumed (1990-91)
6.3 (अ) उद्योगाकरिता वापरलेली वीज	कि.वॅ.तास	14,706	85,488	17.2	Do. "	(a) Industrial consumption
(आ) या औद्योगिक क्खपराचे एकूण विजेच्या वापराशी प्रमाण.	शेकडेवारी	47.8	44.9	..	Percentage	(b) Percentage of industrial consumption to total consumption.

ELECTRICITY

7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका

7.1 संयुक्त भांडवली कंपन्या (३१ मार्च १९९१ रोजी).	संख्या	46,767	2,02,128	23.1	Number	Companies at work (as on 31st March 1991).
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	कोटी रुपये	7,137	64,743	11.0	Crore Rs.	Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये, वर्गीकृत व्यापारी (३१ मार्च १९९१ रोजी).	संख्या	5,566	60,113	9.3	Number	Banking offices, scheduled commercial (as on 31st March 1991).
7.4 दर लाख लोकसंख्येची बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	"	7.4	7.2	..	Do. "	Banking officers per lakh of population.
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (वर्गीकृत व्यापारी) (डिसेंबर १९८२).	"	1,613	21,858	7.4	Do. "	Places having banking offices (Scheduled commercial) (December 1982).

JOINT STOCK COMPANIES AND BANKS

CO-OPERATION

8 सहकार (१९८४-८५)						(1984-85)
8.1 सहकारी संस्था	संख्या	75,360	3,15,658	23.9	Number	Co-operatives Societies
8.2 समासदाची संख्या	लाखांत	190	1,411	13.5	Lakh numbers	Membership

*अस्थायी/Provisional.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	सर्वे सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल ..	कोटी रुपये ..	9,384	37,769	24.9	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies.
8.4	कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज ..	कोटी रुपये ..	250	1,742	14.0	Do. ..	Advances by agricultural credit societies.
						TRANSPORT AND COMMUNICATIONS	
9.1	(अ) रेल्वे मार्गांची लांबी (३१ मार्च १९८४ रोजी).	किलो मीटर ..	5,297	61,460	8.6	Kilometres	(a) Total railway length (as on 31st March 1984).
	(आ) रेल्वे मार्गांच्या लांबीचे क्षेत्र-फळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च १९८४ रोजी).	किलो मीटर ..	1.6	1.9	..	Do. ..	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1984).
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्याची लांबी (३१ मार्च १९८८ रोजी).	किलो मीटर ..	70	61	..	Do. ..	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1989).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्र-फळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९८९ रोजी).	संख्या ..	668	410	..	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 1988).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९९० रोजी).	संख्या ..	३,058	2,085	..	Do. ..	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 1990).
						STATE INCOME (1990-91)	
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये ..	56,857**	4,20,776***	13.1	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किमतीनुसार दर डोई उत्पन्न.	रुपये ..	7,598	4,934	..	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

**प्राथमिक अंदाज/Preliminary.

***शीघ्र अंदाज/Quick estimates.

1. हवामान/CLIMATE
तफ़्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

निवडक केंद्रांतील कमाल आणि किमान तपमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस

MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES

1990

(तपमान सेल्सीयस डिग्रीमध्ये, पाऊस मिलिमीटरमध्ये/Temperature in degrees celcius and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तपमान/Temperature		पाऊस/Rainfall		नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres
		कमाल Maximum (Highest)	किमान Minimum (Lowest)	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कुलाबा (वृहन्मुंबई)	35.0	17.9	94	2,802.6	1,805	Colaba (Greater Bombay)
2	सांताक्रुस (वृहन्मुंबई)	37.2	15.0	97	2,826.5	2,812	Santacruz (Greater Bombay)
3	डहाणू (ठाणे)	36.2	15.7	70	1,759.8	1,759	Dahanu (Thane)
4	भोरा (रायगड)	40.4	14.1	97	5,656.0	N.A.	Bhira (Raigad)
5	अलिबाग (रायगड)	38.6	16.4	100	2,999.0	1,960	Alibag (Raigad)
6	रत्नागिरी	35.4	17.5	123	3,441.0	2,617	Ratnagiri
7	देवगड (सिंधुदुर्ग)	35.2	18.9	102	2,535.3	2,246	Devgad (Sindhudurg)
8	वेंगुर्ला (सिंधुदुर्ग)	35.6	14.1	85	1,123.0	N.A.	Vengurla (Sindhudurg)
9	हर्ण (रत्नागिरी)	35.5	15.8	112	3,457.0	2,472	Harnai (Ratnagiri)
10	नाशिक	N.A.	N.A.	59	871.2	697	Nashik
11	ओझर (नाशिक)	40.5	8.6	52	777.7	633	Ozar (Nashik)
12	मालेगाव कॅम्प	43.4	7.2	38	468.4	N.A.	Malegaon Camp
13	नंदुरबार (धुळे)	43.9	14.8	50	967.6	643	Nandurbar (Dhule)
14	जळगाव	45.5	6.4	53	1,074.5	787	Jaigaon
15	अहमदनगर	40.5	8.2	39	1,148.0	622	Ahmadnagar
16	पुणे	41.3	8.0	58	781.2	661	Pune
17	बारामती (पुणे)	41.8	7.0	29	534.2	465	Baramati (Pune)

18	लोहगाव (पुणे)	41.6	12.2	N.A.	N.A.	684	Lohgaon (Pune)
19	वानोरी (ए.एफ.एम.सी)	41.5	9.8	N.A.	N.A.	640	Wanorie (A.F.M.C.)
20	महाबळेश्वर (सातारा)	35.6	10.2	139	7,375.2	6,226	Mahabaleshwar (Satara)
21	सांगली	41.6	11.6	N.A.	N.A.	N.A.	Sangli
22	सोलापूर	42.2	13.8	58	1,296.0	678	Solapur
23	जेऊर (सोलापूर)	45.4	9.2	N.A.	N.A.	596	Jeur (Solapur)
24	सातारा	41.2	9.6	64	917.1	N.A.	Satara
25	कोल्हापूर	41.1	13.3	76	937.6	1,070	Kolhapur
26	औरंगाबाद	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	726	Aurangabad
27	उस्मानाबाद	41.4	11.6	50	1,002.2	N.A.	Osmanabad
28	चिखलठाणा (औरंगाबाद)	41.6	7.5	58	1,411.8	692	Chikhalthana (Aurangabad)
29	परभणी	43.8	11.3	N.A.	N.A.	854	Parbhani
30	बीड	41.5	10.1	52	1,080.0	786	Beed
31	नांदेड	43.9	10.1	64	1,539.7	901	Nanded
32	बुलढाणा	49.4	10.2	47	1,053.1	857	Buldana.
33	अकोला विमानतळ	44.6	9.6	37	930.7	N.A.	Akola Airport
34	अकोला शहर	44.8	11.2	42	1,052.1	801	Akola City
35	अमरावती	44.7	10.8	32	680.1	876	Amravati
36	यवतमाळ	43.4	11.1	50	1,097.7	1,096	Yavatmal
37	पुसद (यवतमाळ)	44.6	9.0	68	1,678.8	875	Pusad (Yavatmal)
38	वर्धा	44.8	12.0	N.A.	N.A.	N.A.	Wardha
39	नागपूर विमानतळ	44.6	9.7	47	852.7	N.A.	Nagpur Airport
40	नागपूर शहर	45.1	11.2	66	1,242.5	1,242	Nagpur City
41	गोंदिया (भंडारा)	44.0	9.2	69	1,341.6	1,471	Gondia (Bhandara)
42	चंद्रपूर	45.0	10.5	75	1,479.3	1,267	Chandrapur
43	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	43.8	2.8	60	1,565.2	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
44	सिरोंचा (गडचिरोली)	N.A.	N.A.	96	2,009.5	1,439	Sironcha (Gadchiroli)

N. A. = उपलब्ध नाही./Not available.

कंसातील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत.

The names in brackets indicate the district wherein the centre is located.

आधार.—(१) विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर.

Source.—(1) Regional Meteorological Department, Bombay and Nagpur.

(२) कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 2.1

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/MALE, FEMALE AND HOUSEHOLDS IN EACH DISTRICT

1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.)	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,051	5,460	4,466	9,926	818	Greater Bombay
2	ठाणे	1,097	2,793	2,456	5,249	879	Thane
3	रायगड	373	908	915	1,825	1,010	Raigad
4	रत्नागिरी	324	700	844	1,544	1,205	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	176	389	443	832	1,137	Sindhudurg
6	भाणिक	700	1,985	1,866	3,851	940	Nashik
7	धुळे	458	1,295	1,240	2,536	958	Dhule
8	जळगाव	597	1,643	1,545	3,188	940	Jalgaon
9	अहमदनगर	627	1,731	1,642	3,373	949	Ahmadnagar
10	पुणे	1079	2,861	2,671	5,533	933	Pune
11	सातारा	466	1,208	1,243	2,451	1,029	Satara
12	सांगली	423	1,129	1,081	2,210	958	Sangli
13	सोलापूर	579	1,671	1,561	3,231	934	Solapur
14	कोल्हापूर	568	1,525	1,465	2,990	961	Kolhapur
15	औरंगाबाद	425	1,152	1,062	2,214	922	Aurangabad
16	जालना	258	697	668	1,364	958	Jalna
17	परभणी	380	1,084	1,033	2,117	953	Parbhani
18	बीड	367	937	885	1,822	944	Beed
19	नांदेड	407	1,198	1,132	2,330	945	Nanded
20	उस्मानाबाद	233	659	617	1,276	937	Osmanabad
21	लातूर	284	863	813	1,677	942	Latur

22 बुलढाढा	..	353	966	920	1,886	953	Buldana
23 अकोला	..	420	1,142	1,072	2,214	939	Akola
24 अढरावती	..	427	1,136	1,064	2,200	936	Amravati
25 वषतढाळ	..	413	1,064	1,013	2,077	951	Yavatmal
26 वर्धा	..	220	550	517	1,067	939	Wardha
27 नागपूर	..	655	1,710	1,577	3,287	922	Nagpur
28 भंडारा	..	434	1,060	1,047	2,108	988	Bhandara
29 चंदपूर	..	388	910	862	1,772	948	Chandrapur
30 गढचिरोली	..	163	398	389	787	976	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य	..	15,344	40,826	38,112	78,937	934	Maharashtra State
@भारत	..	1,52,009	4,39,230	4,07,072	8,46,303	929	@India

टीढ.—(१) आफडे संकिसुतल ललहलसुडलडुडे डेरडल कलही ठलकलणी कुडणलर नलहीत.

(२) *डर १,००० डुरडलडलडे सुतुरलडलंडी संडुडल.

(३) @जनगणनल डेणे शकुड नसलुडलडुडे कडुडु व कलशुडीरडुडील डुरेअलतुडलडुडे लुकसंडुडल वगळुन.

(ॡ) डलहलली कनगणनल १ॡॡ२ डधुडे डेडुडलत डलली.

अडलर.—(१) संकललक, जनगणनल, डहलरलडुडु.

(२) डहलनलडुडुडुडु व गणनल आडुडुडुडु, डलरत.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) *Females per 1,000 males.

(iii) @ Excludes population of areas in Jammu and Kashmir where census could not be taken.

(iv) First census was taken in 1872.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2

जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT
1991

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage of urban population to total population	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1981-91 (%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	9,926	9,926	100.00	..	20.21	20.21	Greater Bombay
2	ठाणे	1,856	3,393	5,249	64.64	1.20	127.67	55.95	Thane
3	रायगड	1,496	329	1,825	18.02	16.79	54.24	22.08	Raigad
4	रत्नागिरी	1,406	138	1,544	8.93	11.26	14.68	11.58	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	769	63	832	7.57	5.10	24.89	6.38	Sindhudurg
6	नाशिक	2,482	1,369	3,851	35.54	20.13	47.13	28.50	Nashik
7	धुळे	2,016	520	2,536	20.50	21.81	29.77	23.37	Dhule
8	जळगाव	2,313	875	3,188	27.44	17.90	32.65	21.60	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,839	533	3,373	15.80	19.85	51.57	23.96	Ahmadnagar
10	पुणे	2,726	2,807	5,533	50.73	23.74	41.92	32.34	Pune
11	सातारा	2,136	316	2,451	12.89	20.11	18.74	19.93	Satara
12	सांगली	1,707	502	2,209	22.72	17.76	27.39	19.83	Sangli
13	सोलापूर	2,302	929	3,231	28.75	26.06	21.03	24.57	Solapur
14	कोल्हापूर	2,203	787	2,990	26.32	19.29	26.26	21.05	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,489	725	2,214	32.74	24.65	83.67	39.33	Aurangabad
16	जालना	1,134	231	1,364	16.93	30.03	44.44	32.26	Jalna
17	परभणी	1,640	47	2,117	22.53	24.51	45.80	28.74	Parbhani

18	बीड	..	1,495	327	1,822	17.94	20.09	42.15	28.70	Beed
19	नांदेड	..	1,824	506	2,330	21.71	28.11	54.06	32.97	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1,082	194	1,276	15.20	19.88	48.67	23.52	Osmanabad
21	लातूर	..	1,335	342	1,677	20.39	23.31	60.32	29.41	Latur
22	बुलढाणा	..	1,498	388	1,886	20.57	21.43	39.10	24.70	Buldana
23	अकोला	..	1,580	634	2,214	28.63	14.91	39.48	21.02	Akola
24	अमरावती	..	1,483	717	2,200	32.59	12.35	33.88	18.65	Amravati
25	यवतमाळ	..	1,720	357	2,077	17.18	16.37	36.15	19.36	Yavatmal
26	वर्धा	..	784	285	1,067	26.71	12.51	22.46	13.00	Wardha
27	नागपूर	..	1,256	2,031	3,287	61.78	11.79	38.04	26.69	Nagpur
28	भंडारा	..	1,832	276	2,108	13.09	14.40	14.86	14.46	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	1,275	497	1,772	28.04	8.73	101.47	24.84	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	718	69	787	8.76	15.34	341.31	23.27	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	48,396	30,542	78,937	38.69	18.30	38.66	25.43	Maharashtra State
	भारत†	..	6,28,692	2,17,611	8,46,303	25.71	19.71	36.19	23.56	India†

15

टोप.—(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत. Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding

(२) † जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे जम्मू व काश्मीरमधील प्रदेशातील लोकसंख्या वगळत.

(ii) † Excludes population of areas in Jammu and Kashmir where census could not be taken.

भाषार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. (२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफल आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 1991

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफल (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres	घनता (प्रत्येक चौ. किलोमीटरमारे लोकसंख्या)/Density (No. of persons per sq. kilometres)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहस्पवई	603	15,461	Greater Bombay
2	ठाणे	9,558	549	Thane
3	रायगड	7,152	255	Raigad
4	रत्नाचिनी	8,208	188	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5,207	160	Sindhudurg
6	नाशिक	15,530	248	Nashik
7	दुळे	13,150	193	Dhule
8	जळगाव	11,765	271	Jalgaon
9	अहमदनगर	17,045	198	Ahmadnagar
10	पुणे	15,643	354	Pune
11	सातारा	10,480	234	Satara
12	सांगली	8,572	258	Sangli
13	सोलापूर	14,895	217	Solapur
14	कोल्हापूर	7,685	389	Kolhapur
15	औरंगाबाद	10,107	219	Aurangabad
16	जालना	7,718	177	Jalna
17	परभणी	11,041	192	Parbhani
18	बीड	10,693	170	Beed
19	नांदेड	10,528	221	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,569	169	Osmanabad
21	लातूर	7,157	234	Latur
22	बुलढाना	9,661	195	Buldana
23	अकोला	10,574	209	Akola
24	अमरावती	12,210	180	Amravati
25	यवतमाळ	13,582	153	Yavatmal
26	वर्धा	6,309	169	Wardha
27	नागपूर	9,892	332	Nagpur
28	भंडारा	9,321	226	Bhandara
29	चंद्रपूर	11,443	155	Chandrapur
30	गडचिरोली	14,412	55	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	3,07,713	257	Maharashtra State
	* भारत	32,87,263	267*	India*

टीप.—(१) आकडे आस्थावी आहेत.

Note.—(1) Figures are provisional.

(२) * जम्मू व काश्मीर वगळून. (2) Excluding Jammu and Kashmir.

साधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व जनगणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)

PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT

1991

अनुक्रमांक	जिल्हा	साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/Literacy percentage			District
Serial No.	(2)	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मुंबई	87.87	75.80	82.50	Greater Bombay
2	ठाणे	77.56	60.28	69.54	Thane
3	रायगड	75.94	52.20	63.95	Raigad
4	रत्नागिरी	76.64	51.61	62.70	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	86.23	66.87	75.81	Sindhudurg
6	नाशिक	73.98	49.89	62.33	Nashik
7	धुळे	63.13	38.78	51.22	Dhuie
8	जळगाव	77.46	50.34	64.30	Jalgaon
9	अहमदनगर	75.30	45.99	61.03	Ahmadnagar
10	पुणे	81.56	59.77	71.05	Pune
11	सातारा	80.61	53.35	66.67	Satara
12	सांगली	74.83	49.94	62.61	Sangli
13	सोलापूर	70.08	41.73	56.39	Solapur
14	कोल्हापूर	80.33	53.08	66.94	Kolhapur
15	औरंगाबाद	72.93	39.64	56.98	Aurangabad
16	जालना	64.43	27.30	46.25	Jalna
17	परभणी	64.90	29.41	47.58	Parbhani
18	बीड	66.34	32.34	49.82	Beed
19	नांदेड	64.38	30.96	48.17	Nanded
20	उस्मानाबाद	68.39	39.16	54.27	Osmanabad
21	लातूर	70.47	39.74	55.57	Latur
22	बुलढाणा	76.53	46.13	61.69	Buldana
23	अकोला	77.63	53.28	65.83	Akola
24	अमरावती	78.40	61.13	70.06	Amravati
25	यवतमाळ	70.45	44.81	57.96	Yavatmal
26	वर्धा	78.33	61.02	69.95	Wardha
27	नागपूर	81.79	64.74	73.64	Nagpur
28	भंडारा	78.82	50.44	64.69	Bhandara
29	चंद्रपूर	71.30	46.81	59.41	Chandrapur
30	गडचिरोली	56.50	28.87	42.89	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य-१९९१	76.56	52.32	64.87	Maharashtra State—1991
	महाराष्ट्र राज्य-१९८१	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State—1981
	भारत† १९९१	63.86	39.42	52.11	India† .. 1991

टीप.—† जम्मू व काश्मीर वगळून.

Note.—† Excluding Jammu and Kashmir

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व जनगणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार
DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE 1901

दशक Decade	दशवर्षीय लोकसंख्येतील चढउतार (टक्केवार) Percentage decadal variation in population
(1)	(2)
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.43

संस्कार—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

शहरांच्या लोकसंख्या—गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या
URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
1991

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगर व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्या शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 5,000 हून कमी	11	33,359	0.1
2	5,000—9,999	47	3,13,553	1.0
3	10,000—19,999	101	12,60,542	4.1
4	20,000—49,999	113	31,69,555	10.4
5	50,000—99,999	31	19,77,802	6.5
6	1,00,000 आणि याहून अधिक and above	33	2,37,41,541	77.9
एकूण/Total		336	3,04,96,352	100.0

UA=Urban Agglomeration.

आधार—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
 CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES ACCORDING TO POPULATION
 1981

अनु- क्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range			वस्ती असलेली एकूण खेडी Number of inhabited villages	ग्रामीण लोकसंख्या Rural Population	एकूण ग्रामीण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाण Percentage to total rural population
(1)	(2)			(3)	(4)	(5)
1	Below 200 पेक्षा कमी	4,523	4,60,124	1.1
2	200—499	9,248	32,68,093	8.0
3	500—999	12,330	88,91,308	21.8
4	1,000—1,999	8,954	1,23,57,047	30.3
5	2,000—4,999	3,604	1,04,71,160	25.7
6	5,000—9,999	579	38,37,056	9.4
7	10,000 आणि त्याहून अधिक and above	116	15,05,789	3.7
एकूण/Total				.. 39,354	4,07,90,577	100.0

आधार.--संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले

CITIES / URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000
OR ABOVE

1991

अनक्रमांक Serial No.	शहर/शहर संकुलाचे नाव (2)	लोकसंख्या (हजारांत) Population (in thousand)	Name of City/UA (2)
(1)	(2)	(3)	(2)
१	बृहन्मुंबई शहर संकुल	12,572	1. Greater Bombay Urban Agglomeration.
	(अ) बृहन्मुंबई (म. न. पा.)	9,910	(a) Greater Bombay (M. Corpn.)
२	ठाणे यांत अंतर्भूत असलेले	2,662	2. Constituent in Thane
	(अ) कल्याण (म. न. पा.)	1,014	(a) Kalyan (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म. न. पा.)	797	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (न. प.)	369	(c) Ulhasnagar (M.)
	(ई) नवी मुंबई (ठाणे) (गणना शहर)	307	(d) New Bombay (Thane) (C.T.)
	(उ) मीरा भायंदर (न. प.)	175	(e) Mira Bhayandar (M.)
३	पुणे शहर संकुल	2,485	3. Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म. न. पा.)	1,560	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पी. सी. एम. सी. (म. न. पा.)	516	(b) P.C.M.C. (M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	82	(c) Pune (Contonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	78	(d) Kirkec (Contonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	41	(e) Dehu Road (Contonmnet)
	(ऊ) हडपसर (गणना शहर)	39	(f) Hadapsar (C.T.)
	(ए) वडगाव शेरी (गणना शहर)	32	(g) Vadgaon Sheri (C.T.)
	(ऐ) धनकवाडी (गणना शहर)	28	(h) Dhankawadi (C.T.)
	(ओ) खडकवासला (गणना शहर)	18	(i) Khadkvasla (C.T.)
	(औ) वारिया (गणना शहर)	18	(j) Warie (C.T.)
	(क) खराडी (गणना शहर)	12	(k) Kharadi (C.T.)
	(ख) कलास (गणना शहर)	11	(l) Kalas (C.T.)
	(ग) किवाले (गणना शहर)	10	(m) Kivale (C.T.)
	(घ) लोहगाव (गणना शहर)	10	(n) Lohgaon (C.T.)
	(च) वडगाव बोके (गणना शहर)	10	(o) Vadgaon B.K. (C.T.)
	(छ) शिवाने (गणना शहर)	9	(p) Shivane (C.T.)
	(ज) कोपरवेल (गणना शहर)	7	(q) Kopkhel (C.T.)
	(झ) देहू (गणना शहर)	5	(r) Dchu (C.T.)
४	नागपूर शहर संकुल	1,661	4. Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म. न. पा.)	1,622	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	22	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	17	(c) Digdon (C.T.)

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.8.—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
५	नाशिक शहर संकुल (अ) नाशिक (म. न. पा.) (आ) देवलाळी कटक मंडळ (इ) भागूर (न. प.) (ई) एकलहरे (गणना शहर)	722 647 51 12 12	5. Nashik Urban Agglomeration (a) Nashik (M. Dorpn.) (b) Deolali (Contentment) (c) Bhagur (M.) (d) Eklahare (C.T.)
६	सोलापूर शहर संकुल (अ) सोलापूर (म. न. पा.) (आ) माजरेवाडी (अतिवृद्धि) (इ) सोलापूर (ग्रामीण) (अतिवृद्धि) (ई) नेहरूनगर (अतिवृद्धि)	621 604 10 5 2	6. Solapur Urban Agglomeration (a) Solapur (M. Corpn.) (b) Majrewadi (O.G.) (c) Solapur (Rural) (O.G.) (d) Nehrunagar (O.G.)
७	औरंगाबाद शहर संकुल (अ) औरंगाबाद (म. न. पा.) (आ) औरंगाबाद कटक मंडळ	592 573 19	7. Aurangabad Urban Agglomeration. (a) Aurangabad (M. Corpn.) (b) Aurangabad (Contentment)
८	अमरावती (म. न. पा.)	434	8. Amravati (M. Corpn.)
९	कोल्हापूर शहर संकुल (अ) कोल्हापूर (म. न. पा.) (आ) गांधीनगर (गणना शहर)	417 405 12	9. Kolhapur Urban Agglomeration (a) Kolhapur (M. Corpn.) (b) Gandhinagar (C.T.)
१०	भिवंडी शहर संकुल (अ) भिवंडी (न. प.) (आ) खोनी (गणना शहर)	392 379 13	10. Bhiwandi Urban Agglomeration (a) Bhiwandi (M.) (b) Khoni (C.T.)
११	सांगली शहर संकुल (अ) सांगली (म. न. पा.) (आ) कुपवाड (अतिवृद्धि) (इ) मिरज (न. प.) (ई) वानलेवाडी (अतिवृद्धि) (उ) माधवनगर (गणना शहर)	364 193 33 122 4 12	11. Sangli Urban Agglomeration (a) Sangli (M. Corpn.) (b) Kupwad (O.G.) (c) Miraj (M.) (d) Vanlewadi (O.G.) (e) Madhavnagar (C.T.)
१२	मालेगाव (न. प.)	342	12. Malegaon (M.)
१३	अकोला (न. प.)	328	13. Akola (M.)
१४	नांदेड शहर संकुल (अ) नांदेड (न. प.) (आ) वाघल (न. प.)	309 275 34	14. Nanded Urban Agglomeration (a) Nanded (M.) (b) Waghala (M.)
१५	धुळे (न. प.)	278	15. Dhule (M.)
१६	जळगाव (न. प.)	242	16. Jalgaon (M.)

तबला क्रमांक/TABLE No. 2.8.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
१७	इचलकरंजी शहर संकुल	236	17. Ichalkaranji Urban Agglomeration.
	(अ) इचलकरंजी (न. प.)	215	(a) Ichalkaranji (M.)
	(आ) कबनूर (गणना शहर)	21	(b) Kabnur (C.T.)
१८	चंद्रपूर (न. प.)	226	18. Chandrapur (M.)
१९	अहमदनगर शहर संकुल	222	19. Ahmednagar Urban Agglomeration.
	(अ) अहमदनगर (न. प.)	181	(a) Ahmednagar (M.)
	(आ) अहमदनगर कटक मंडळ	41	(b) Ahmednagar (Cont.)
२०	लातूर (न. प.)	197	20. Latur (M.)
२१	परभणी (न. प.)	190	21. Parbhani (M.)
२२	जालना (न. प.)	175	22. Jalna (M.)
२३	भुसावळ शहर संकुल	159	23. Bhusawal Urban Agglomeration.
	(अ) भुसावळ (न. प.)	145	(a) Bhusawal (M.)
	(आ) कांद्री (गणना शहर)	14	(b) Kandri (C.T.)
२४	कामटी शहर संकुल	132	24. Kamptee Urban Agglomeration
	(अ) कामटी (न. प.)	79	(a) Kamptee (M.)
	(आ) कंठान पींपरी (गणना शहर)	19	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
	(इ) टेकाड (गणना शहर)	18	(c) Tekad (C.T.)
	(ई) कामटी कटक मंडळ	12	(d) Kamptee (Contt.)
	(उ) कांद्री (गणना शहर)	5	(e) Kandri (C.T.)
२५	यवतमाळ शहर संकुल	122	25. Yavatmal Urban Agglomeration.
	(आ) यवतमाळ (न. प.)	109	(a) Yavatmal (M.)
	(आ) उमरसरा (गणना शहर)	13	(b) Umarsara (C.T.)
२६	बीड (न. प.)	112	26. Beed (M.)
२७	गोंदिया (न. प.)	109	27. Gondiya (M.)
२८	वर्धा (न. प.)	103	28. Wardha (M.)

एकूण .. 23,742 .. Total

प.न.पा. = महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation, O.G.—अतिवृद्धि/Out Growth.

न. प. = नगरपरिषद/M=Municipality. C.T.—गणना शहर/Census Town, S.T. शहर/Special Town.

टीप.—आकडे सांख्यिकी लिहिल्यामुळे वेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणाऱ्या व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक (1)	बाब (2)	महाराष्ट्र Maharashtra (3)	Item (2)
१	शेतकरी	10,172	Cultivators
२	शेतमजूर	8,313	Agricultural labourers.
३	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबागा वगैरे क्षेत्रात काम करणारे.	472	In livestock, forestry, fishing, hunting and plantations or- chards and allied activities.
४	खानकाम आणि दगड खानकामात काम करणारे	115	In mining and quarrying.
५	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, साधारण दुरुस्तीचे उद्योगघडे करणारे— (अ) घरगुती उद्योगघंटात काम करणारे (ब) घरगुती उद्योगघंटाव्यतिरिक्त इतर उद्योगघंटात काम करणारे. 498 3,598	In manufacturing, processing Servicing and repairs— (a) Household industry (b) Other than household industry.
६	बांधकाम करणारे	802	In Construction.
७	व्यापार आणि वाणिज्य क्षेत्रात काम करणारे	2,657	In trade and Commerce.
८	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण क्षेत्रातील काम करणारे.	1,160	In transport, Storage and Comm- unications.
९	इतर काम करणारे	3,219	In Other Services.
	एकूण—मुख्यतः काम करणारे.	31,006	Total main Workers,
	सीमांतिक कामगार	2,904	Marginal Workers.
	एकूण—काम न करणारे	45,011	Total non-workers.
	एकूण—काम करणारे आणि न करणारे. . .	78,921	Total workers and non- Workers.

टीप.—आकडे संक्षिप्तात जिहिल्यामुळे काही ठिकाणी वेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

आधार.—महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली—१९९१ जनगणना प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम) आणि एनआयसीनेट.

Source: Registrar General and Census Commissioner, Government to India, New Delhi-1991 Census. Primary Census Abstract Maharashtra (Final) and NICNET.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकारानुसार वर्गीकरण
CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY
गणना/Census
1981

(हजारंत/in thousand)

व्यवसाय प्रकार (1)	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity (1)
	पुरुष Males (2)	स्त्रिया Females (3)	एकूण Total (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	एकूण Total (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	एकूण Total (10)	
पूर्णवेळ विद्यार्थी ..	4,103	2,308	6,411	3,012	2,267	5,279	7,116	4,575	11,691	Full time students.
घरकाम करणारे ..	131	4,196	4,327	78	4,500	4,577	209	8,695	8,904	Household duties.
श्वलंदून असणारे व बालके ..	4,738	5,423	10,161	2,189	2,216	4,405	6,926	7,638	14,564	Dependents and in- fant.
सेवानिवृत्त, व्याजावर, भाड्यावर उपजिविका करणारे व स्वतंत्र उत्पन्न असणारे	54	20	74	235	28	263	290	49	339	Retired, rentiers and persons of inde- pendent means.
भिकारी, भटके इत्यादि ..	19	10	29	24	14	38	44	24	68	Beggars, vagrants etc.
शिक्षा भोगणारे, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थामध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती	5	3	8	20	6	26	24	9	33	Inmates of panal, mental and chari- table institutions.
इतर	109	25	134	283	51	334	391	76	467	Others.
एकूण ..	9,159	11,985	21,144	5,841	9,081	14,922	15,000	21,066	36,066	Total

आधार.—भारताची जनगणना १९८१, भाग-३ क आणि ख (४).
Source.—Census of India 1981, Part III-A and B (iv).

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या/POPULATION OF S.C., S.T.

1991

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती Scheduled Castes	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes	नवबौद्ध	एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Percentage to total population		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येची प्रमाण Literate population as percentage to total population (1981)		District
					अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.	अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	6,46,914	1,03,775	6.52	1.05	50.56	49.07	Greater Bombay	
2	ठाणे	2,71,797	9,51,205	5.18	18.12	43.70	14.40	Thane	
3	रायगड	50,999	2,33,953	2.79	12.82	46.42	16.46	Raigad	
4	रत्नागिरी	27,385	14,847	1.77	0.96	38.65	10.26	Ratnagiri Sindhudurg	
5	सिंधुदुर्ग	42,435	3,893	5.10	0.47	@	@		
6	नाशिक	3,26,755	9,31,069	8.48	24.18	41.86	16.74	Nashik	
7	घुळे	1,34,359	10,36,491	5.30	40.88	37.15	15.26	Dhule	
8	जळगाव	2,95,047	3,13,551	9.26	9.84	34.58	19.95	Jalgaon	
9	अहमदनगर	4,18,479	2,40,141	12.41	7.12	35.43	16.87	Ahmadnagar	
10	पुणे	6,31,063	2,16,336	11.41	3.91	41.71	27.80	Pune	
11	सातारा	2,33,014	18,342	9.51	0.75	39.61	29.66	Satara	
12	सांगली	2,77,458	10,784	12.56	0.49	37.52	40.19	Sangli	
13	सोलापूर	4,97,913	48,352	15.41	1.50	29.75	31.64	Solapur	
14	कोल्हापूर	3,81,029	14,789	12.75	0.49	35.01	34.36	Kolhapur	

15	औरंगाबाद	..	3,05,246	83,502	13.79	3.77	23.90	16.87	} Aurangabad Jalna
16	जालना	..	1,76,452	28,300	12.93	2.07	@	@	
17	परभणी	..	2,33,323	1,11,470	11.02	5.27	18.99	16.78	Parbhani
18	बीड	..	2,44,281	20,515	13.41	1.13	21.99	17.69	Beed
19	नांदेड	..	4,22,942	2,75,972	18.15	11.84	20.00	20.53	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1,08,609	22,463	16.34	1.76	24.13	23.12	} Osmanabad Latur
21	लातूर	..	3,19,568	37,527	19.06	2.24	@	@	
22	बुलढाणा	..	2,16,687	95,389	11.49	5.06	31.65	27.15	Buldana
23	अकोला	..	2,64,554	1,55,695	11.95	7.03	34.37	33.57	Akola
24	अमरावती	..	3,84,499	3,16,448	17.48	14.38	41.45	25.69	Amravati
25	यवतमाळ	..	2,26,820	4,45,840	10.92	21.46	33.75	24.35	Yavatmal
26	वर्धा	..	1,49,975	1,66,391	14.05	15.59	42.69	34.77	Wardha
27	नागपूर	..	6,19,226	4,57,715	18.84	13.92	46.28	42.63	Nagpur
28	भंडारा	..	3,55,484	3,09,822	16.87	14.70	48.32	33.13	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	2,99,533	3,49,169	16.90	19.70	33.24	22.27	} Chandrapur Gadchiroli
30	गडचिरोली	..	95,996	3,04,535	12.20	38.70	@	@	
	महाराष्ट्र राज्य	...	87,57,842	73,18,281	11.09	9.27	35.55	22.29	Maharashtra state
	भारत*	..	13,82,23,277	6,77,58,380	16.48	8.08	India*

27

*आसाम वगळून/Excluding Assam

टीप.—@पुनर्रचित जिल्हांची माहिती अस्थायी आहे व ती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने जनगणनेच्या माहितीवरून तयार केली आहे. वेगळी उपलब्ध नाही.

Note.—Directorate of Economics and Statistics has compiled the information of the re-organised districts from the information available in census./not available separately.

साधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२ महाराष्ट्र, प्रबंध-१.

Source.—Census of India 1981, Series 12 Maharashtra. Paper 1. and 1991. Census Primary Census Abstract (Final).

व १९९१ जनगणना प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12

प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या
DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
1981*

अनुक्रमांक Serial Nc.	जिल्हा	एकूण लोकसंख्येशी					टक्केवारी Percentage to total population	District
		पूर्णतः अंध Totally Blind	पूर्णतः पांगळे Totally Crippled	पूर्णतः मूक Totally Dumb	एकूण Total (3+4+5)	एकूण Total (3+4+5)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	बृहन्मुंबई	1,513	1,299	903	3,715	0.04	Greater Bombay	
2	ठाणे	831	951	679	2,461	0.07	Thane	
3	रायगड	647	642	607	1,896	0.13	Raigad	
4	रत्नागिरी	809	841	842	2,492	0.12	Ratnagiri	
5	नाशिक	1,973	1,332	912	4,217	0.14	Nashik	
6	धुळे	1,342	851	578	2,771	0.14	Dhule	
7	जळगाव	1,605	1,066	793	3,464	0.13	Jalgaon	
8	अहमदनगर	1,589	1,086	867	3,542	0.13	Ahmadnagar	
9	पुणे	1,894	1,505	1,155	4,554	0.11	Pune	
10	सातारा	967	851	901	2,719	0.13	Satara	
11	सांगली	700	1,093	796	2,589	0.14	Sangli	
12	सोलापूर	1,790	1,080	1,107	3,977	0.15	Solapur	
13	कोल्हापूर	722	1,122	860	2,704	0.11	Kolhapur	
14	औरंगाबाद	2,120	1,323	800	4,243	0.17	Aurangabad	
15	परभणी	1,925	899	667	3,491	0.19	Parbhani	
16	बीड	1,625	815	493	2,933	0.20	Beed	
17	नांदेड	1,643	887	615	3,145	0.18	Nanded	
18	उस्मानाबाद	2,234	1,385	771	4,390	0.20	Osmanabad	
19	बुलढाणा	1,279	707	604	2,590	0.17	Buldana	
20	अकोला	1,548	839	629	3,016	0.17	Akola	
21	अमरावती	1,125	825	536	2,486	0.13	Amravati	
22	यवतमाळ	1,640	863	699	3,202	0.18	Yavatmal	
23	वर्धा	671	392	314	1,377	0.15	Wardha	
24	नागपूर	1,117	1,015	583	2,715	0.10	Nagpur	
25	भंडारा	1,406	1,261	644	3,311	0.18	Bhandara	
26	चंद्रपूर	2,249	1,435	708	4,392	0.21	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		36,964	26,365	19,063	82,392	0.13	Maharashtra State	

*अस्थायी//Provisional

माघार—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—Director of Census operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

गणना/CENSUS

1981

(हजारंत/in thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	एकूण लोकसंख्या/Total population				संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
एकूण/Total	0-14	12,320	11,747	24,067	38.33
	15-19	3,166	2,699	5,865	47.67
	20-24	2,860	2,652	5,512	55.45
	25-29	2,524	2,414	4,938	63.31
	30-34	2,110	2,013	4,123	69.88
	35-39	1,975	1,883	3,858	76.02
	40-49	3,273	2,959	6,232	85.95
	50-59	2,172	1,918	4,090	92.46
	60+	1,967	2,042	4,009	98.84
	*एकूण/Total	32,415	30,317	62,784	100.00
ग्रामीण/Rural	0-14	8,316	7,974	16,290	39.94
	15-19	1,951	1,696	3,647	48.88
	20-24	1,549	1,629	3,178	56.67
	25-29	1,395	1,480	2,875	63.72
	30-34	1,197	1,306	2,503	69.85
	35-39	1,182	1,258	2,440	75.84
	40-49	2,062	2,052	4,114	85.93
	50-59	1,444	1,360	2,804	92.80
	60+	1,406	1,484	2,890	99.89
	*एकूण/Total	20,527	29,263	40,790	100.00
नागरी/Urban	0-14	4,005	3,773	7,778	35.36
	15-19	1,215	1,003	218	45.44
	20-24	1,312	1,024	2,336	56.06
	25-29	1,129	934	2,063	65.44
	30-34	913	707	1,620	72.81
	35-39	794	625	1,419	79.26
	40-49	1,211	907	2,118	88.89
	50-59	728	558	1,286	94.74
	60+	561	558	1,119	99.83
	*एकूण/Total	11,888	10,106	21,994	100.00

*वयाची माहिती उपलब्ध नसलेल्या माहितीचा 'एकूण' मध्ये समावेश आहे.

Figures of 'Age' not stated are included in Total.

आधार.—सामान्य आर्थिक तक्ते भाग-३, क आणि ख (i).

Source.—General Economic Tables, Part-III, A and B(i).

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION

1981

क्रमांक Serial No.	धर्म	लोकसंख्या Population	Religion
(1)	(2)	(3)	(2)
(1)	बौद्ध	39,46,149	Buddhist
(2)	ख्रिश्चन	7,95,464	Christian
(3)	हिंदू	5,11,09,457	Hindu
(4)	जैन	9,39,392	Jain
(5)	मुस्लिम	58,05,785	Muslim
(6)	शीख	1,07,255	Sikh
(7)	इतर धर्म	74,386	Other religion and persons
(8)	धर्म न सांगितलेले	6,283	Religion not stated
	एकूण	6,27,84,171	Total

आधार.— भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र १९८४ चा प्रबंध १.

Source.— Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra Paper 1 of 1984.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15

२००१ पर्यंत वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2001

(आकडे शंभरात/Figures in hundred)

वर्ष Year (1)	भारत/India			महाराष्ट्र/Maharashtra		
	१ मार्च/ 1st March (2)	१ जुलै/ 1st July (3)	१ ऑक्टोबर/ 1st October (4)	१ मार्च/ 1st March (5)	१ जुलै/ 1st July (6)	१ ऑक्टोबर/ 1st October (7)
1981	68,51,590	69,01,330	69,38,871	6,27,841	6,32,357	6,35,765
1982	70,01,914	70,52,040	70,89,869	6,41,484	6,46,184	6,49,732
1983	71,53,283	72,03,532	72,41,450	6,55,718	6,60,500	6,64,110
1984	73,05,398	73,55,980	73,94,145	6,70,170	6,74,810	6,78,311
1985	74,57,955	75,08,592	75,46,795	6,84,188	6,88,535	6,91,813
1986	76,10,701	76,61,353	76,99,563	6,97,321	7,01,377	7,04,437
1987	77,63,377	78,13,743	78,51,732	7,09,594	7,13,337	7,16,160
1988	79,15,670	79,65,962	80,03,890	7,20,907	7,24,424	7,27,073
1989	80,67,723	81,18,169	81,56,210	7,31,536	7,35,014	7,37,628
1990	82,19,928	82,78,498	83,08,630	7,42,034	7,45,604	7,48,293
1991	83,72,494	84,22,880	84,60,868	7,52,765	7,56,387	7,59,115
1992	85,25,154	85,75,601	86,13,632	7,63,655	7,67,304	7,70,052
1993	86,77,686	87,28,163	87,66,213	7,74,689	7,78,416	7,81,224
1994	88,29,905	88,80,083	89,17,904	7,85,916	7,89,724	7,92,592
1995	89,81,587	90,31,724	90,69,510	7,97,363	8,01,226	8,04,136
1996	91,32,455	91,82,210	92,19,704	8,09,031	8,12,978	8,15,951
1997	92,82,176	93,31,191	93,68,122	8,20,895	8,24,872	8,27,868
1998	94,30,366	94,78,900	95,15,464	8,32,902	8,36,910	8,39,928
1999	95,76,577	96,24,259	96,60,176	8,44,967	8,48,948	8,51,946
2000	97,20,307	97,67,077	98,02,301	8,56,977	8,60,899	8,63,853
2001	98,60,986			8,68,766		

टीप.—(१) लोकसंख्येचे अंदाज तयार करण्यासाठी भारताच्या महानिबंधकांच्या अध्यक्षतेखाली नियोजन आयोगाने नेमलेल्या तज्ज्ञ समितीच्या मार्गदर्शनाखाली १ मार्च १९८१-२००१ या काळातील वर्षवार अंदाज तयार केले आहेत.

(२) १ जुलै आणि १ ऑक्टोबर १९८१ ते २००० या काळाचे वर्षवार अंदाज तज्ज्ञ समितीने तयार केलेल्या १ मार्च १९८२-२००१ या काळाच्या वर्षवार अंदाजावर आधारित आहेत.

Note.—(1) The annual estimates as on 1st March 1981-2001 have been made under the guidance of the Expert Committee on population projection approved by the Planning Commission under the chairmanship of the Registrar-General, India.

(2) The annual estimates as on 1st July and 1st October 1981-2000 are based on the annual estimates as on 1st March 1982-2001 of the Expert Committee.

जाधार.—भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय.

Source.—Office of the Registrar-General, India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND REASON FOR MIGRATION

जनगणना/Population census 1981

(हजारत/in thousand)

स्थलांतराचे कारण	पुरुष, स्त्रिया, एकूण	महाराष्ट्र Maharashtra			Male, Female, Total	Reason for migration
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1. रोजगार	पुरुष	607	2,593	3,200	M	Employment
	स्त्रिया	112	171	282	F	
	एकूण	719	2,764	3,482	T	
2. शिक्षण	पुरुष	206	423	629	M	Education
	स्त्रिया	60	131	191	F	
	एकूण	266	554	820	T	
3. कुटुंब दुसरीकडे जाणे	पुरुष	1,285	1,208	2,493	M	Family moved
	स्त्रिया	1,319	1,631	2,951	F	
	एकूण	2,604	2,839	5,444	T	
4. विवाह	पुरुष	99	34	132	M	Marriage
	स्त्रिया	7,452	2,120	9,573	F	
	एकूण	7,551	2,154	9,705	T	
5. इतर	पुरुष	2,865	1,379	4,244	M	Others
	स्त्रिया	2,121	946	3,067	F	
	एकूण	4,986	2,325	7,311	T	
एकूण	पुरुष	5,062	5,636	10,698	M	Total
	स्त्रिया	11,064	5,000	16,064	F	
	एकूण	16,126	10,636	26,762	T	

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत
Note.—Totals may not add up due to rounding

आधार.—भारतजी जनगणना, मालिका १२, भाग पाच (ए व बी)
Source.—Census of India, Series 12, Part V (A & B)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No: 2.17

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE
1981

(हजारत/in thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण (1)	एकूण ग्रामीण नागरी (2)	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			Total Rural Urban (2)	Last residence (1)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
I गणना राज्यात						<i>Within State of Enumeration—</i>
गणना जिल्ह्यात इतरत्र	एकूण	4,731	9,821	14,552	Total	Elsewhere in district of enumeration
	ग्रामीण	3,939	8,793	12,732	Rural	
	नागरी	790	1,026	1,816	Urban	
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण	3,456	4,253	7,709	Total	In other Districts of State.
	ग्रामीण	2,230	2,876	5,106	Rural	
	नागरी	1,224	2,374	2,598	Urban	
एकूण (1)	एकूण	8,187	14,074	22,261	Total	Total (I)
	ग्रामीण	6,169	11,669	17,838	Rural	
	नागरी	2,014	2,400	4,414	Urban	
II गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य						<i>State in India Beyond State of Enumera- tion.</i>
आंध्र प्रदेश	एकूण	160	159	319	Total	Andhra Pradesh
	ग्रामीण	99	97	496	Rural	
	नागरी	61	62	123	Urban	
आसाम	एकूण	4	2	6	Total	Assam
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	2	1	3	Urban	
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	Total	Auranachal Pradesh
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
बिहार	एकूण	41	17	58	Total	Bihar
	ग्रामीण	29	10	39	Rural	
	नागरी	12	8	20	Urban	

स्तंभ २ मधील 'एकूण' ह्यात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण बाहेरील नागरी ह्यांचा उल्लेख नसलेल्यांचाही समावेश आहे 'Total' in Col. 2, includes unspecified status of last residence.

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 2.17—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
गुजरात	एकूण	392	375	767	Total	Gujarat
	ग्रामीण	229	210	439	Rural	
	नागरी	162	165	327	Urban	
गोवा, दमण व दिव	एकूण	40	47	87	Total	Goa, Daman and Diu.
	ग्रामीण	20	26	46	Rural	
	नागरी	20	23	43	Urban	
हरियाणा	एकूण	11	8	19	Total	Haryana
	ग्रामीण	7	5	12	Rural	
	नागरी	4	3	7	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	4	2	6	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	3	1	4	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	4	2	6	Total	Jammu and Kashmir
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	3	2	5	Urban	
कर्नाटक	एकूण	412	457	869	Total	Karnataka
	ग्रामीण	254	297	551	Rural	
	नागरी	158	160	318	Urban	
केरळ	एकूण	124	71	195	Total	Kerala
	ग्रामीण	75	39	114	Rural	
	नागरी	49	32	81	Urban	
मध्यप्रदेश	एकूण	210	273	483	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	141	184	325	Rural	
	नागरी	69	88	157	Urban	
मणिपूर	एकूण	1	1	2	Total	Manipur
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
मेघालय	एकूण	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मिझोराम	एकूण	Total	Mizoram
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
नागालैंड	एकूण	Total	Nagaland
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
ओरिसा	एकूण	11	6	17	Total	Orissa
	ग्रामीण	9	4	13	Rural	
	नागरी	2	2	4	Urban	
पंजाब	एकूण	33	24	57	Total	Punjab
	ग्रामीण	16	11	27	Rural	
	नागरी	17	13	30	Urban	
राजस्थान	एकूण	119	74	193	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	80	46	126	Rural	
	नागरी	38	28	66	Urban	
सिक्कीम	एकूण	Total	Sikkim
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
तामिळनाडू	एकूण	104	73	177	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	50	30	80	Rural	
	नागरी	54	43	97	Urban	
त्रिपुरा	एकूण	Total	Tripura
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
उत्तर प्रदेश	एकूण	666	246	912	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	516	170	686	Rural	
	नागरी	150	76	226	Urban	
पश्चिम बंगाल	एकूण	33	26	59	Total	West Bengal
	ग्रामीण	6	3	9	Rural	
	नागरी	27	22	49	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2:17—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
केंद्रशासित प्रदेश	एकूण	25	22	47	Total	Union Territories
	ग्रामीण	2	2	4	Rural	
	नागरी	22	20	42	Urban	
(II) एकूण	एकूण	2,395	1,888	4,283	Total	Total(II)
	ग्रामीण	1,539	1,137	2,676	Rural	
	नागरी	854	750	1,604	Urban	
पूर्वेचे राहण्याचे ठिकाण भारतात इतरत्र	एकूण	10,581	15,962	26,544	Total	Last residence Elsewhere in India (I + II)
	ग्रामीण	7,708	12,806	20,514	Rural	
	नागरी	2,868	3,149	6,017	Urban	
III आशियातील भारताबाहेरचे देश.		108	94	202		Countries in Asia Beyond India
IV इतर देश		8	8	16		Other countries
एकूण		10,698	15,054	26,762		Total

आधार.—भारताची जनगणना १९८१ महाराष्ट्र, भागिका १२, भाग-याच (क व ख) (स्थलांतराचे तक्ते):

Source.—Census of India 1981, Operations Maharashtra Series 12, Part-V (K and Kh)
(Migration Tables).

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.18

प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची संख्या
HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
1981

(संख्या/Number)

भाषा (1)	कुटुंबे Households (2)	व्यक्ती Persons (3)	Languages (1)
आसामी ..	155	593	Assamese
बंगाली ..	20,288	88,040	Bengali
गुजराती ..	3,11,754	16,84,323	Gujarati
हिंदी ..	8,11,176	41,47,199	Hindi
कन्नड ..	1,73,788	9,20,108	Kannada
काश्मिरी ..	267	1,097	Kashmiri
मल्याळम ..	54,720	2,20,871	Malayalam
मराठी ..	86,50,248	4,58,16,753	Marathi
ओरिसा ..	3,748	15,581	Oriya
पंजाबी ..	35,666	1,84,053	Punjabi
संस्कृत ..	48	281	Sanskrit
सिंधी ..	1,00,920	5,17,874	Sindhi
तामीळ ..	65,538	3,00,348	Tamil
तेलूगू ..	1,81,252	9,36,928	Telgu
उर्दू ..	6,84,727	43,19,067	Urdu
एकूण* ..	1,16,90,955	6,27,84,171	Total*

*इतर समाविष्ट//Including others.

आधार.—भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२.

Source.—Census of India, 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1
जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1989-90*	1990-91*	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार).	30,758	30,758	Total geographical area by village papers.
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र ..	5,404	5,410	Area under forests.
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन. ..	1,721	1,717	Barren and unculturable land.
4	बिगरशेती वापराखाली असलेली जमीन.	1,089	1,111	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली जमीन	1,028	1,028	Culturable waste.
6	कायम गुरचरण ..	1,529	1,519	Permanent pastures.
7	झाडे-झुडुपाखालील जमीन ..	180	180	Land under miscellaneous tree crops etc.
8	चालू पड ..	883	910	Current fallows.
9	इतर पड ..	1,001	973	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ) ..	17,923	17,910	Net area sown.
11	एकापेक्षा अधिकवेळा लागवड केलेले क्षेत्र.	2,745	3,116	Area sown more than once.
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र ..	20,668	21,026	Gross cropped area.

*अस्थायी//Provisional.

माघार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र
DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA
1988-89*

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area	कमलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross area sown	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	वृहन्मुंबई	38	8	6	6	Greater Bombay
2	ठाणे	934	336	268	282	Thane
3	रायगड	687	308	188	215	Raigad
4	रत्नागिरी	817	554	234	245	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	504	349	170	125	Sindhudurg
6	नाशिक	1,563	1,005	905	979	Nashik
7	घुळे	1,438	762	739	794	Dhule
8	जळगाव	1,164	846	816	1,000	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,702	1,327	1,152	1,320	Ahmadnagar
10	पुणे	1,562	1,080	1,000	1,192	Pune
11	सातारा	1,058	685	580	745	Satara
12	सांगली	861	713	583	650	Sangli
13	सोलापूर	1,501	1,330	1,117	1,198	Solapur
14	कोल्हापूर	776	509	407	470	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,008	811	731	865	Aurangabad
16	जालना	773	706	598	638	Jalna
17	परभणी	1,097	978	846	1,122	Parbhani
18	बीड	1,117	992	816	904	Beed
19	नांदेड	1,033	837	735	803	Nanded
20	उस्मानाबाद	735	695	570	702	Osmanabad
21	लातूर	667	622	523	658	Latur
22	बुलढाणा	967	742	687	782	Buldana
23	अकोला	1,056	849	811	872	Akola
24	अमरावती	1,222	774	721	791	Amravati

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
25	यवतमाळी	1,352	938	855	896	Yavatmal
26	वर्धा	629	469	430	455	Wardha
27	नागपूर	986	611	548	615	Nagpur
28	भंडारा	928	412	360	485	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,092	547	472	538	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,492	234	195	217	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	30,758	21,029	18,000	20,562	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

टीप.—लागवडीलायक क्षेत्र—यात (१) लागवडीलायक पडिक, (२) भाटेभुडपांखालील जमीन, (३) चाळू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.

Note.—Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown.

बाधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS**

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रीक टनांत)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	पिक	1989-90		1990-91		1991-92		Crops (2)
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)	
1	सांदूळ	1,520	2,319	1,581	2,314	1,572	2,100	Rice ✓
2	गहू	842	907	873	919	628	626	Wheat
3	ज्वारी	6,428	6,635	6,331	5,948	5,485	3,390	Jowar ✓
4	बाजरी	1,913	1,205	1,927	1,114	1,911	898	Bajri ✓
5	एकूण धान्ये (इतर धान्ये घेऊन)	11,146	11,507	11,142	10,740	10,027	7,418	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	3,289	1,735	3,257	1,444	3,008	933	Total pulses
7	ऊस@	383	34,008	444	38,416	453	36,187	Sugarcane@
8	कापूस*	2,636	2,211	2,730	1,880	2,724	11,55	Cotton*
9	भुईमूग (एकूण)	854	979	881	992	742	546	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	9	10	10	10	10	8	Tobacco

41

टीप.—**अस्थायी/Provisional.

@ऊसाचे उत्पादन कांडपामध्ये आहे व ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

*कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासडपामध्ये आहे.

Note.—@The production of sugarcane is in terms of cane and is worked out on the basis of harvested area.

*The production of cotton is in terms of bales and in '000 bales of 170 Kg. each.

साधर.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

बनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area	उत्पादन ✓ Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	150	288
3	रायगड	152	250
4	रत्नागिरी	77	171
5	सिधुदुर्ग	80	159
6	नाशिक	40	42
7	धुळे	27	25
8	जळगाव	6	4
9	अहमदनगर	6	6
10	पुणे	61	84
11	सातारा	42	72
12	सांगली	17	27
13	सोलापूर	5	4
14	कोल्हापूर	102	256
15	औरंगाबाद	3	2
16	जालना	3	2
17	परभणी	26	26
18	बीड	7	6
19	नांदेड	32	31
20	उस्मानाबाद	15	14
21	लातूर	25	29
22	बुलढाणा	4	3
23	अकोला	8	6
24	अमरावती	14	6
25	यवतमाळ	9	7
26	वर्धा	5	3
27	नागपूर	39	39
28	भंडारा	332	411
29	चंद्रपूर	158	206
30	गडचिरोली	139	135
	महाराष्ट्र राज्य	1,581	2,314
				873	919

टीप.--(१) बाकडे बऱ्याची आहेत.

(२) बाकडे संक्षिप्तात लिहित्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *बाकडे ५०० हेक्टर/टनापेक्षा कमी आहेत.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN EACH DISTRICTS, 1990-91

(Area in '000 hectares and Outturn in '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण धान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
....	Greater Bombay
....	182	316	Thane
....	183	271	Raigad
....	134	229	Ratnagiri
....	92	172	Sindhudurg
81	72	362	230	549	509	Nashik
170	199	152	122	425	432	Dhule
280	422	125	123	449	609	Jalgaon
574	303	322	140	996	559	Ahmadnagar
537	278	218	130	893	580	Pune
248	272	116	43	455	448	Satara
274	250	91	21	413	336	Sangli
709	381	30	11	809	469	Solapur
52	117	*	*	207	445	Kolhapur
298	239	194	120	549	411	Aurangabad
226	169	83	52	355	261	Jalna
410	368	9	5	499	445	Parbhani
389	298	164	85	598	426	Beed
267	309	1	*	328	365	Nanded
294	252	11	4	356	312	Osmanabad
236	263	11	5	297	321	Latur
206	409	14	8	256	463	Buldana
275	443	6	4	317	483	Akola
182	258	4	2	236	305	Amravati
223	345	13	7	263	384	Yavatmal
81	78	1	*	108	102	Wardha
146	152	*	*	235	237	Nagpur
11	4	369	428	Bhandara
140	59	324	280	Chandrapur
24	10	165	147	Gadchiroli
6,331	5,948	1,927	1,114	11,142	10,740	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) * Figures are below 500 hectares/tonnes.-

3. शेती

तबता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area (13)	उत्पादन Outturn (14)	क्षेत्र Area (15)	उत्पादन (उमात) Outturn (Cane) (16)
1	बृहन्मंबई
2	ठाणे	..	21
3	रायगड	..	15
4	रत्नागिरी	..	7
5	सिध्दुर्ग	..	4
6	नाशिक	..	113	32	3,544
7	घुळे	..	151	13	974
8	जळगाव	..	197	14	1,133
9	अहमदनगर	..	100	56	5,024
10	पुणे	..	72	31	2,882
11	सातारा	..	60	27	3,190
12	सांगली	..	78	36	2,219
13	सोलापूर	..	112	40	3,302
14	कोल्हापूर	..	35	18	5,612
15	औरंगाबाद	..	175	75	2,253
16	जालना	..	158	53	1,263
17	परभणी	..	241	62	863
18	बीड	..	123	42	1,483
19	नांदेड	..	119	37	953
20	उस्मानाबाद	..	160	56	1,493
21	लातूर	..	173	55	969
22	बुलढाणा	..	198	107	265
23	अकोला	..	272	145	241
24	अमरावती	..	186	103	142
25	यवतमाळ	..	178	89	538
26	वर्धा	..	75	46	8
27	नागपूर	..	102	54	23
28	भंडारा	..	46	21	86
29	चंद्रपूर	..	61	23	16
30	गडचिरोली	..	23	9	..
महाराष्ट्र राज्य		..	3,257	1,444	38,416

टीप.— (१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनापेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार नासठ्यात आहे.

(५) †कापणी क्षेत्र.

आघार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4—contd.

कापूस/Cotton		भूईमूग/Groundnut		District (2)
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	
....	Greater Bombay
....	*	1	Thane
....	1	1	Raigad
....	1	2	Ratnagiri
....	4	11	Sindhudurg
1	1	52	44	Nashik
66	54	101	95	Dhule
188	160	66	69	Jalgaon
2	3	42	66	Ahmadnagar
*	*	48	73	Pune
1	1	76	91	Satara
1	2	47	52	Sangli
2	2	51	85	Solapur
*	*	69	114	Kolhapur
64	71	17	16	Aurangabad
133	95	12	12	Jalna
266	131	57	84	Parbhani
32	23	35	31	Beed
228	120	26	20	Nanded
..	..	25	16	Osmanabad
23	10	33	13	Latur
265	169	18	17	Buldana
372	261	11	9	Akola
373	254	30	20	Amaravati
425	213	18	18	Yavatmal
154	181	18	18	Wardha
70	55	23	13	Nagpur
....	1	1	Bhandara
64	44	*	*	Chandrapur
....	Gadchiroli
2,730	1,880	881	992	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

(5) †Harvested area.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९६७-७० (त्रैवार्षिक)=१००]
[Base : 1967-70 (Triennium)=100]

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1989-90	1990-91	1991-92	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	अन्नधान्ये—				Foodgrains—
	(अ) तूणधान्ये—				(a) Cereals—
	(1) तांदूळ ..	169.7	169.4	153.7	Rice
	(2) गहू ..	236.1	239.1	162.8	Wheat
	(3) ज्वारी ..	211.2	189.3	107.9	Jowar
	(4) बाजरी ..	189.5	175.4	141.3	Bajri
	(5) बार्ली ..	67.9	113.2	101.9	Barley
	(6) मका ..	339.7	434.5	417.1	Maize
	(7) नाचणी ..	138.2	136.1	119.8	Ragi
	(8) कोद्रा ..	81.5	83.0	84.0	Kodra
	(9) इतर धान्ये ..	168.4	129.6	113.0	Other cereals
	एकूण तूणधान्ये ..	198.7	187.0	131.7	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये—				(b) Pulses—
	(1) हरभरा ..	325.5	348.1	200.3	Gram
	(2) तूर ..	237.8	140.6	121.4	Tur
	(3) इतर कडधान्ये ..	161.4	156.0	85.2	Other pulses
	एकूण कडधान्ये ..	214.8	173.7	115.2	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये ..	201.7	184.5	128.6	Total Foodgrains
2	अन्नधान्येतर—				Non-Foodgrains—
	(अ) गळिताची धान्ये—				(a) Oilseeds—
	(1) मूईमूग ..	155.9	157.9	87.9	Groundnut
	(2) तीळ ..	199.6	237.5	180.6	Seasamum
	(3) मोहरी, राई व जवम ..	157.1	149.1	63.0	Rape, mustard and linseed.
	(4) एरंडी ..	366.7	350.0	333.3	Caster seed
	एकूण गळिताची धान्ये ..	159.1	162.9	92.1	Total Oilseeds

तयता क्रमांक/TABLE No. 3.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके —					(b) Fibres—
(1) कापूस	162.2	137.9	84.7	Cotton
(2) मेस्टा	64.7	60.9	58.1	Mesta
एकूण तंतू पिके	161.9	137.7	84.6	Total Fibres
(क) संकीर्ण—					(c) Miscellaneous—
(1) ऊस	256.6	297.5	280.2	Sugarcane
(2) तंबाखू	206.2	216.7	166.7	Tobacco
(3) बटाटा	107.3	124.5	84.2	Potato
(4) मिरची	73.1	74.7	65.0	Chillies
एकूण संकीर्ण पिके	230.2	265.4	248.6	Total-Miscellaneous
एकूण अन्नधान्येतर पिके	200.3	216.8	180.4	Total-Non-foodgrains
सर्व पिके	201.2	198.9	151.6	All Commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत./Index numbers are based on final forecast.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे. Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तयता क्रमांक/TABLE No. 3.6

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती
 PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial No (1)	योजना (2)	१९९०-९१ मध्ये झालेले Achievements during 1990-91 (3)	Scheme (2)
1	बांध बंदिस्त केलेली जमीन (हजार हेक्टर)	83	Area bunded and contour bunded (in thousand hectares).
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)	13,787	Area terraced (hectares).

दाकडे अस्थायी आहेत./The figures are provisional.

साधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

1990-91

(मेट्रिक टन/Tonnes)

नाव	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed to the State	Items
(1)	(2)	(1)
नात्रयुक्त—		Nitrogenous—
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N) ..	44,395	Ammonium sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N) ..	13,83,273	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	Ammonium sulphate nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२६ टक्के N)	Calcium ammonium nitrate (26 per cent N),
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N) ..	8,677	Calcium ammonium nitrate (25 per cent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N) ..	224	Ammonium chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट—		Phosphates—
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅) ..	5,57,120	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
ट्रीपल सुपरफॉस्फेट (४६ टक्के P ₂ O ₅)	Triple superphosphate (46 per cent P ₂ O ₅).
पेलफॉस (१८ टक्के P ₂ O ₅)	Pelfos (18 per cent. P ₂ O ₅)
मिश्र—		Complex—
अमोनियम फॉस्फेट सल्फेट	Ammonium phosphate sulphate
नायट्रो फॉस्फेट (१५-१५-१५ व २०.७-२०.७-०) ..	4,31,106	Nitro phosphate. (15-15-15 and 20.7-20.7-0).
युरिया अमोनियम फॉस्फेट	Urea ammonium phosphate.
डाइअमोनियम फॉस्फेट ..	3,81,044	Diammonium phosphate.
अमोनियम नायट्रेट फॉस्फेट	Ammonium nitrate phosphate
NPK मिश्र	NPK complex.
पोटॅशियम—		Potassic—
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O) ..	2,05,066	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O).
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O) ..	7,683	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O).

प्राधार.—भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई.

Sources.—Fertilizer Association of India, Western Region, Bombay.

3. शेती/AGRICULTURE

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

1987 ~

अनुक्रमिक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती* Particulars	Unit	Item	
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)	
1	नांगर--				Ploughs--	
	(अ) लाकडी हजारांत	2,072	'000 No.	(a) Wooden.
	(ब) लोखंडी हजारांत	840	'000 No.	(b) Iron.
2	शाड्या हजारांत	989	'000 No.	Carts
3	ऊसाचे चरक--				Sugarcane crushers--	
	(अ) शक्तीने चालणारे संख्या	5,726	Number	(a) Worked by power.
	(ब) बैलांच्या सहाय्याने चालणारे संख्या	6,483	Number	(b) Worked by bullocks.
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इंजिने व पंप संख्या	7,42,701	Number	Oil engines with pumps for irrigation purpose.
5	घाणी--				Ghanis--	
	(अ) शक्तीवर चालणाऱ्या	संख्या		849	Number	(a) Worked by power
	(ब) इतर	संख्या		275	Number	(b) Other

*आकडे अस्थायी आहेत/Figures are provisional

साधार.--पंचवार्षिक १४ वी पशुधन गणना, १९८७.

Source.--Quinquennial 14th Livestock Census, 1987.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9

शेती पंपांना वीजपुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED

(३१ मार्च १९९२ रोजी/As on 31st March 1992)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricul- tural pumps energised (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	Greater Bombay
2	ठाणे	14,227	Thane
3	रायगड	6,676	Raigad
4	रत्नागिरी	7,014	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	7,860	Sindhudurg
6	नाशिक	1,46,887	Nashik
7	धुळे	74,783	Dhule
8	जळगाव	1,07,373	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,76,419	Ahmadnagar
10	पुणे	1,00,573	Pune
11	सातारा	56,379	Satara
12	सांगली	77,460	Sangli
13	सोलापूर	1,14,408	Solapur
14	कोल्हापूर	51,040	Kolhapur
15	औरंगाबाद	94,881	Aurangabad
16	जालना	51,265	Jalna
17	परभणी	52,835	Parbhani
18	बीड	65,344	Beed
19	नांदेड	48,662	Nanded
20	उस्मानाबाद	54,002	Osmanabad
21	लातूर	47,234	Latur
22	बुलढाणा	68,801	Buldana
23	अकोला	43,001	Akola
24	अमरावती	68,223	Amravati
25	यवतमाळ	41,373	Yavatmal
26	वर्धा	35,655	Wardha
27	नागपूर	56,571	Nagpur
28	भंडारा	20,331	Bhandara
29	चंद्रपूर	9,947	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,405	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	17,01,429	Maharashtra State

आधार—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.10

महाराष्ट्रातील एकूण वृहत् धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र
NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN
MAHARASHTRA

कृषि गणना
Agricultural Census
1990-91

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वृहत् धारण जमिनी Number of holdings (‘00)	वृहत् धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र Area of opera- tional holdings (‘00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.02 हून कमी ..	775	8	0.01
2	0.02—0.50 ..	15,898	4,110	0.26
3	0.50—1.0 ..	16,075	12,058	0.75
4	1.0—2.0 ..	27,276	39,833	1.46
5	2.0—3.0 ..	13,969	33,689	2.41
6	3.0—4.0 ..	7,289	25,108	3.44
7	4.0—5.0 ..	4,469	19,864	4.44
8	5.0—7.50 ..	5,255	31,751	6.04
9	7.50—10.0 ..	1,986	16,949	8.54
10	10.0—20.0 ..	1,530	19,749	12.91
11	20.0 व त्याहून अधिक/ and above.	176	6,129	34.77
एकूण/Total ..		94,698	2,09,248	2.11

साधार.—कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्ते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Statistical Tables on Agricultural census, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. जेती/AGRICULTURE

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या

NUMBER OF IRRIGATION PROJECTS COMPLETED IN STATE SECTOR

कलसिचन प्रकल्प	३० जून १९९१ रोजी पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of projects completed as on 30th June 1991	Irrigation Projects
(1)	(2)	(1)
मोठे	21	Major
मध्यम	171	Medium
लघु	1,545	Minor
उपसा	354	Lift
एकूण	2,091	.. Total

साधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Bombay.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

निमित्त सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र

IRRIGATION POTENTIAL CREATED AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

प्रकल्प	जून १९८९ अखेर निमित्त सिंचन क्षमता Irrigated potential created at the end of June 1989	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area 1989-90	Projects
(1)	(2)	(3)	(1)
मोठे व मध्यम	1,888.56	787.58	Major and medium
रुग्ण	554.11	155.08	Minor
उपसा सिंचन	112.28	22.06	Lift irrigation
एकूण ..	2,554.95	964.72	.. Total

आधार:—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Bombay.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.13

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प
GOVERNMENT HYDRO PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च १९९१ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 1991		एप्रिल १९९१ ते मार्च १९९२ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 1991 to March 1992		Projects
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोडे	9	1,211.5	—	1,211.5	Major
लहान	8	55.375	4	29.00	Minor

आधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Bombay.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुसंख्यान/LIVESTOCK POPULATION

1987

- (हजारों/In thousand numbers)

संख्या क्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1. गार्ह-बैल—		Cattle	
(१) तीन वर्षांवरील बैल—			I. Males over three years—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले बळ	50	(a) Used for breeding only	
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	288	(b) Used for breeding and work both.	
(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	6,169	(c) Used for work only.	
(द) इतर ..	182	(d) Others	
	एकूण ..	6,690	Total
(२) तीन वर्षांवरील गार्ह—			II. Females over three years—
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या—		(a) Breeding—	
(१) दुभत्या ..	2,493	(i) Milch	
(२) आटलेल्या व न ग्मालेल्या	3,174	(ii) Dry and not calved even once	
(ब) कामाच्या	(b) Working	
(क) इतर ..	72	(c) Others	
	एकूण ..	5,739	Total
(३) बासरे (तीन वर्षे व त्याखालील)	4,555		III. Young Stock (three years and under)
	एकूण—गार्ह-बैल ..	16,983	Total cattle
2. म्हशी-रेडे—		Buffaloes—	
(१) तीन वर्षांवरील रेडे—			I. Males over three years—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	30	(a) Used for breeding only	
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	42	(b) Used for breeding and work both.	
(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	260	(c) Used for work only.	
(द) इतर ..	23	(d) Others	
	एकूण ..	356	Total

तबला क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(१) तीन वर्षांवरील म्हशी—			II. Females over three years—
(म) पैदाशीकरिता किंवा दुधाकरिता ठेवलेल्या—			(a) Breeding—
(१) दुभत्या	1,600		(i) Milch
(२) मादलेल्या व न घ्यालेल्या	1,192		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) कामाच्या		(b) Working
(क) इतर	24		(c) Others
	एकूण ..	2,816	Total
(३) रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	1,583		III. Young stock three years and under)
	एकूण—रेशी-रेडके ..	4,755	Total—Buffaloes
3. मेंढरे	2,873		Sheep
4. शेळ्या	9,195		Gaots
5. घोडे-गणारे	43		Horses and ponies
6. इतर जनावरे	404		Other livestock
	एकूण—जनावरे ..	34,255	Total—Livestock
7. कोंबड्या, बबके वगैरे	24,839		Poultry

माकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

पहिली पशुधन गणना १९१९ मध्ये घेण्यात आली.

साधार.—पंचवार्षिक १४ वी पशुधन गणना, १९८७

Details may not add up to the totals due to rounding.

First Live stock Census was taken in 1919.

Source.—Quinquennial 14th Livestock Census, 1987.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT

1987

(हजारोंत/in thousand numbers)

मनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	मेंढरे Sheep	शेळघा Goats	एकूण जनावरे* Total Livestock	कोंवडघा, बदके वगैरे Total Poultry	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	13	107	15	28	169	199	Greater Bombay
2	ठाणे	550	214	2	196	976	1,427	Thane
3	रायगड	503	162	1	150	821	1,359	Raigad
4	रत्नागिरी	540	90	@	80	711	1,087	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	284	123	@	76	486	808	Sindhudurg
6	नाशिक	914	175	252	531	1,902	1,382	Nashik
7	धुळे	718	145	136	393	1,415	790	Dhule
8	जळगांव	683	296	37	434	1,470	487	Jalgaon
9	अहमदनगर	991	124	310	759	2,208	1,646	Ahmadnagar
10	पुणे	761	217	334	481	1,809	3,384	Pune
11	सातारा	458	294	365	321	1,449	1,785	Satara
12	सांगली	301	298	229	270	1,107	2,204	Sangli
13	सोलापूर	509	204	281	594	1,606	1,376	Solapur
14	कोल्हापूर	272	477	146	173	1,075	931	Kolhapur
15	औरंगाबाद	530	76	93	356	1,073	325	Aurangabad
16	जालना	447	63	52	248	822	199	Jalna
17	परभणी	736	141	50	382	1,325	289	Parbhani
18	बीड	614	158	190	369	1,344	458	Beed

19	नांदेड	706	195	53	352	1,332	334	Nanded
20	उस्मानाबाद	343	109	45	220	725	230	Osmanabad
21	लातूर	404	166	48	181	811	192	Latur
22	बुलढाणा	579	115	85	325	1,118	253	Buldana
23	अकोला	605	113	20	316	1,075	276	Akola
24	अमरावती	587	107	25	295	1,031	292	Amravati
25	यवतमाळ	798	122	10	421	1,368	616	Yavatmal
26	वर्धा	424	51	7	178	667	155	Wardha
27	नागपूर	700	83	21	303	1,121	434	Nagpur
28	भंडारा	746	150	3	296	1,213	673	Bhandara
29	चंद्रपूर	711	103	52	270	1,146	649	Chandrapur
30	गढचिरोली	556	80	13	197	880	600	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	16,983	4,755	2,873	9,195	34,255	24,839	Maharashtra State

@ 500 पेसा कमी/Less than five hundred, *कुत्ती वगळून/Excludes dogs.

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Details may not add up to the totals due to rounding.

साधार.—पंचवार्षिक १४ वी पशुधन गणना, १९८७.

Source.—Quinquennial 14th Livestock Census, 1987.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

संक्रमांक Serial No.	नाव	३१ मार्च १९९२ रोजी As on 31st March 1992	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पीवास केंद्रे	12	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पीवास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	शेव पीवास केंद्रे	9	Number of-sheep breeding farms.
4	कुक्कुट पीवास व मंडी उद्योगाची केंद्रे	4	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सघन कुक्कुट सुधार केंद्रे	16	Number of intensive poultry development blocks.
6	भाधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres.
7	फिरती (पशुरोगसाध नियंत्रण फिरते केंद्रे)	9	Number of mobile epizotic control units.
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	Number of artificial insemination centres.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे—		Number of artificial insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	2,351	(a) Under Zilla Parishads.
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्राखालील	670	(b) Under regional artificial insemination centres.
	(क) भाधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	468	(c) Under key village centres.

सफता क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
11 पशुवैद्यकीय संस्था—			Number of veterinary institutions—
(अ) पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये	31†	(a) Veterinary polyclinics	
(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये	2‡	(b) Veterinary hospitals	
(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र)	808+7	(c) Veterinary dispensaries(Local area)	
(घ) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	38	(d) Mobile veterinary clinics	
(ङ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे (स्थानिक क्षेत्र)	1,645+5	(e) Veterinary aid centres (Local area)	
(च) फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे	2	(f) Mobile extension cum demonstra- tion centres.	

टोप/Note.—(१) †यामध्ये दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक घरून.

(1) Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur

(२) ‡पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील 'सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अॅनिमल्स' या संस्थेचे एक घरून.

(2) Including one at Pune under Agricultural University and one under 'Society for Prevention of Cruelty to Animals' at Bombay.

(३) बकरे पैदास केंद्र व मेंप पैदास केंद्र ह्या संस्था मेंप विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या आहेत.

(3) The institutions Goat development center and sheep development centre have been transferred to sheep Development Corporation.

आधार.—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
**COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT
 AND CO-OPERATIVE SECTORS**
 1991-92

(लाख लिटरमध्ये /In lakh litres)

विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गाईचे व म्हशीचे दूध संकलन	Division
(1)	Daily average collection of cow and buffalo milk (2)	(1)
1. मुंबई ..	0.18	Bombay
2. पुणे ..	13.33	Pune
3. नाशिक ..	7.10	Nashik
4. नागपूर ..	0.95	Nagpur
5. अमरावती ..	0.38	Amravati
6. औरंगाबाद ..	2.48	Aurangabad
एकूण ..	24.42	Total

दुधाचे वितरण (प्रतिदिन सरासरी)/Distribution of milk

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/Greater Bombay milk scheme	6.73 लाख लिटर/lakh Litres
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/Local Rural sale of milk	9.35 लाख लिटर/lakh Litres
3. महानंदा दुग्धशाळेचे वितरण/Distribution of Mahananda dairy	4.06 लाख लिटर/lakh Litres

आधार.—आयुक्त, दुग्धशाळा विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Bombay.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
1991-92

अनु- क्रमांक Serial No.	उत्पादनाचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production	Unit	Name of production
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	सूप	मे. टन	1,748.34	M. tonnes	Ghee
2	टॅबल बटर	"	692.48	"	Table butter
3	पनीर	"	21.83	"	Paneer
4	चीज	"	60.56	"	Cheese
5	श्रीखंड	"	41.95	"	Shrikhand
6	मसाला दूध	लाख वाटल्या	10.32	Lakh Bottle	Masala milk
7	एनर्जी	"	108.88	"	Energy
8	मलईविरहित दूध भुकटी.	मे. टन	5,892.63	M. tonnes	Skimmed milk powder.
9	सफेद लोणी	"	2,727.97	"	White butter

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या
दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्यांची क्षमता.

(I) No. and capacity of milk chilling centres
in milk processing plants in Government
and Co-operative sector.

(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे 112
क्षमता (लाख लिटरमध्ये) 15.24

(a) Total milk chilling centres.
Capacity (in lakh litres).

(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे 84
क्षमता (लाख लिटरमध्ये) 8.15

(b) Government milk chilling centres
Capacity (in lakh litres).

(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे 28
क्षमता (लाख लिटरमध्ये) 7.09

(c) Co-operative milk chilling centres.
Capacity (in lakh litres).

(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा
दूध प्रक्रिया यंत्रांची संख्या 8
क्षमता (लाख लिटरमध्ये) 12.15

(II) Co-operative Dairies
Number of milk processing plants.
Capacity (in lakh litres).

साधार.—आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1.

विविध खारवण आवारात झालेली माशांची आवक खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH REMOVED
1990-91

(मेट्रिक टनांत/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	आवार	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचा वापर Quantity of salt issued	खारविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish removed	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बोरिया	600	75	430	Boria
2	जयगढ	50	100	550	Jaigad
3	वरवडे	Warwade
4	मिरकर वाडा	3,725	915	2,720	Mirkarwada
5	रत्नागिरी (भाटघे)	*	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूणंगढ	Purnagad
7	जैतापूर	75	10	55	Jaitapur
8	विजयदूर्ग	Vijaydurg
9	तारा मुंबरी	Tara mumbri
10	मालवण	750	240	325	Malwan
11	देवगढ	Deogad
एकूण		5,900	1,340	4,080	Total

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

1990-91

धनुक्रमांक Serial No. (1)	वाच (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Units (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि. मीटर	720	Kilometre	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे.	संख्या ..	386	No.	Marine fishing villages/hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या ..	" ..	15,982	No.	Boats engaged in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजन असलेल्या होड्या.	" ..	9,221	No.	Boats above one tonne
5	यंत्रसज्ज होड्या--				<i>Mechanised Boats--</i>
	(अ) खात्यानुसार ..	" ..	3,956	No.	(a) Departmentally
	(ब) अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या वरून).	" ..	7,141	No.	(b) Existing (including mechani- sed by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				<i>Fish Production--</i>
	(अ) सागरी ..	हजार मे. टन	342	Thousand tonnes	(a) Marine
	(ब) गोड्या पाण्याचे ..	" ..	72	" ..	(b) Inland

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7.	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	.. संख्या	..	1,547@ No.	.. Co-operative societies
8.	त्यांच्या सभासदांची संख्या	.. हजारांत	..	190@ Thousand	.. Their membership
9.	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	.. हजार हेक्टर	..	300 Thousand hectares	.. Total Inland water spread area
10.	मत्स्यबीज साठा—				<i>Carp fry stocked—</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले	.. हजारात	..	1,95,276 Thousand	.. (a) Imported
	(ब) स्थानिक रित्या पैदास केलेले	.. हजारात	..	75,510 Do.	.. (b) Induced breeding
	(क) सायप्रिनस	.. हजारात	..	* Do.	.. (c) Cyprinus
11.	भासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	.. संख्या	..	7 No.	.. Fish curing yards
12.	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	.. संख्या	..	9 No.	Fishery schools
13.	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे	.. संख्या No.	.. Co-operative boat building yard

*बाब क्र. १० (ब) मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत.
आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Included in item No. 10(b). @1989-90
Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन/VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
1990-91

(टनात/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	ठाणे Thane	बृहन्मुंबई Greater Bombay	रायगड Raigad	रत्नागिरी Ratnagiri	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	एकूण Total	Variety
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुशी, पाकट, वागळी ..	429	3,871	861	1,129	416	6,706	Elasmobranches
2	नाम ..	877	1,888	1	16	40	2,822	Eels
3	शिगाडा, शिगटी ..	439	3,243	436	2,149	1,124	7,391	Catfishes
4	कर्ली, दाताळी ..	205	1,198	393	381	300	2,477	Chirocentrus
5	पेढवा पेठी,मिलाजी, तारली	1	635	971	1,584	1,362	4,553	Sardines
6	भिग पाला ..	89	1,312	137	199	3	1,740	Hilsa-Alisha
7	मांदेली ..	8,890	5,988	2,037	672	..	17,587	Anchoviella
8	काटी ..	939	1,571	552	404	18	3,484	Thrissoecles
9	खवली, पातुर्डी	38	66	2,013	1,278	3,395	Othercluedia
10	नोंबिळ ..	47,087	7,734	2,822	57,643	Harpodon Neherias
11	करकरा, खजुरा ..	1	547	4	..	2	554	Perchaos
12	तांब	210	7	..	6	223	Red Snapper
13	बाढा, रावस ..	2,636	58	82	6	..	414	Polynomids
14	घोळ, कोय ..	499	342	34	894	2	1,771	Sciaemids
15	बळा बाकटी ..	1,430	8,167	3,294	4,793	3,137	20,821	Ribbon fish

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	डोमा, घोडी ..	641	7,246	1,343	4,991	1,424	15,645	Otalithes sp.
17	खरवा बांगडा ..	129	618	426	1,437	239	2,849	Caranx
18	सरंगा ..	4,125	2,465	568	295	153	7,786	Pomfrets
19	हलवा ..	58	290	51	59	308	766	Black Pomfrets
20	बांगडा	538	107	2,100	7,475	10,220	Mackerai
21	सुरमई, डागोळ, फलई	99	1,485	182	716	471	2,973	Seer fish
22	गेदर, दुपा ..	2	394	52	430	146	1,024	Tunnies
23	तेडली ..	26	138	573	..	1	738	Bregnaores Noelillanid
24	सेप ..	13	953	237	2,760	119	4,082	Soles
25	कोकरी बाबी होके	284	68	224	749	1,325	Leignnathus
26	बाप ..	1	7	4	16	216	244	Carangids small
27	चिराटी राणी बामण	4,945	16	975	764	6,700	Upenaides sp.
28	कोळंबी ..	3,105	21,419	2,848	3,618	698	31,688	Prawns
29	जवळा, करंदी ..	18,777	37,143	24,429	3,002	43	83,394	Shrimps
30	शेवड ..	67	350	132	81	2	632	Lobsters
31	सौंदळा ..	1	84	8	857	805	1,755	Lactarius
32	म्हाकूळ ..	51	5,666	150	1,035	790	7,692	Cattle fish & Squids.
33	इतर ..	1,912	6,364	2,085	16,418	4,470	31,249	Miscellaneous
	एकूण ..	90,161	1,27,191	44,976	53,254	26,741	3,42,323	Total

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4.

मत्स्योत्पावनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)
DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)
1990-91

विल्हेवाटीचा प्रकार (1)	मत्स्योत्पादन (टनांत) Fish product (Tonnes) (2)	Type of disposition (1)
विक्रीसाठी ताजे मासे ..	2,72,628	Marketing fresh
गोठविष्याकरिता	Freezing
वाळविष्याकरिता ..	1,11,941	Sun-dried
खारविष्याकरिता] ..	5,111	Salted
डबा बंद मासे] ..	*	Canning
खताकरिता] ..	25,174	Reduction
इतर ..	N.A.	Miscellaneous purpose
एकूण	4,14,804	Total

*वाब १ मध्ये समाविष्ट/Including in item one.

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available.

साधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ. कि. मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	१९९०-९१ च्या अखेरीस असलेले As at the end of 1990-91 (3)	Class of Forest (2)
1	राखीव	39,682	Reserved
2	संरक्षित	15,103	Protected
3	अवर्गीकृत	5,962	Unclassed
एकूण		60,747	Total

टिप.—वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note.—The above forest area is under administration of the State.

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2.

मुख्य आणि गौण वनोत्पादन*
PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCT*

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1990-91	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड—		Timber—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	.. 147	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत)	.. 4,13,281	(b) Value (thousand Rs.)
2	जळाळ लाकूड—		Firewood—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	.. 228	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत)	.. 39,727	(b) Value (thousand Rs.)
3	गौण वनोत्पादन—(मूल्य हजार रुपयांत)		Minor forest products— (Value in thousand Rs.)
	(अ) बांबू 1,42,193	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी 5,263	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने 6,60,375	(c) Bidi leaves
	(द) इतर उत्पादन 13,982	(d) Other product.

*अस्थायी/Provisional

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
1990*

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांचा कामावरील दैनिक सरासरीचा गट Strength average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	दयातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी Average daily number of workers (संख्या No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10 पेक्षा कमी	10,333	50,725
2	10 to 19	5,809	77,563
3	20 to 49	4,028	1,19,206
4	50 to 99	1,494	1,00,934
5	100 to 499	1,341	2,80,076
6	500 to 999	239	1,69,523
7	1,000 to 4,999	156	292,196
8	5,000 व त्याहून अधिक/and above	10	72,428
एकूण/Total		23,410	11,62,651

*अस्थायी/Provisional

आघार—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगाच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण

FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES
1990*

अनुक्रमांक Serial No.	कारखान्याचे प्रमुख वस्तू	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily workers (No.)	Major groups
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	शेती, जंगल व खाणकाम आणि पशुधन	48	1,778	Agriculture, forestry and mining and livestock production.
2	बॉल पदार्थाचे उत्पादन अंबाढो	2,324	1,16,629	Manufacture of food products.
3	पेये	79	6,443	Manufacture of beverages.
4	तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	35	4,001	Manufacture of tobacco and tobacco products.
5	सूती कापडाचे उत्पादन	2,722	2,00,693	Manufacture of cotton textiles.
6	लोकर, रेशीम व मनुष्यनिर्मित तंतूचे कापड, ताग व इतर वनस्पतीजन्य तंतूचे कापड (कापूस व काय्या सोडून) यांचे उत्पादन.	1,055	41,099	Manufacture of wool, silk and man-made fibre textiles and Manufacture of Jute and other Vegetable fibre textiles. (except cotton and coir).
7	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन. (परिधान करण्याच्या वस्तूंसहोत).	749	22,261	Manufacture of textile products (including wearing apparel).
8	छाकूड आणि छाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	2,957	14,762	Manufacture of wood and wood products furniture and fixtures.
9	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग यांचे उत्पादन.	1,167	54,565	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries.
10	कातडी व कातडीच्या व केसाळ कातडीच्या व कातडीच्या पर्यायी वस्तू.	82	2,611	Manufacture of leather and products of leather fur and substitutes of leather.
11	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ उत्पादन (पेट्रोलियम व कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	1,685	1,16,922	Manufacture of Basic chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).

तबता क्रमांक/TABLE No. 7.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
12	रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व कोळसा यांचे पदार्थ व अणु इंधनाची प्रक्रिया.	1,239	43,335	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products and processing of nuclear fuels.
13	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	1,097	46,176	Manufacture of non-metallic mineral products.
14	मूलभूत धातू व मिश्र धातू	847	65,001	Basic metal and alloys industries.
15	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग (यंत्रे व सामुग्री सोडून)	1,970	60,739	Manufacture of metal products and parts (except machinery and equipments).
16	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व यंत्रसामुग्री	2,549	1,64,057	Manufacture of machinery and equipment other than transport equipment.
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग	322	94,439	Manufacture of transport equipments and parts.
18	इतर उत्पादक कारखाने	532	20,192	Other manufacturing industries.
19	विद्युत, वायु, बाष्प	198	15,436	Electricity, gas and steam.
20	जल योजना पुरवठा व सफाई सेवा	76	3,102	Water works and supply and sanitary services.
21	संकीर्ण, चाऊक आणि किरकोळ व्यापार उद्योगाबाबील नोंदविलेल्या आस्थापना.	958	11,535	Establishments registered under miscellaneous wholesale and retail trade industries.
22	बांधकाम व संलग्न कामे मू, जल व हवाई वाहतूक. वाहतुकीशी संबंधित दळणवळण सेवा.	12	4,942	Construction and activities allied to construction, land, water and air transport, communications services incidental to transport.
23	साठवण आणि गोदाणे	46	1,461	Storage and warehousing.
24	स्थावर मालमत्ता व व्यावसायिक सेवा, शैक्षणिक, वित्त, वैद्यकीय व आरोग्य सेवा, आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रातील उपक्रम अग्न्यन्न अवर्गीकृत सेवा व उचित वर्गीकरण शक्य नसलेली कामे.	27	765	Education, finance, medical, real estate and business services and health services, international and other extra territorial bodies, services not else where classified and activities not adequately defined.
25	मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा	17	504	Recreational and cultural services.
26	वैयक्तिक सेवा	26	1,246	Personal services.
27	दुरुस्ती सेवा	353	19,024	Repair services.
28	भांडवली वस्तूंची दुरुस्ती.	238	28,930	Repair of capital goods
	एकूण	23,410	11,62,651	Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safty and Health, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यातील कामगारांची जिल्हावार संख्या

WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NUMBER OF WORKERS IN EACH DISTRICT 1990*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	चालू कारखा- न्यांची संख्या Working factories (No.) (3)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.) (4)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	7,933	4,44,834	Greater Bombay
2	ठाणे	1,950	1,25,703	Thane
3	रायगड	305	30,054	Raigad
4	रत्नागिरी	194	6,628	Ratnagiri
5	सिध्दुर्ग	131	2,765	Sindhudurg
6	नाशिक	1,086	54,304	Nashik
7	धुळे	345	11,925	Dhule
8	जळगाव	653	26,926	Jalgaon
9	अहमदनगर	5,01	26,557	Ahmednagar
10	पुणे	2,396	1,46,338	Pune
11	सातारा	257	17,488	Satara
12	सांगली	519	17,992	Sangli
13	सोलापूर	1,906	29,702	Solapur
14	कोल्हापूर	1,070	40,411	Kolhapur
15	औरंगाबाद	488	35,709	Aurangabad
16	जालना	139	5,469	Jalna
17	परभणी	110	4,289	Parbhani
18	बीड	110	4,619	Beed
19	नांदेड	133	9,353	Nanded
20	उस्मानाबाद	28	2,258	Osmanabad
21	लातूर	28	3,636	Latur
22	बुलढाणा	163	6,032	Buldana
23	अकोला	297	13,288	Akola
24	अमरावती	277	8,713	Amravati
25	यवतमाळ	147	7,432	Yavatmal
26	वर्धा	130	9,288	Wardha
27	नागपूर	1,279	49,352	Nagpur
28	भंडारा	470	7,327	Bhandara
29	चंद्रपूर	298	13,556	Chandrapur
30	गडचिरोली	67	703	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	23,410	11,62,651	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

आधार.— औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तफता क्रमांक/TABLE No. 7. 4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE

1989-90

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग गट	उत्पादक भांडवल Productive capital	उत्पादन Total output	मूल्यवृद्धी Value added	Industry group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	खाद्य वस्तु	1,656	5,336	651	Food products.
2	पेये, तंबाखू व संबंधित पदार्थ	185	652	173	Beverages, tobacco and related products.
3	सुती कापड	560	1,957	493	Cotton textiles.
4	लोकट, रेशीम व मनुष्य निर्मित तंतुचे कापड	579	1,917	384	Wool, silk and man made fibre textiles.
5	कापडाच्या वस्तू (परिधान कारणाच्या वस्तूसहित).	198	828	142	Textile products (including wearing apparel).
6	लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर इत्यादी	21	78	12	Wood and wood products, furniture and fixtures.
7	कागद व कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन व संबंधित उद्योग.	682	1,327	352	Paper and paper products and printing, publishing and allied industries.
8	कातडी व कातडीच्या, केसाळ कातडीच्या व कातडीच्या पर्यायी वस्तू.	40	114	32	Leather and products of leather, fur and substitutes of leather

9	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ (पेट्रोलियम आणि कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	5,310	9,644	2,129	Basic Chemicals and chemical products. (except products of petroleum and coal)
10	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व कोळसा यांचे पदार्थ व अणू इंधनाची प्रक्रिया.	1,463	4,997	532	Rubber, plastic, petroleum and coal products, and processing of nuclear fuels.
11	अधातू खनिज पदार्थ	988	1,007	2,58	Non-metallic mineral products.
12	मूलभूत धातू व मिश्र धातू	1,638	4,107	528	Basic metal and alloys industries.
13	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग यंत्रे व सामग्री सोडून.	464	1,449	315	Metal products and parts except machinery and equipment.
14	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व यंत्रसामग्री	2,512	6,910	1,715	Machinery and equipment other than transport equipment.
15	परिवहन सामग्री व सुटे भाग	1,829	3,823	688	Transport equipment and parts.
16	उत्पादन करणारे इतर उद्योग	277	783	141	Other manufacturing industries.
17	इतर	7,272	5,099	1,532	Others.
सर्व उद्योग		25,674	50,028	10,077	All Industries

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत व वार्षिक उद्योग पाहणी, १९८९-९० वर आधारित आहेत.

Note.—Figures are provisional and are based on Annual Survey of Industries, 1989-90.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी
 AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
 1991

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई	19.02	Bombay.
2	सोलापूर	25.40	Solapur.
3	नागपूर	21.28	Nagpur.
4	जळगाव	24.93	Jalgaon.
5	नांदेड	46.75	Nanded.
6	औरंगाबाद	17.43	Aurangabad.
7	इतर केंद्रे	23.30	Other centres.
	एकूण केंद्रे	20.37	All centres

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES
1991

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या—		<i>Textiles—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	17	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	12,433	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	11,792	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	641	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	17,72,848	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने—		<i>Engineering—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	84	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	9,853	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	9,592	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	261	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	18,27,712	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण व रसायन—		<i>Miscellaneous and Chemical—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	75	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	14,588	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	14,474	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	114	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	15,05,472	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण—		<i>Total—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	176	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	36,874	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	35,858	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	1,016	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	51,06,032	(c) Number of mandays lost.

माकडे अस्थायी आहेत./Figures are provisional.

साधर.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. *Source.*—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7

कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)
1990-91

क्रमांक Serial No.	विभाग	गिरण्यांची संख्या Number of mills as at the end of March 1991	कामगारांची संख्या Employees on roll at the end of March 1991 (No.)	३१ मार्च १९९१ रोजी As on 31st March 1991		Region
				स्थापित चाख्या (हजारत) Spindles installed ('000 No.)	माग (शंभरात) Looms installed ('00 No.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	महाराष्ट्र ..	125	2,24,408	4,974	621	Maharashtra.
(a)	मुंबई शहर ..	54	1,33,933	3,004	493	Bombay City.
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र ..	71	90,475	1,970	128	Rest of Maharashtra.

आधार.—वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Textile Commissioner, Government of India, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
1991

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ	उत्पादन (हजार टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयांत) Value (in thousand Rs.)	Minerals
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट	Chromite.
2	बगडी कोळसा	19,290	54,07,959	Coal.
3	कच्चे लोखंड	468	25,681	Iron Ore.
4	चुनखडी	5,635	1,56,590	Lime stone.
5	कच्चे मॅंगनीज	294	2,25,512	Manganese Ore.
6	कॅओलिन (नैसर्गिक) @	4	151	Kaolin (Natural) @
7	गेद	3	105	Ochre.
8	बॉक्साईट	481	34,871	Bauxite.
9	सिलिका सॅंड	259	11,525	Silica sand
10	मीठ*	229	N.A.	Salt*
11	क्यानाईट	10	5,994	Kyanite.
12	कोरंडम	**	70	Corundum.
13	डोलोमाईट	24	1,858	Dolomite.
14	सॅंड (इतर)	640	7,577	Sand (Others)
15	बेराईट	Barytes.
16	सीलीमानाईट	3	3,729	Sillimanite.

टीप.—(1) आकडे अस्थायी आहेत. Note.—Figures are provisional.

(2) @ चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Known as Chirta Clay.

(3) *सहाय्यक मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Assistant Salt Commissioner, Bombay.

(4) N. A. = उपलब्ध नाही/Not available.

(5) ** आकडे ५०० टनांचा लील आहेत/Less than 500 tonnes

स्रोत.—भारतीय खान केंद्र, नागपूर. Source.—Indian Bureau of Mines, Nagpur

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.9

औद्योगिक उत्पादन//INDUSTRIAL PRODUCTION

1990

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुचे नाव (1)	परिमाण (2)	उत्पादन Production (3)	Unit (4)	Name of Item (5)
1	कोळसा हजार टन	11,460	Thousand tonne	Coal (inc-lignite)
2	पेट्रोलियम (कूड) "	21,306	Do.	Petroleum (crude)
3	साखर "	4,008.0	Do.	Sugar
4	मीठ "	219.2	Do.	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	.. टन	2,92,875	Tonnes	All yarn.
6	सर्व प्रकारचे कापड	.. हजार मीटर	9,94,724	Thousand meters.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन.	हजार टन	11,076	Thousand tonnes	Petroleum (refinery) production.
8	तयार पोलाद "	407.4	Do.	Finished steel
9	पोलादाची लगड "	145.1	Do.	Steel ingots
10	कठीण मिश्र धातु "	118.9	Do.	Ferro Alloys
11	रेल्वे इन्वे	.. संख्या	26	Number	Railway Coaches
12	वनस्पती	.. हजार टन	103.4	Thousand tonnes.	Vanaspati

बाधार.—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक
बहुवार.

Source.—Central Statistical Organisation
Monthly Returns.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE.No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता उत्पादन आणि वापर
 INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
 1990-91

क्रमक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	स्थापित क्षमता (३१ मार्च १९९१ रोजी) (हजार किलोवॅटमध्ये)		<i>Installed Capacity (As on 31st March 1991) (Thousand Kw.)</i>
	(अ) वाष्प	6,462	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	672	(b) Gas
	(क) जल	1,552	(c) Hydro
	(ड) अणुसक्तीजन्य	190	(d) Nuclear
	एकूण	8,876	Total
2.	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Generated— (Million Kwh.)</i>
	(अ) वाष्प	28,085	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	2,731	(b) Gas
	(क) जल	5,615	(c) Hydro
	(ड) अणुसक्तीजन्य	881	(d) Nuclear
	एकूण	37,311	Total
3.	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Consumed— (Million Kwh)</i>
	(अ) घरगुती वापर	5,065	(a) Domestic
	(ब) व्यापार उदिमासाठी झालेला वापर	2,068	(b) Commercial
	(क) उद्योगधंद्याकरिता झालेला वापर ..	14,706	(c) Industrial
	(ड) वाहने चालविण्यासाठी	970	(d) Traction
	(इ) इतर	7,966	(e) Others
	एकूण	30,775	Total

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत व ते केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग संघातील आहेत.

(२) अणुसक्तीजन्य स्थापित क्षमता तारापूर अणुसक्तीजन्य विद्युत केंद्राच्या ५० टक्क्यांहून अधिक भाग विलीन आहे.

Note.—(1) The figures are provisional. They relate to public utilities only.

(2) Nuclear installed capacity has been shown as 50 per cent. of Tarapur Nuclear Power House.

आधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2.

विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी/TOWN AND VILLAGES ELECTRIFIED
(३१ मार्च १९९१ रोजी/As on 31st March 1991)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified (3)	District (2)
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	Greater Bombay
2	ठाणे	1,765	Thane
3	रायगड	1,836	Raigad
4	रत्नागिरी	1,395	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	694	Sindhudurg
6	नाशिक	1,758	Nashik
7	धुळे	1,487	Dhule
8	जळगांव	1,490	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,511	Ahmadnagar
10	पुणे	1,740	Pune
11	सातारा	1,422	Satara
12	सांगली	697	Sangli
13	सोलापूर	1,106	Solapur
14	कोल्हापूर	1,139	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,257	Aurangabad
16	जालना	904	Jalna
17	परभणी	1,431	Parbhani
18	बीड	1,202	Beed
19	नांदेड	1,436	Nanded
20	उस्मानाबाद	712	Osmanabad
21	लातूर	890	Latur
22	बुलढाणा	1,277	Buldana
23	अकोला	1,548	Akola
24	अमरावती	1,707	Amravati
25	यवतमाळ	1,744	Yavatmal
26	वर्धा	1,009	Wardha
27	नागपूर	1,658	Nagpur
28	भंडारा	1,629	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,461	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,507	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	39,413*	Maharashtra State

आधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board,
Bombay.

* 100% Villages electrification declared as on 31.3.1989

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च १९९२ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था
NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 1992

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व नफ्या- साठी काम न करणाऱ्या कंपन्या Companies limited by guarantee and asso- ciations not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मंबई ..	3,406	42,174	327	73	45,980	Greater Bombay
2	ठाणे ..	31	1,778	2	..	1,811	Thane
3	रायगड ..	2	92	94	Raigad
4	रत्नागिरी ..	1	31	32	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	16	..	1	17	Sindhudurg
6	नाशिक ..	12	586	9	2	614	Nashik
7	धुळे ..	2	105	107	Dhule
8	जळगांव ..	19	215	234	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	24	214	1	..	239	Ahmednagar
10	पुणे ..	116	3,852	51	10	4,029	Pune
11	सातारा ..	20	199	219	Satara
12	सांगली ..	20	203	223	Sangli
13	सोलापूर ..	5	198	203	Solapur
14	कोल्हापूर ..	38	453	5	..	497	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	24	423	2	..	449	Aurangabad
16	जालना	36	36	Jalna
17	परभणी ..	2	13	15	Parbhani
18	बीड	9	9	Beed
19	नांदेड ..	8	84	1	..	93	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	1	9	10	Osmanabad
21	लातूर ..	1	24	25	Latur
22	बुलढाणा ..	4	14	18	Buldana
23	अकोला ..	16	69	2	..	86	Akola
24	अमरावती ..	11	97	108	Amravati
25	यवतमाळ ..	9	28	37	Yavatmal
26	बघा ..	2	32	1	..	36	Wardha
27	नागपूर ..	106	1,079	12	4	1,201	Nagpur
28	भंडारा ..	3	35	38	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	3	16	4	..	23	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	1	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		3,892	52,084	417	91	56,484	Maharashtra State

आधार--कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय,
भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs
Ministry of Industry, Governme-
nt of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS
तक्ता क्रमांक/TABLE.No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या
NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES
IN EACH DISTRICT
(३१ मार्च १९९० रोजी/As on 31st March 1990)

बनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices (3)	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices (4)	District (2) c
(1)	(2)	(3)	(4)	(2) c
1	बृहन्मुंबई	1	1,132	Greater Bombay
2	ठाणे	116	303	Thane
3	रायगड	94	135	Raigad
4	रत्नागिरी	94	124	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	60	76	Sindhudurg
6	नाशिक	122	213	Nashik
7	धुळे	92	127	Dhule
8	जळगाव	119	181	Jalgaon
9	अहमदनगर	139	199	Ahmadnagar
10	पुणे	143	449	Pune
11	सातारा	101	148	Satara
12	सांगली	104	172	Sangli
13	सोलापूर	129	212	Solapur
14	कोल्हापूर	118	215	Kolhapur
15	औरंगाबाद	79	132	Aurangabad
16	जालना	53	72	Jalna
17	परभणी	85	109	Parbhani
18	बीड	78	97	Beed
19	नांदेड	91	112	Nanded
20	उस्मानाबाद	55	69	Osmanabad
21	लातूर	72	93	Latur
22	बुलढाणा	82	104	Buldana
23	अकोला	104	152	Akola
24	अमरावती	101	144	Amravati
25	यवतमाळ	93	117	Yavatmal
26	वर्धा	52	72	Wardha
27	नागपूर	102	243	Nagpur
28	भंडारा	103	128	Bhandara
29	चंद्रपूर	107	142	Chandrapur
30	गडचिरोली	39	42	Gadchiroli
	एकूण	2,728	5,524	Total

11. सहकार/CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER
1990-91

अनुक्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies	सभासदांची संख्या (हजार) Members (Thousand No.)	खेळते भांडवल (लाख रुपये) Working Capital (Lakh Rs.)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	थकबाकी (लाख रुपये) Out- standing (Lakh Rs.)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Turnover of produce (Lakh Rs.)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व विंगर वृषि संस्था.	34	1,104	9,01,059	6,97,049	6,58,946	..	All apex and central societies
2	कृषि पत संस्था *	.. 19,565	1,816	2,07,505	77,503	1,43,817	1,28,075	Agricultural credit*
3	विंगर कृषि पत संस्था	.. 11,291	9,186	7,70,545	5,10,795	4,70,225	3,100	Non-agricultural credit
4	पचन संस्था	.. 931	773	35,050	820	1,570	1,78,516	Marketing
5	उत्पादक संस्था	.. 28,954	4,136	4,16,369	1,819	6,003	3,49,394	Productive enterprises
6	इतर	.. 43,845	3,560	87,221	4,752	18,483	32,997	Others
	एकूण	.. 1,04,620	26,875	24,17,749	12,92,735	12,99,044	6,92,082	.. Total

*बास प्राथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.
बांधार—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

*Includes primary agricultural credit societies.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांची लांबी/ROAD LENGTH

(किलोमीटरमध्ये/In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No.	रस्त्याचा प्रकार (2)	१ एप्रिल रोजी As on 1st April		Type of road (2)
		1991 (3)	1992* (4)	
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2,959	2,959	National highways.
2	राज्य महामार्ग	30,975	31,076	State highways.
3	प्रमुख जिल्हा रस्ते	38,936	38,984	Major district roads.
4	इतर जिल्हा रस्ते	38,573	39,316	Other district roads.
5	ग्रामरस्ते	61,522	62,159	Village roads.
	एकूण	1,72,965	1,74,494	Total

*अस्थायी/Provisional.

टीप.—शासकीय नियमानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते, ग्राम रस्ते मध्ये अंतर्भूत केले असल्याने यापुढे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार बसणार नाही.

Note.—Since 1984 as per Government Resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

बांधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि बळगवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPES OF SURFACE

(किलोमीटरमध्ये/In kilometre)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	पृष्ठभागाचा प्रकार (2)	१ एप्रिल रोजी As on 1st April		Type of surface (2)
		1990 (3)	1991† (4)	
1	सिमेंट कांक्रीट }	40,152	43,846	{Cement Concrete Black topped
2	डांबरी }			
3	खडीचे	88,053	88,202	Water bound mecadam
	एकूण पृष्ठांकित	1,28,205	1,32,048	Total surfaced
4	अपृष्ठांकित	44,654	40,917	Unsurfaced
	एकूण	1,72,859	1,72,965	Total

†अस्थायी/Provisional

स्रोत.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी*
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION*

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	मार्गांची संख्या ३१ मार्च १९९२ रोजी No. of routes as on 31-3-1992	मार्गांची एकूण लांबी (किलोमीटर) ३१ मार्च १९९२ रोजी Total routes distance (in km.) as on 31-3-1992	प्रतिदिन मार्गावर वाहतूक करणाऱ्या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या- (१९९१-९२) Average No. of vehicles on road per day 1991-92	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची संख्या (१९९१-९२) Average No. of vehicles held during 1991-92	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाख) (१९९१-९२) Average No. of Passengers travelled daily during 1991-92 (in lakhs)	Region (2)
		(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	औरंगाबाद ..	2,808	2,07,716	2,171	2,493	9.30	Aurangabad
2	मुंबई ..	6,096	3,25,755	4,344	5,108	29.19	Bombay
3	नागपूर ..	3,541	2,11,385	2,552	2,996	10.48	Nagpur
4	पुणे ..	5,329	3,28,746	3,854	4,289	16.15	Pune
	एकूण ..	17,774	10,73,602	12,921	14,886	65.12	Total

*अस्थायी/Provisional.

आधार.--महाराष्ट्र राज्यमार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.

Source.--Maharashtra State Road Transport Corporation, Bombay.

12. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

वापरात असलेली मोटार वाहने
MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	बाहनांची संख्या (३१ मार्च १९९२ रोजी) Number in force (as on 31st March 1992).	Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दुचाकी स्वयंचालित वाहने	18,76,522	Two wheels auto vehicles
2	मोटारी	4,46,097	Motor cars
3	टॅक्सी कॅब्स	45,610	Taxi cabs
4	स्वयंचालित रिक्शा	1,43,026	Auto rickshaws
5	स्टेज करिजेस	18,434	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने	4,391	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारी	2,10,480	Trucks and Lorries including Delivery van
8	रुग्णवाहिका	2,418	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	1,070	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने	5,371	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रेलर)	70,461	Trailors
12	ट्रॅक्टरस	70,904	Tractors
13	इतर	5,380	Others
	एकूण	29,00,164	Total

बाधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of
Government of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने
TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च १९९२ रोजी/As on 31st March 1992)

अनु- क्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांची संख्या No. of Vehicles in operation			Region (2)
		विगर परिवहनाची Non- Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)	एकूण Total (5)	
		1	मुंबई (मध्य)	3,03,923	
2	मुंबई (पश्चिम)	1,43,579	35,846	1,79,425	Bombay (West)
3	मुंबई (पूर्व)	74,832	28,023	1,02,855	Bombay (East)
4	ठाणे	1,72,789	83,531	2,56,320	Thane
5	पुणे	5,03,214	81,939	5,85,153	Pune
6	नागपूर	3,01,198	35,281	3,36,479	Nagpur
7	औरंगाबाद	1,72,614	34,908	2,07,522	Aurangabad
8	नाशिक	3,44,531	76,258	4,20,789	Nashik
9	अमरावती	1,42,851	19,705	1,62,556	Amravati
10	कोल्हापूर	2,32,711	52,007	2,84,718	Kolhapur
	एकूण	23,92,292	5,07,922	29,00,164	Total

साधर.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

व्यावसायिक व विगर व्यावसायिक वाहनचालकांचे परवाने
PROFESSIONAL AND NON PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च १९९२ रोजी/As on 31st March 1992)

अनु- क्रमांक Serial No.	विभाग	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region
		व्यावसायिक Professional	विगर-व्यावसायिक Non- professional	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	मुंबई (मध्य)	8,81,342	3,89,021	12,70,363	Bombay (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	3,13,769	2,43,236	5,57,005	Bombay (West)
3	मुंबई (पूर्व)	2,61,498	95,898	3,57,396	Bombay (East)
	वृहन्मुंबई (उप-चेरीज १ ते ३)	14,56,609	7,28,155	21,84,764	Greater Bombay (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	2,45,665	2,08,481	4,54,146	Thane
5	पुणे	3,17,692	5,11,416	8,29,108	Pune
6	नागपूर	1,35,961	2,80,297	4,14,258	Nagpur
7	ओरंगाबाद	1,40,859	1,48,325	2,89,184	Aurangabad
8	नाशिक	2,34,353	2,86,312	5,20,665	Nashik
9	अमरावती	86,855	1,02,599	1,89,454	Amravati
10	कोल्हापूर	1,54,852	1,87,256	3,42,108	Kolhapur
	एकूण	27,70,846	24,52,841	52,23,687	Total

नाधार.—परिवहन आकृत, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन व बळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(३१ मार्च १९९१ रोजी/As on 31st March 1991)

(कि.मी./k.m.)

ब्रॉड गेज/Broad gauge	मीटर गेज/Meter gauge	नेरो गेज/Narrow gauge	एकूण/Total
(1)	(2)	(3)	(4)
3,341	994	1,100	5,435

आधार.—रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड)

Source.—Ministry of Railways (Railway Board)

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.8

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year	डाक कार्यालये Post Offices	तार कार्यालये Telegraph Offices
(1)	(2)	(3)
1989-90	11,757	2,576
1990-91	11,910	2,553
1991-92	12,041	2,636

आधार.—पोस्टमास्तर जनरल, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Government of India, Bombay.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन
NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN BOMBAY PORT
1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या No. of ships	मेट्रिक टनात/M.Tonnes		Class of vessels
			एकूण (हजारांत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारांत) Net (in 000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकां- अतिरिक्त) —				Steamship other than tankers.—
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी				(A) Foreign.
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,061	11,961	6,775	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी:	331	510	308	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी—				(B) Coastal—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	48	676	398	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	137	116	59	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(३) रिंग पुरवठा करणारे	1,863	1,764	600	(3) Rig supplier
	(४) जहाज	(4) Ferry ships
2	तेलवाहक जहाजे	590	14,385	8,375	Tankers
3	कोळसा नेणारी	Colliers
	एकूण ..	4,030	29,412	16,515	.. Total
4	शिडावर चालणारी जहाजे—				Sailing Vessels—

टोप.—३,५०० G.R.T.=३,५५६ मेट्रिक टन.

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available

Note.—3,500 G.R.T.=3,556 gross registered metric tonnes.

वापार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.—Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.2

मुंबई बंदरा मध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल
CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN BOMBAY PORT
 (हजार मे. डेड वेट टनांत/In thousand metric dead weight tonnes)

क्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	1991-92 (3)	(2)
1	आयात माल	12,324	Imports
2	निर्यात माल	14,888	Exports
	एकूण	27,212	Total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट.

Source.—Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS
OF MAHARASHTRA STATE
1991-92

(मे. टनांत/in m. tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव Name of the port	आयात Imports	निर्यात Exports	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	डहाणू	Dahanu
2	अर्नाळा	Arnala
3	ठाणे	Thane
4	ट्रॉम्बे	Trombay
5	बेलापूर (उळवा)	217	..	217	Belapur (Ulwa)
6	मोरा	Mora
7	करंजा	Karanja
8	अलिबाग (धरमतर)	3,420	..	3,420	Alibag (Dharamatar)
9	राजपुरी	5,820	..	5,820	Rajpuri
10	बाणकोट	1/2	2	2 1/2	Bankot
11	हर्णै	Harnai
12	दाभोळ	2,762	..	2,762	Dabhol
13	जयगड	1,874	..	1,874	Jaigad
14	रत्नागिरी	2,92,985	9,928	3,02,913	Ratnagiri
15	जैतापूर	..	84	84	Jaitapur
16	विजयदुर्ग	1,299	21	1,320	Vijaydurg
17	देवगड	615	1	616	Devgad
18	मालवण	774	..	774	Malvan
19	वेंगुर्ला	Vengurla
20	रेडी	..	2,17,277	2,17,277	Redi
21	इतर बंदरे	109	5	114	Other ports
	एकूण	3,09,875½	2,27,318	5,37,193½	.. Total

जाधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.4

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSENGER TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE
1991-92

अनु- क्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	विगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels	यांत्रिक जहाजाने By mechanised vessels	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	डहाणू ..	26,030	2,18,959	2,44,989	.. Dahanu
2	सातपाटी ..	1,69,638	..	1,69,638	.. Satpati
3	दातिवरे Datiware
4	मनोरी	28,05,885	28,05,885	.. Manori
5	कल्याण ..	1,42,826	..	1,42,826	.. Kalyan
6	वरसोवा	19,21,749	19,21,749	.. Varsova
7	मोरा ..	8,533	10,60,578	10,69,111	.. Mora
8	करंजा ..	12,70,631	..	12,70,631	.. Karanja
9	रेवस ..	2,91,361	5,94,137	8,85,498	.. Rewas
10	अलिबाग ..	1,27,041	..	1,27,041	.. Alibag
11	राजपुरी/दिघी	2,97,917	2,97,917	.. Rajpuri/Dighi
12	हर्ण ..	2,27,446	..	2,27,446	.. Harnai
13	दाभोल ..	1,24,300	1,26,098	2,50,398	.. Dabhol
14	जयगड ..	5,72,970	33,370	6,06,340	.. Jaigad
15	रत्नागिरी ..	4,88,746	..	4,88,746	.. Ratnagiri
16	पूर्णगड ..	3,21,060	..	3,21,060	.. Purnagad
17	जैतापूर ..	4,65,444	..	4,65,444	.. Jaitapur
18	विजयदुर्ग ..	1,27,280	..	1,27,280	.. Vijaydurg
19	देवगड ..	4,96,860	..	4,96,860	.. Devgad
20	आचरे ..	1,46,300	..	1,46,300	.. Achre
21	मालवण ..	3,71,740	..	3,71,740	.. Malvan
22	रेडी ..	14,850	..	14,850	.. Redi
23	इतर ..	7,15,338	3,87,475	11,02,813	.. Others
	एकूण ..	61,08,394	74,46,168	1,35,54,562	.. Total

टीप:—मुंबई बंदर सेवेतील वाहतूक मोरा व रेवस बंदरातील यांत्रिक जहाज वाहतुकीखाली दाखविली आहे.
Note.—Passenger traffic under Bombay harbour services is shown under mechanised vessels in Mora and Rewas.

आधार.—चिन्मय दर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chinmay Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

1989-90

(हजार मे. टनांत/In thousand tonnes)

संक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (हजारांत) ..	279	2	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक ..	4,336	1,745	Coal and coke.
3	कच्चे मॅंगनीज	2	123	Manganese ore.
4	चुना आणि चुनखडी ..	1	..	Lime and limestone.
5	मीठ	10	4	Salt.
6	तांदूळ	75	129	Rice.
7	गहू व गव्हाचे पीठ	179	42	Wheat and wheat flour.
8	जोंघळा	1	40	Jowar.
9	बाजरी	4	1	Bajri.
10	कडधान्ये व इतर धान्ये ..	26	68	Pulses, and other grain.
11	गळिताची धान्ये	9	5	Oil seeds.
12	वनस्पती तेल	3	38	Vegetable oils.
13	साखर (खांडसरी सोडून) ..	1	338	Sugar (excluding khandsari)
14	गूळ	2	..	Gur.
15	कापड (कापसाचे) आणि .. धागा	..	7	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद	1,122	78	Iron and steel
17	सिमेंट	1,513	288	Cement.
18	केरोसिन तेल	103	..	Kerosene oil.

तपता क्रमांक/TABLE No. 14.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पॅड	176	196	Oil cakes.
20	चहा	4	..	Tea.
21	इमारतीचे लाकूड (टीक वरून)	84	7	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	13	Animal products.
23	मका	4	9	Maize.
24	हूरमरा व तज्जन्य उत्पादन	28	21	Gram and gram products.
25	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदल धान्ये	—	Millets other than bajra and jowar.
26	खनिज तेल	87	371	Mineral oil.
27	ब्रिडा व कौले	4	6	Bricks and tiles.
28	काच	1	2	Glass.
29	हिब्ला	1	Myrobalance.
30	ताग व वाख	Jute and hemp.
31	यंत्रसामग्री	2	5	Machinery equipment.
32	धातूच्या वस्तू	3	21	Metal products.
33	पादताणे	Shoes (footwear).
34	कच्चे लोखंड	51	12	Iron ore.
35	बिडीची पाने	1	..	Bidi leaves.
36	कापूस	3	1	Raw cotton.
37	कृत्रिम रेशमाच्या कापडाचे तागे	1	Artificial silk piece goods
38	तंबाख	Tobacco raw.
39	सुकी फळे व भाजीपाला	10	119	Fruits dried and vegetables
40	लोकर व लोकराच्या कापडाचे तागे	Woolen piecegoods and wool raw.

* वरील आकडेवारी रेल्वे व जहाज वाहतुकीच्या व्यापाराच्या अभिलेखात नोंदल्याप्रमाणे मालाचे डोवळ वजन दर्शविते .

* Figures relate to gross weight of quantities as recorded in the invoices of Rail and Steamer.

साधर.—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी खाते, भारत सरकार, कलकत्ता.

Source.—Office of the Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India, Calcutta.

15. शिक्षण/EDUCATION

संख्या क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
INSTITUTIONS AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
1989-90*

क्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of education (2)
1	पूर्व-प्राथमिक	838	93,481	Pre-primary.
2	प्राथमिक	56,679	1,01,60,869	Primary.
3	दुय्यम	9,490	55,54,632	Secondary.
4	शिक्षकांचे प्रशिक्षण—			Teachers' training—
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रमाणपत्र	175	19,433	Junior college of education.
	(2) आंग्ल भारतीय	2	272	Anglo Indian.
	(3) चित्रकला शिक्षक प्रमाणपत्र	15	2,388	Drawing teacher's certificate.
	(4) हस्तकला शिक्षक प्रमाणपत्र	Handi-crafts teacher's certificate.
	एकूण—(4) ..	192	22,093	.. Total
5.	उच्च शिक्षण—			Higher Education—
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	132	18,818	University teaching departments.
	(2) संशोधन संस्था ..	20	510	Research institutions.
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	1	1,929	Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था ..	1	363	Institutes deemed as universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	232	*	Arts, commerce and science
	(6) कला व शास्त्र	18	*	Arts and science.
	(7) कला व वाणिज्य ..	219	*	Arts and commerce.
	(8) कला ..	22	1,49,100	Arts.
	(9) शास्त्र ..	27	1,07,711	Science.
	(10) वाणिज्य ..	67	1,48,211	Commerce.
	(11) कलितकला ..	5	2,051	Fine arts.
	(12) शास्त्र व वाणिज्य ..	9	*	Science and commerce.
	(13) वास्तुशास्त्र ..	N.A.	N.A.	Architecture.
	(14) तंत्रनिकेतन ..	N.A.	N.A.	Polytechnics.

टीप.—* विद्यार्थी बाब क्र. ८, ९, १० मध्ये समाविष्ट आहेत

Note.—* Enrolment is included in item No. 8, 9, 10.

तकता कर्णांक/TABLE No. 15.1—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institution (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of education (2)
5 उच्च शिक्षण—बाळू		<i>Higher Education—contd.</i>		
(15)	व्यावसायिक व्यवस्थापन	11	5,438	Business management.
(16)	मभियांत्रिकी ..	N.A.	N.A.	Engineering..
(17)	विधी (कायदा) ..	35	26,122	Law.
(18)	तंत्रशास्त्र ..	N.A.	N.A.	Technology.
(19)	पशुवैद्यकशास्त्र ..	4	1,214	Veterinary science.
(20)	नृत्तपत्र व्यवसाय ..	1	25	Journalism.
(21)	ग्रंथपालनशास्त्र ..	1	58	Library science.
(22)	विषम चिकित्सा (हॅलोपॅथी)	16	12,518	Allopathy.
(23)	आयुर्वेद ..	20	550	Ayurvedic.
(24)	दंतकशास्त्र ..	4	1,200	Dental.
(25)	गुश्रूषा ..	3	550	Nursing.
(26)	औषधशास्त्र ..	N.A.	N.A.	Medicine (Pharmacy).
(27)	प्राच्य विद्याभ्यास ..	4	334	Oriental.
(28)	नृत्य व संगीत ..	3	741	Dancing and music.
(29)	उपहारगृह व्यवस्था ..	N.A.	N.A.	Catering.
(30)	श्रमविज्ञान ..	1	111	Labour.
(31)	व्यावसायिक मार्गदर्शन	N.A.	N.A.	Vocational guidance.
(32)	योग ..	1	32	Yoga.
(33)	समाजशास्त्र ..	10	2,305	Social Science.
(34)	शेतकी शास्त्र ..	13	6,445	Agriculture.
(35)	गृहशास्त्र पदवी ..	5	3,298	Home science (Degree).
(36)	शिक्षणशास्त्र पदवी	70	8,286	Bachelor of education.
(37)	शाारीरिक शिक्षण (पदवी)	N.A.	N.A.	Physical education.
(38)	चित्रपट विद्या व दूरदर्शन	1	94	Film Institute and Television
(39)	सनाचिकित्सा	7	2,006	Homeopathy,

एकूण—(5) .. 963 5,00,020 .. Total

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—concl'd.

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
6 व्यावसायिक व विशेष शिक्षण—				<i>Professional and special education—</i>
(1)	समन्वित्वा (होमिओपॅथी)	9	820	Homeopathy.
(2)	शुश्रूषा व प्रासाविक	60	5,938	Nursing, midwife
(3)	वाणिज्य	18	1,483	Commerce.
(4)	रुलितकला	10	693	Fine arts.
(5)	गृहशास्त्र (शालेय पाठ्य)	3	213	Home science.
(6)	नौकातंत्र्य ..	1	167	Marine engineering.
(7)	शेतकीशाळा ..	25	2,953	Agricultural schools.
(8)	द्रुककुट्यालून प्रशिक्षण ..	2	1,237	Poultry training.
(9)	मनोव्यथित ..	6	300	Mentally handicapped.
(10)	अस्मिच्छन्न ..	10	787	Crippled.
(11)	दृष्ट ..	10	592	Blind.
(12)	मूक/बधिर ..	1	61	Deaf and dumb.
(13)	नृत्य व संगीत ..	20	3,069	Music and dancing.
(14)	गृहशास्त्र पदविका ..	1	47	Home science.
(15)	प्राच्यविद्या अभ्यास ..	46	4,404	Oriental
(16)	कीर्तन ..	1	46	Kirtan
(17)	प्रमाणित सुधार ..	10	667	Certified schools.
(18)	ग्रंथपालशास्त्र ..	1	71	Library science.
एकूण--(6) ..		234	22,548	Total
एकूण बेरीश ..		68,396	1,63,53,643	Grand Total

*अंतिम/Final

साधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE*No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT
1989-90

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			दुय्यम शिक्षण Secondary Education			District
		संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000)	संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	2,162	1,104	30	936	783	95	Greater Bombay
2	ठाणे ..	3,174	668	16	442	330	10	Thane
3	रायगड ..	2,360	269	8	220	124	4	Raigad
4	रत्नागिरी ..	2,534	225	8	225	84	3	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	1,458	119	5	173	87	3	Sindhudurg
6	नाशिक ..	2,939	508	13	403	276	9	Nashik
7	धुळे ..	2,064	291	8	301	186	6	Dhule
8	जळगाव ..	1,894	407	11	331	223	7	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,613	427	11	386	249	8	Ahmadnagar
10	पुणे ..	3,587	697	18	544	416	3	Pune
11	सातारा ..	2,366	327	10	361	202	7	Satara
12	सांगली ..	1,512	307	9	324	143	5	Sangli
13	सोलापूर ..	2,317	435	11	363	189	6	Solapur
14	कोल्हापूर ..	1,978	400	11	397	200	6	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	1,511	290	6	229	116	3	Aurangabad
16	जालना ..	1,084	166	4	112	52	2	Jalna
17	परभणी ..	1,590	247	6	183	106	3	Parbhani

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2--contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
18	बीड	1,641	245	6	256	105	3	Beed
19	नांदेड	1,900	327	7	265	131	4	Nanded
20	उस्मानाबाद	844	157	4	176	88	3	Osmanabad
21	लातूर	1,143	230	6	274	131	4	Latur
22	बुलढाणा	1,420	250	6	208	117	4	Buldana
23	अकोला	1,747	293	7	335	155	5	Akola
24	अमरावती	1,707	306	8	379	185	6	Amravati
25	यवतमाळ	1,921	287	7	265	124	4	Yavatmal
26	वर्धा	991	143	4	186	108	3	Wardha
27	नागपूर	2,092	416	10	552	306	10	Nagpur
28	भंडारा	1,788	295	8	350	171	5	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,522	231	6	206	127	4	Chandrapur
30	गडचिरोली	940	95	2	88	36	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		56,799	10,161	265	9,490	5,555	175	Maharashtra State

टीप.—प्राथमिक शिक्षणात पूर्वं प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केला नाही.

Note.— Primary education does not include preprimary education.

आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थातील प्रशिक्षणार्थींच्यो
मंजूर जागा

NUMBER OF SEATS SANCTIONED FOR TRAINEES IN THE GOVERNMENT
AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTIONS IN
MAHARASHTRA STATE

विभाग	वर्ष Year	मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या Number of sanctioned seats			Division
		शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मुंबई	1989	6,572	2,308	8,880	Bombay
	1990	6,636	2,400	9,036	
	1991	6,716	2,572	9,288	
नाशिक	1989	5,884	2,540	8,424	Nashik
	1990	5,948	2,844	8,792	
	1991	5,980	3,104	9,084	
पुणे	1989	8,716	2,236	10,952	Pune
	1990	8,856	2,576	11,432	
	1991	8,872	2,816	11,688	
औरंगाबाद	1989	6,160	1,052	7,212	Aurangabad
	1990	6,192	1,328	7,520	
	1991	6,240	1,584	7,824	
अमरावती	1989	4,432	136	4,568	Amravati
	1990	4,464	136	4,600	
	1991	4,480	136	4,616	
नागपूर	1989	5,036	440	5,476	Nagpur
	1990	5,388	920	6,308	
	1991	5,388	1,596	6,984	
महाराष्ट्र राज्य	1989	36,800	8,712	45,512	Maharashtra State
	1990	37,484	10,204	47,688	
	1991	37,676	11,808	49,484	

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Bombay

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.4

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल
RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING
INSTITUTES IN MAHARASHTRA

(जुलै १९९१/July 1991)

विभाग (1)	शासकीय Government		अशासकीय Non Government		एकूण Total		Division (1)
	दमलेले Appeared (2)	उत्तीर्ण Passed (3)	दमलेले Appeared (4)	उत्तीर्ण Passed (5)	दमलेले Appeared (6)	उत्तीर्ण Passed (7)	
मुंबई ..	4,140	2,997	1,348	952	5,488	3,949	Bombay
नाशिक ..	3,764	2,548	1,236	686	5,000	3,234	Nashik
पुणे ..	5,288	3,953	1,240	868	6,528	4,821	Pune
औरंगाबाद ..	3,894	2,105	684	267	4,578	2,372	Aurangabad
कमरावती ..	3,035	1,696	83	17	3,118	1,713	Amravati
नागपूर ..	3,312	2,059	378	118	3,690	2,187	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य ..	23,433	15,369	4,969	2,908	23,402	18,276	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

तबता क्रमांक/TABLE No. 15.5

महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी
 CLASSIFICATION OF APPRENTICE TRAINEES IN MAHARASHTRA

वर्गवारी	1991-92	Classification
(1)	(2)	(1)
(१) उपलब्ध जागा ..	19,774	(1) Sanctioned Seats.
(२) नेपलेले उमेदवार (अ ते उ) ..	15,561	(2) No. of students appointed (a to e)
(अ) अनुसूचित जाती ..	1,469	(a) Scheduled Castes
(आ) अनुसूचित जमाती ..	686	(b) Scheduled Tribes
(इ) अपंग ..	3	(c) Physically handicapped
(ई) महिला ..	81	(d) Women
(उ) इतर ..	13,406	(e) Others

*इ व ई वगळून/Excluding (c) and (d)

आधार.—व्यवसायशिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

संख्या क्रमांक/TABLE No. 15.6

महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या

SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS IN MAHARASHTRA STATE

1991-92

वाव	तंत्र शिक्षण/Technical Education				Item
	माध्यमिक Secondary		उच्च माध्यमिक Higher Secondary,		
	संख्या Institutions	विद्यार्थी Students	संख्या Institutions	विद्यार्थी Students	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
शासकीय	119	50,505	7	7,535	Government
अशासकीय	234	52,470	879	51,010	Non-Government
एकूण	353	1,02,975	986	58,545	Total

आधार.—व्यवसायशिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता
TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES IN MAHARASHTRA AND THEIR INTAKE CAPACITY

नाव Item	वर्ष Year	माध्यमिक (तांत्रिक विषय) Secondary (Technical)			उच्च माध्यमिक (व्यावसायिक विषय) Higher Secondary (Vocational)		
		शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
संस्था/Institutes	1990-91	119	228	347	107	754	861
	1991-92	119	234	353	107	879	986
प्रवेश क्षमता/Intake capacity	1990-91	16,835	17,130	33,965	7,535	43,510	51,045
	1991-92	16,835	17,490	34,325	7,535	51,010	58,545

साधार.—व्यवसायशिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यातील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY IN MAHARASHTRA

विभाग	1990-91		1991-92		Division
	संस्थांची संख्या Number of institutions	प्रवेश क्षमता Intake capacity	संस्थांची संख्या Number of institution	प्रवेश क्षमता Intake capacity	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मुंबई ..	352	21,925	369	33,076	Bombay
नाशिक ..	197	7,205	170	5,734	Nashik
पुणे ..	457	17,643	483	18,641	Pune
औरंगाबाद	161	7,410	171	4,585	Aurangabad
अमरावती	191	5,724	212	5,694	Amravati
नागपूर ..	408	18,027	406	17,717	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	1,766	77,934	1,811	85,447	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Bombay.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटूंबनियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या/DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING
VARIOUS FAMILY PLANING METHODS

1990-91

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation	रूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users	गोळ्या वापरणारे Oral Pills users	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	ठाणे	22,060	13,327	39,176	12,439	Thane
2	रायगड	12,145	8,330	28,056	11,968	Raigad
3	रत्नागिरी	9,545	8,053	26,417	8,830	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	3,711	6,501	15,646	5,493	Sindhudurg
5	नाशिक	23,638	15,766	47,747	16,803	Nashik
6	धुळे	17,387	11,771	36,598	12,112	Dhule
7	जळगाव	23,778	18,619	40,083	17,218	Jalgaon
8	अहमदनगर	25,624	23,033	46,593	21,831	Ahmednagar
9	पुणे	24,510	21,374	59,935	21,941	Pune
10	सातारा	19,804	17,663	40,926	16,989	Satara

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11	सांगली	17,911	15,356	32,293	14,318	Sangli
12	सोलापूर	21,529	19,021	46,871	22,410	Solapur
13	कोल्हापूर	20,484	17,881	45,231	16,853	Kolhapur
14	औरंगाबाद	13,803	10,235	30,260	10,834	Aurangabad
15	जालना	9,704	8,927	22,782	9,797	Jalna
16	परभणी	14,339	13,296	45,280	15,769	Parbhani
17	बीड	13,252	11,451	30,124	10,903	Beed
18	नांदेड	16,864	10,275	33,905	15,405	Nanded
19	उस्मानाबाद	10,324	9,105	23,049	11,050	Omanabad
20	सातूर	12,283	9,762	22,675	8,724	Satara
21	बुलढाणा	12,168	12,289	30,983	13,735	Buldane
22	अकोला	16,269	14,515	37,921	14,285	Akola
23	अमरावती	11,754	11,110	32,119	10,737	Amravati
24	यवतमाळ	14,601	14,450	28,086	13,603	Yavatmal
25	वर्धा	8,098	7,132	16,228	6,990	Wardha
26	नागपूर	12,771	10,334	26,904	10,800	Nagpur
27	भंडारा	14,805	12,880	30,721	14,902	Bhandara
28	चंद्रपूर	11,974	8,188	28,123	11,874	Chandrapur
29	गडचिरोली	5,965	5,190	14,133	5,864	Gadchiroli
	एकूण महानगरपालिका	1,11,141	1,05,800	1,51,448	45,897	Total Corporations
	महाराष्ट्र राज्य	5,52,241	4,72,034	11,10,313	4,30,283	Maharashtra State

बाधार.—कुटुंब कल्याण वार्षिक पुस्तक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Family Welfare Year Book, Government of Maharashtra, Pune.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2

महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर/BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM MAHARASHTRA

वर्ष Year	ग्रामीण/Rural			नगरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1971	33.7 (38.9)	13.5 (16.4)	111 (138)	29.0 (30.1)	9.7 (9.7)	88 (82)	32.2 (36.9)	12.3 (14.9)	105 (129)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	79 (110)
1985	29.8 (34.3)	9.4 (13.0)	78 (107)	27.7 (28.1)	6.7 (7.8)	49 (59)	29.0 (32.9)	8.4 (11.8)	68 (97)
1986	31.7 (34.2)	9.7 (12.2)	73 (105)	27.4 (27.1)	6.1 (7.6)	44 (62)	30.1 (32.6)	8.4 (11.1)	63 (96)
1987	30.2 (33.7)	9.5 (12.0)	76 (104)	26.6 (27.4)	6.1 (7.4)	47 (61)	28.9 (32.2)	8.3 (10.9)	66 (95)
1988	31.4 (33.1)	10.1 (12.0)	76 (102)	25.8 (26.3)	6.7 (7.7)	50 (62)	29.4 (31.5)	8.9 (11.0)	68 (94)
1989	30.6 (32.2)	8.9 (11.1)	66 (98)	24.6 (25.2)	6.3 (7.2)	44 (58)	28.5 (30.6)	8.0 (10.3)	59 (91)
1990	29.1 (31.7)	8.5 (10.5)	64 (86)	23.8 (24.7)	5.4 (6.8)	44 (50)	27.5 (30.2)	7.4 (9.7)	58 (80)

टीप:/Note.—(१) कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत./Bracketed figures are for India, excluding Jammu and Kashmir.

(२) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत./Birth and Death rates are per thousand estimated population.

(३) बालमृत्यू दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत./Infant mortality rates are per thousand live births.

साधर.—नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक, भारत सरकार, नवी दिल्ली./Sample Registration Bulletin, Registrar General, India, New Delhi.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.3

महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा MEDICAL FACILITIES AVAILABLE IN MAHARASHTRA STATE (सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित) (Public and Public aided)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) T. B. Hospitals and clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या No. of Beds in Institutions	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh of population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1989	768	1,896	1,539	81*	1,977**	1,08,469	147
2	1990	768	1,896	1,672*	81*	1,977**	1,09,273	146
3	1991	768	1,896	1,672	81*	1,977**	1,09,267	144
4	1992	830	1,702	1,672	81*	1,977**	1,15,747	143

* प्राथमिक आरोग्य केंद्रे म्हणून श्रेणीवाढ झाल्यामुळे संख्या कमी झाली.

* Reduction in numbers due to upgradation as primary health centres.

** १९८८ पासून चिकित्सालयांचा समावेश करण्यात आला.

** Numbers of clinics have been included since 1998.

साधार.—आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या

POLICE STATIONS AND POLICE FORCE

श्र नु क्रमांक Serial No.	बाब	३१ डिसेंबर १९९१ रोजीची संख्या Number as on December 31st 1991	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
	पोलीस स्टेशने		<i>Police Stations</i>
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (एक सब-पोलीस स्टेशन घळून).	833	Number of Police Stations (including one Sub-Police Station).
2	चौक्यांची/आऊट पोस्टची संख्या ..	1,447	Number of out-posts/chowkies
	पोलीसांची संख्या		<i>Police Force</i>
1	पोलीस महासंचालक, विशेष पोलीस महा निरीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक पोलीस आयुक्त.	41	Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police
2	पोलीस उप आयुक्त/पोलीस अधीक्षक ..	124	Deputy Commissioner of Police/ Superintendent of Police.
3	सहायक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप-अधीक्षक इत्यादी	396	Assistant Commissioner of Police, Deputy Superintendent of Police etc.
4	पोलीस निरीक्षक	1,786	Police Inspector.
5	पोलीस उपनिरीक्षक (सब-इन्स्पेक्टर) ..	6,684	Police Sub-Inspector.
6	सहायक पोलीस उपनिरीक्षक (पोलीस हवालदार घळून)	32,843	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable).
7	पोलीस शिपाई	87,977	Police Constable
	एकूण ..	1,29,848	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

Rc 4296—9a

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER
INDIAN PENAL CODE, 1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्ह्याचा प्रकार (2)	गुन्ह्यांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	4,443	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	32	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	1,059	Offences relating to currency and bank notes.
4	खून	2,971	Murders.
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु वून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	51	Culpable homicide not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा वापर	2,179	Administering of stupefying drugs
7	माणसाला अपहरण	1,286	Kidnapping and abduction.
8	दंगोटा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	985	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
9	चोरी लुट	3,720	Robbery
10	घरफोडी	16,600	House breaking
11	फसवणक	2,920	Cheating.
12	विश्वासघात	2,263	Breach of trust.
13	चोऱ्या--	58,362	Theft of--
	(अ) तांब्याची तार	850	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,550	(b) Cattle
	(क) सायकली	4,835	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	7,331	(d) Motor vehicles and accessories.
	(ई) पिस्तुले वगैरे	14	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	1	(f) Explosives
	(ग) इतर	43,781	(g) Other
14	इतर गुन्हे	87,985	Other crimes
	एकूण	1,84,856	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या—		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	8	(a) Central prisons.
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	25	(b) District prisons.
	(क) तालुका दुय्यम तुरुंग ..	172	(c) Taluka Sub-jails.
	(द) पोलीस कोठड्या ..	—	(d) Police lock-ups.
	(ई) इतर	2	(e) Others.
2	३१ मार्च १९९२ रोजी जिल्हेच्या मुदती- नुसार केलेले सिद्ध दोषी कैद्यांचे वर्गीकरण.		<i>Number of convicts according to length of sentence as on 31st March 1992—</i>
	(अ) एक वर्ष किंवा त्याहून कमी ..	2,444	(a) Below one year.
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी ..	244	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी ..	186	(c) Above two years and no exceeding five years.
	(द) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी ..	299	(d) Above five years and no exceeding ten years.
	(ई) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	67	(e) Exceeding ten years.
	(फ) जन्मठेप	2,290	(f) Life sentence.
	(ग) मृत्यु दंड	16	(g) Sentenced to death.
	एकूण	5,546	Total

बांधार.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

19. घरवापणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE
1981

(हजारात/In thousand numbers)

क्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use
1	घरांची यावी करतेवेळी रिक्त रिकामी आढळलेली घरे--	644	360	1,004	Census houses vacant at the time of house-listing.
2	वापरातील घरे--				<i>Occupied census house used as</i>
(1)	राहण्याची घरे	6,856	3,855	10,711	Dwellings
(2)	दुकाने व वस्ती (संमिश्र)	85	53	138	Shop-cum-dwellings
(3)	घरगृती घंटे घरून वर्कशाप व वस्ती (संमिश्र)	206	84	290	Workshop-cum-dwelling including household industry.
(4)	हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे	6	6	13	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
(5)	दुकाने (खाणावळी सोडून)	115	256	371	Shops excluding eating houses
(6)	उद्योगघंटे व कचेऱ्या असलेली	47	74	121	Business houses and offices
(7)	कारखाने, यंत्र शाळा व तात्पुरत्या जागा	118	157	275	Factories, workshops and worksheds
(8)	उपाहरगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	21	30	51	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses.

(9) मनोरंजन व सामूहिक समेलनासाठी जागा आणि पंचायत घरे (मंदिरे सोडून)	12	6	18	Places of entertainment and community gathering (panchayat-ghar) excluding places of worship.
(10) प्रार्थनालये (उदा मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुफ्द्वार इत्यादी)	118	24	142	Places of worship (e.g. temple, churches, mosque, gurudwara, etc).
(11) इतर	1,510	290	1,800	Others.
एकूण वापरातील घरे (२)	9,095	4,834	13,930	Total occupied census houses(2)
एकूण (१) + (२)	9,739	5,194	14,934	Grand Total of (1) + (2)

टीप.—(१) 'घर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, गिऱ्यातून किंवा सार्वजनिक जिन्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र: मालिका १२, भाग सात.

Note.—(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as a separate unit.

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.—Census of India, 1981—Maharashtra, Series 12, Part VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2

परातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED, 1981

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
1.	एकूण गणना केलेली कुटुंबे (हजारांत) ..	7,376	4,082	11,458	Total number of households enumerated (in thousand No.)
2.	एकूण गणना केलेले लोक (संस्थांतून रहाणारे व गृहहीन इत्यादी घटक) (हजारांत)	40,791	21,993	62,784	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand No.)
3.	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा) —				Percentage distribution of households—
	(अ) वेगळी खोली नसलेले ..	6.2	2.6	4.9	() No exclusive room
	(ब) खोल्यांची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे ..	9.2	4.1	7.4	(b) Households with unspecified number of rooms.
	(क) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे ..	61.4	62.2	61.7	(c) Households with one room.
	(द) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	17.5	20.1	18.5	(d) Households with two rooms.
	(इ) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	3.9	6.9	4.9	(e) Households with three rooms.
	(फ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.2	2.5	1.6	(f) Households with four rooms.
	(ग) पाच किंवा अधिक खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	0.6	1.6	1.0	(g) Households with five or more rooms
	एकूण ..	100.0	100.0	100.0	Total

टिप.—वर दर्शविलेली शेकडेवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.

साधन.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र मालिका ११, भाग चार.

Note.—The percentages shown above are based on 20 per cent sample.

Source.—Census of India 1981—Maharashtra Series 11, Part IV.

19. घर बांधणी/HOUSING
सकता क्रमांक/TABLE NO. 19.3

१७. घरबांधणी

तफ्ती कमांक

घराचे छप्पर व भिती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण

जनगणना

		छप्परसाठी वापरलेले सामान			
भितीसाठी वापरलेले सामान	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total household	गवत, पाने, बोर, गवती छप्पर, लाकूड, चिखल व न भाजलेल्या विटा किंवा बांबू Grass, leaves, reeds, thatch wood, mud, unburnt bricks or bamboo	फरशी, पाटी Tiles, slate shingle	लोखंड, नास झिवा इतर धातूचे पत्रे Corrugated iron, zinc or other metal sheets
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. एकूण सामान ...	ग्रामीण नागरी एकूण	73,75,695 40,82,450 1,14,58,145	23,89,055 3,73,600 27,62,655	30,38,090 14,09,150 44,47,240	12,72,295 7,58,945 2,03,120
2. गवत, पाने, बोर किंवा बांबू ..	ग्रामीण नागरी एकूण	12,80,310 3,51,965 16,32,275	7,54,840 1,58,375 9,13,215	1,23,675 58,985 1,82,660
3. चिखल ..	ग्रामीण नागरी एकूण	28,35,415 4,42,790 32,78,205	8,51,510 62,685 9,14,195	14,96,845 2,49,745 17,46,590	4,64,335 1,15,830 5,80,165
4. न भाजलेल्या विटा	ग्रामीण नागरी एकूण	6,97,190 3,29,395 10,26,585	1,86,350 29,095 2,15,445	3,69,240 1,50,615 5,19,855	1,30,570 1,70,630 2,51,200
5. लाकूड ..	ग्रामीण नागरी एकूण	33,565 1,90,980 2,24,545	8,050 25,595 33,645	17,680 77,190 94,870	56,000 61,205 66,805
6. भाजलेल्या विटा	ग्रामीण नागरी एकूण	7,62,755 15,48,815 23,11,570	96,880 53,395 1,50,275	3,91,020 5,65,070 9,56,090	1,68,380 2,38,820 4,07,200

HOUSING

TABLE No. 19.3

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL USED FOR ROOF AND WALL OF HOUSE.

Population Census, 1981

/Material of roof

अस्बेस्टॉस सिमेंटचे पत्रे Asbestos cement sheets	पिटा, दगड आणि चुना Bricks, stone and lime	दगड Stone	काँक्रीट/ आरबीसी/ आरसीसी Concrete RBC/ RCC	इतर सर्व प्रकारचे व न उल्लेख केलेले सामान All other materials and materil not stated	Rural Urban Total	Material of wall
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
66,555	43,045	11,050	83,130	4,72,475	Rural	All materials
2,49,155	96,900	13,935	9,47,735	2,33,030	Urban	
3,15,710	1,39,945	24,985	10,30,865	7,05,505	Total	
3,835	3,97,960	Rural	Grass, leaves, reeds or bamboo
7,475	1,27,130	Urban	
11,310	5,25,090	Total	
3,245	19,480	Rural	Mud
4,205	10,325	Urban	
7,450	29,805	Total	
3,360	2,130	465	1,000	4,075	Rural	Unburnt bricks
10,700	5,550	715	7,425	4,665	Urban	
14,060	7,680	1,180	8,425	8,740	Total	
1,080	1,155	Rural	Wood
15,955	11,035	Urban	
17,035	12,190	Total	
32,510	27,265	1,380	39,320	6,000	Rural	Burnt bricks
1,20,665	62,345	5,820	4,77,120	25,580	Urban	
1,53,175	89,610	7,200	5,16,440	31,580	Total	

19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7. जीआय किंवा इतर धातूचे पत्रे ..	ग्रामीण	25,425	2,915	3,595	14,135
	नागरी	3,34,085	15,355	1,68,620	89,435
	एकूण	3,59,510	18,270	1,72,215	1,03,570
8. दगड ..	ग्रामीण	16,23,665	4,80,620	7,31,450	3,56,060
	नागरी	2,02,250	14,285	1,02,945	53,610
	एकूण	18,25,915	4,94,905	8,34,395	4,09,670
9. सिमेंट काँक्रीट ..	ग्रामीण	70,090	1,995	18,115	6,270
	नागरी	6,28,135	12,425	84,435	15,490
	एकूण	6,98,225	14,420	1,02,550	21,760
10. इतर सर्व व न उल्लेख केलेले सामान	ग्रामीण	47,280	5,895	10,145	3,270
	नागरी	54,035	2,390	10,530	4,940
	एकूण	1,01,315	8,285	20,675	8,210

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, माहिका १२—कुटुंबावरील तक्ते, भाग आठ (ए व बी) एक

HOUSING

TABLE No. 19.3—*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
2,225	360	415	720	1,070	Rural	GI sheets or other metal sheets
38,215	6,170	1,625	5,050	9,165	Urban	
40,430	6,530	2,040	5,770	10,685	Total	
12,770	9,285	8,310	10,170	15,000	Rural	Stone
6,530	3,280	1,945	16,845	2,760	Urban	
19,350	12,565	10,265	27,015	17,760	Total	
6,895	3,925	315	31,560	1,015	Rural	Cement concrete
42,115	19,135	3,195	4,40,380	10,960	Urban	
49,010	23,060	3,510	4,71,940	11,975	Total	
645	80	165	360	26,720	Rural	All other materials and materials not stated
3,245	420	635	915	30,960	Urban	
3,890	500	800	1,275	57,680	Total	

Source.—Census of India, 1981. Series 12, Household Tables, Part-VIII—A and B(i).

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4

बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक
HOUSELESS AND INSTITUTIONAL POPULATION
1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Per- centage of total popula- tion	District
		बेघर Houseless	संस्थांतील Institu- tional	एकूण Total	(6)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	व्हडलमुंबई ..	44,289	1,58,312	2,02,601	2.46	Greater Bombay
2	ठाणे ..	25,149	46,490	71,639	2.14	Thane
3	रायगड ..	30,147	7,488	37,635	2.53	Raigad
4	रत्नागिरी ..	41,792	8,744	50,536	2.39	Ratnagiri
5	नाशिक ..	29,684	34,477	64,161	2.14	Nashik
6	धुळे ..	25,544	23,456	49,000	2.39	Dhule
7	जळगाव ..	19,152	9,079	28,231	2.08	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	47,524	26,718	74,242	2.74	Ahmadnagar
9	पुणे ..	25,963	64,755	90,718	2.18	Pune
10	सातारा ..	29,368	13,024	42,392	2.08	Satara
11	सांगली ..	34,097	8,666	42,763	2.34	Sangli
12	सोलापूर ..	10,930	13,198	24,128	0.92	Solapur
13	कोल्हापूर ..	17,888	14,070	31,958	1.28	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	17,693	13,729	31,422	1.29	Aurangabad
15	परभणी ..	20,786	6,447	27,233	1.49	Parbhani
16	बीड ..	10,244	6,318	16,562	1.11	Beed
17	नांदेड ..	7,853	10,405	18,258	1.04	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	10,553	7,202	17,755	0.80	Osmanabad
19	बुलढाणा ..	11,114	4,097	15,211	1.01	Buldana
20	अकोला ..	12,020	7,033	19,053	1.04	Akola
21	अमरावती ..	12,080	13,763	25,843	1.39	Amravati
22	यवतमाळ ..	13,906	12,730	26,636	1.53	Yavatmal
23	वर्धा ..	8,867	5,436	14,303	1.54	Wardha
24	नागपूर ..	14,144	21,509	35,653	1.38	Nagpur
25	भंडारा ..	6,810	4,713	11,523	0.63	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	14,860	12,030	26,890	1.31	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य ..		5,42,457	5,53,889	10,96,346	1.75	Maharashtra State

बांधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग दोन (ए)

Source.—Census of India 1981, Series 12, Part II-A

19. घरवांधणी/HOUSING
सदता क्रमांक/TABLE No. 19.5

19. घर बांधणी

तक्ता क्रमांक

खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाची संख्या

जनगणना

खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे

क्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण Total	वेगळी खोली नसलेले No. exclusive room	खोली 1 Room	खोल्या 2 Rooms
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मंबई	15,80,695	26,046	10,88,460	2,67,395
2	ठाणे	6,42,015	21,805	3,72,575	1,45,365
3	रायगड	2,81,720	15,530	1,64,635	62,505
4	रत्नागिरी	4,23,440	23,860	2,25,390	1,04,925
5	नाशिक	4,94,925	32,845	2,84,900	96,140
6	घुठे	3,51,640	20,245	2,23,500	53,745
7	जळगाव	4,70,080	27,050	2,94,055	81,105
8	अहमदनगर	4,63,215	36,325	2,82,380	60,480
9	पुणे	7,58,970	53,235	4,65,045	1,14,870
10	सातारा	3,71,890	22,580	2,23,835	68,715
11	सांगली	3,18,295	20,825	1,94,725	55,290
12	सोलापूर	4,59,340	15,885	3,15,090	80,315
13	कोल्हापूर	4,41,360	25,975	2,45,630	79,955
14	औरंगाबाद	4,29,770	21,755	2,67,750	61,370
15	परभणी	3,31,015	19,700	2,08,825	56,815
16	बीड	2,66,650	6,785	1,69,690	42,565
17	नांदेड	3,05,935	12,515	2,03,880	53,315
18	उस्मानाबाद	3,82,530	12,985	2,58,315	64,610
19	बुलढाणा	2,80,365	6,370	2,15,075	39,545
20	अकोला	3,31,780	25,035	2,11,605	55,335
21	अमरावती	3,41,845	23,330	2,22,160	61,350
22	यवतमाळ	3,23,990	20,355	1,94,215	52,305
23	बार्शी	1,78,870	9,680	1,02,450	37,020
24	नागपूर	4,83,400	22,745	2,51,180	1,18,225
25	महाराष्ट्र	3,49,695	18,125	1,63,415	96,760
26	पंढरपूर	3,95,265	16,185	2,21,655	1,00,625
महाराष्ट्र राज्य		1,14,58,145	5,59,885	70,67,435	21,10,645

साधन--भारताची जनगणना १९८१, मासिका १२, कुटुंबातील तक्ते, प्राय बाठ (ए व बी) (एक)

HOUSING

TABLE NO. 19.5

HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

/POPULATION CENSUS, 1981

(Households occupying)				घोल्यांची संख्या न दर्शविलेले	बेघर कुटुंबे Houseless House- holds	District
घोल्या 3 Rooms	घोल्या 4 Rooms	घोल्या 5 Rooms	घोल्या 6 Rooms	Unspeci- fied no. of rooms		
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
98,195	30,710	8,760	8,010	52,535	25,095	Greater Bombay
32,750	10,890	3,235	3,150	52,245	7,295	Thane
14,150	4,435	1,455	1,335	17,675	8,455	Raigad
30,945	14,230	5,060	4,650	14,380	10,560	Ratnagiri
22,450	7,595	2,040	2,085	46,890	7,645	Nashik
12,640	4,015	1,110	895	35,490	5,115	Dhule
19,390	6,350	1,680	1,890	38,560	4,760	Jaigaon
12,705	4,295	1,425	1,275	62,260	10,915	Ahmadnagar
32,800	12,510	4,210	3,965	72,285	7,360	Pune
15,665	4,195	1,435	1,155	34,310	6,955	Satara
14,835	5,030	1,900	1,540	24,150	9,220	Sangli
17,575	6,890	2,250	2,255	19,080	3,005	Solapur
26,210	8,700	2,640	2,675	49,575	4,185	Kolhapur
14,525	4,985	1,805	2,230	55,350	4,580	Aurangabad
12,800	4,115	1,260	1,200	26,300	4,880	Parbhani
10,050	3,390	1,270	1,160	31,740	2,835	Beed
11,760	4,045	1,395	1,320	17,755	1,975	Nanded
13,895	6,000	1,825	1,695	23,205	2,470	Osmanabad
7,790	2,390	730	750	7,715	2,720	Buldana
12,865	4,445	1,440	1,705	19,350	3,180	Akola
12,695	4,175	1,500	1,385	15,950	3,590	Amravati
12,535	3,840	1,450	1,405	37,885	3,960	Yavatmal
8,205	2,305	635	665	17,910	2,365	Wardha
39,090	13,110	4,745	4,505	29,800	4,765	Nagpur
34,985	9,220	2,735	2,245	22,210	2,340	Bhandara
24,500	6,215	1,895	1,875	22,315	4,300	Chandrapur
5,65,995	1,88,060	59,885	57,020	8,46,220	1,54,425	Maharashtra State

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Household tables, Part VIII (A & B) (i).

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, SELF-RAISED INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अन क्रमांक Serial No.	नाम	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	1990-91* (3)	(2)
1	व्याप्ती—		Coverage—
	(१) ग्रामपंचायतींची संख्या ..	25,858	(1) No. of village panchayats.
	(२) त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या ..	41,707	(2) No. of villages covered.
	(३) त्यातील लोकसंख्या (हजारांमध्ये) ..	41,293	(3) Population covered (thousand No.)
2	उत्पन्न (लाख रुपये)		Income (lakh Rs.)
	(१) पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न ..	3,632.33	(1) Self-raised income.
	(२) शासकीय अनुदाने ..	3,751.88	(2) Government Grants.
	(३) देणग्या, धर्मणी इत्यादी ..	904.42	(3) Donations, contributions etc.
	(प्रारंभीच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण उत्पन्न ..	8,288.63	Total Income (Excluding opening Balance)
3	खर्च (लाख रुपये)—		Expenditure (lakh Rs.)
	(१) आरोग्य व सफाई	1,634.36	(1) Sanitation and health.
	(२) सार्वजनिक कामे	2,121.53	(2) Public works.
	(३) लोककल्याणाची कामे	3,846.12	(3) Welfare of people.
	(४) इतर	444.87	(4) Others
	(अखेरच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण खर्च ..	8,046.88	Total Expenditure (Excluding closing Balance)

बाधक.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तबता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण

CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS
1991-92

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors			एकूण Total (7)	District (2)
			सर्वसाधारण General (4)	राखीव Reserved (5)	नामनिर्देशित Nominated (6)		
1	ठाणे	8	218	116	23	357	Thane
2	रायगड	10	157	101	20	278	Raigad
3	रत्नागिरी	4	85	41	11	137	Ratnagiri
4	सिंधुदूर्ग	3	51	27	6	84	Sindhudurg
5	नाशिक	9	190	125	..	315	Nashik
6	धुळे	7	162	118	25	305	Dhule
7	जळगाव	13	331	189	47	567	Jalgaon
8	अहमदनगर*	10	186	120	27	333	Ahmednagar*
9	पुणे*	11	184	111	24	319	Pune*
10	सातारा	8	153	84	29	266	Satara
11	सांगली	6	157	111	24	292	Sangli
12	सोलापूर	9	159	130	25	314	Solapur
13	कोल्हापूर	9	166	104	27	297	Kolhapur
14	औरंगाबाद*	6	75	43	11	129	Aurangabad*
15	जालना	4	90	51	..	141	Jalna
16	परभणी	11	232	124	..	356	Parbhani
17	बीड	6	137	77	19	233	Beed
18	नांदेड	13	191	144	..	335	Nanded
19	उस्मानाबाद	8	133	82	17*	232	Osmanabad
20	लातूर	5	113	73	16	202	Latur

तक्ता क्रमांक/TABLE No 20.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
21	बुलढाणा	11	199	107	26	332	Buldana
22	अकोला	10	200	131	49	380	Akola
23	अमरावती	10	176	116	28	320	Amravati
24	यवतमाल	8	164	106	25	295	Yavatmal
25	वर्धा	6	128	95	20	243	Wardha
26	नागपूर	10	146	121	23	290	Nagpur
27	भंडारा	5	110	87	16	213	Bhandara
28	चंद्रपूर	6	118	87	19	224	Chandrapur
29	गडचिरोली	2	42	8	4	54	Gadchiroli
	एकूण नगरपरिषदा	228	4,453	2,829	561	7,843	Total Municipal Councils
	महानगरपालिका—						Municipal corporations
(1)	बृहन्मुंबई	1	148	73	..	221	Greater Bombay
(2)	पुणे	1	72	39	..	111	Pune
(3)	नागपूर	1	65	33	..	98	Nagpur
(4)	सोलापूर	1	55	32	..	87	Solapur
(5)	कोल्हापूर	1	40	20	..	60	Kolhapur
(6)	ठाणे	1	57	28	..	85	Thane
(7)	कल्याण	1	@	Kalyan
(8)	नाशिक	1	55	30	..	85	Nashik
(9)	पिंपरी-चिंचवड	1	51	27	..	78	Pimpri-chinchwad
(10)	औरंगाबाद	1	@	Aurangabad
(11)	अमरावती	1	52	26	..	78	Amravati
	एकूण महानगरपालिका	11	595	308	..	903	Total Municipal Corporation

टीप.— (१) *१९९२ मध्ये या जिल्हातील काही नगरपरिषदांच्या निवडणुका झालेल्या नाहीत.

(२) @ कल्याण व औरंगाबाद महानगरपालिकांची १९९२ मध्ये निवडणुका झालेली नाही.

Note.—(1) *In 1992 Election of some of the Nagarparishads in these districts are nor hold.

(2) @ In 1992 Elections of Kalyan and Aurangabad Municipal Corporations were not hold.

साधर—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च
INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS,
1990-91

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

बाब (1)	सर्व नगरपरिषदा All municipal Councils (2)	सर्व महानगरपालिका All municipal Corporations (3)	एकूण Total (2+3) (4)	वृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Bombay municipal corporation (5)	Item (1)
उत्पन्न					
I. नगरपरिषदांचे दर व कर	189.66	914.74	1,104.40	559.66	I. Income I. Municipal rates and taxes
एकूण	189.66	914.74	1,104.40	559.66	Total
II. इतर साधनापासून उत्पन्न					II Income from other sources
(अ) शासकीय अनुदाने	117.21	94.15	211.36	32.82	(a) Government Grants
(ब) इतर साधने	112.44	955.07	707.51	320.84	(b) Other Sources
एकूण (अ+ब)	229.65	689.22	918.87	353.66	Total (a+b)
एकूण उत्पन्न (१+२) (असाधारण कर्जे व प्रारंभिक शिल्लक सोडून)	419.31	1,603.96	2,023.27	913.32	Total Income (I+II) (excluding extra-ordinary debts and opening balance)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20, 3—*contd.*

बाब	सर्वे नगरपरिषदा All Municipal Councils (2)	सर्वे महानगरपालिका All Municipal Corporations (3)	एकूण Total (2+3) (4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Bombay Municipal Corporations (5)	Item (1)
2. खर्च —					
(अ) सामान्य प्रशासन ..	49.50	85.24	134.74	38.06	(a) General Administration
(ब) सार्वजनिक दिवाबत्ती ..	11.58	45.50	57.08	22.30	(b) Public lighting
(क) पाणी पुरवठा ..	39.73	185.33	225.06	115.37	(c) Water Supply
(ड) गटारे जलनिःसारण व सफाई ..	50.75	229.14	279.89	165.99	(d) Drainage Conservance and Sanitation.
(इ) रुग्णालये, दवाखाने व लसटोचणी	11.55	121.96	133.51	93.42	(e) Hospitals, Dispensaries and Vaccinations.
(फ) सार्वजनिक बांधकामे ..	58.76	71.42	130.18	11.20	(f) Public Works.
(ग) इतर ..	194.03	785.44	979.47	425.89	(g) Other
एकूण खर्च (असाधारण कर्ज व अखेरची शिल्लक सोडून)	415.90	1,524.03	1,939.93	872.23	Total—expenditure (excluding extra-ordinary debts and closing balance).

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20-4

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक Serial No.	वाच	प्रत्यक्ष Actuals 1989-90	सुधारित अंदाज Revised estimates, 1990-91	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण महमुली उत्पन्न (१+२)	1,073.23	1,156.85	Total Revenue receipts (i+ii)
	(१) स्वनिर्मित साधनांकरवी	39.17	46.93	(i) Self-raised resources
	(२) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	1,034.06	1,109.92	(ii) Total Government grants (a+b).
	(अ) सांविधिक ..	1,032.62	1,108.77	(a) Statutory grants
	(ब) अभिकरण योजनांसाठी ..	1.44	1.15	(b) Agency scheme grants.
2.	स्वनिर्मित साधनांकरवी उत्पन्नाची फोड (१ ते ४)	39.17	46.93	Self-raised resources (i to iv)
	(१) जमीन महमुलाबरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	14.07	22.95	(i) Local fund cess including stamp duty grants.
	(२) शिक्षण ..	10.72	11.01	(ii) Education
	(३) इमारत व दळणवळण ..	4.28	2.36	(iii) Buildings and communications.
	(४) इतर ..	10.10	10.61	(iv) Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (१ ते ४)	1,034.06	1,109.92	Total Government grants (i to iv)
	(१) सहेतुक अनुदान ..	716.03	781.37	(i) Purposive grants
	(२) भास्थापना अनुदान ..	138.26	145.36	(ii) Establishment grant
	(३) योजना अनुदान ..	136.65	126.78	(iii) Plan scheme grants
	(४) इतर ..	43.12	56.41	(iv) Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
4.	एकूण महसुली खर्च (१ ते १४) ..	1,074.67	1,171.79	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1)	सामान्य प्रशासन ..	114.94	126.31	General Administration
(2)	शिक्षण ..	601.38	622.55	Education
(3)	वैद्यकीय ..	2.69	2.56	Medical
(4)	सार्वजनिक आरोग्य ..	82.66	92.05	Public Health
(5)	आयुर्वेद ..	3.90	3.65	Ayurved
(6)	कृषि ..	4.21	5.64	Agriculture
(7)	पशुसंवर्धन ..	17.99	18.03	Animal Husbandry
(8)	इमारती व दळणवळण (सार्व- जनिक वाघकाम).	92.93	108.94	Buildings and Com- munications.
(9)	समाजकल्याण ..	19.29	19.91	Social Welfare
(10)	सामूहिक विकास ..	2.46	3.64	Community Development
(11)	सार्वजनिक आरोग्य अभि- यांत्रिकी.	24.48	38.43	Public Health Engineering
(12)	पाटबंधारे ..	40.91	56.47	Irrigation
(13)	वने ..	6.31	7.83	Forest
(14)	इतर ..	60.52	65.77	Others

साधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या

LOCAL BODIES BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी/As on 31-3-1991	Local body
(1)	(2)	(1)
महानगरपालिका	11	Municipal Corporations.
नगरपरिषदा	228	Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा	29	Zilla Parishads.
पंचायत समित्या	293	Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती	25,858	Gram Panchayats.
कटक मंडळे	7	Cantonment Boards.

आधार.—वर्ष व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	लोकसभा विधानसभा		Item
		Lok Sabha (1989)	Vidhan Sabha (1990)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats or Constituencies.
2	(अ) बर्गीकृत जातींकरिता राखीव जागा	3	18	(A) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) बर्गीकृत जमातींकरिता राखीव जागा	4	22	(B) Number of seats reserved for scheduled tribes.
3	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats.
4	उमेदवारांची संख्या--			Number of candidates -
	(अ) पुरस्कृत	1,157	10,200	(a) Nominated
	(ब) ज्याचा पुरस्कार त्याप्य ठरविला असे.	60	288	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	504	6,148	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	503	3,764	(d) Contested.
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected.
5	मतदारांची संख्या (हजारांत)			Number of electors (thousand)
	पुरुष	24,577	25,351	Men
	स्त्रिया	22,629	23,172	Women
	एकूण	47,206	48,523	Total
6	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारांत)	28,257	30,214	Number of voters who voted (thousand)
7	वैध मते (हजारांत) 	27,549	29,692	Number of valid votes polled (thousand)
8	मतदान केलेल्यांचे शक्य प्रमाण	60	62	Percentage of electors voting.

वाच्यार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव (2)	लोकसभा Lok Sabha (1989)		विधानसभा Vidhan Sabha (1990)		Name of the party (2)
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
		(3)	(4)	(5)	(6)	
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इ)	48	28	276	141	Indian National Congress (I).
2	भारतीय काँग्रेस (सरतचंद्र सिन्हा)	6	73	1	Indian Congress (Socialist)
3	जनता पक्ष	23	5	213	24	Janata Party.
4	भारतीय जनता पक्ष]	33	10	104	42	Bharatiya Janata Party.
5	शिवसेना	5	3	183	52	Shivsena
6	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	3	1	16	2	Communist Party of India.
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्स)	2	12	3	Communist Party of India (Marxists.)
8	शेतकरी कामगार पक्ष	5	40	8	Peasant and Workers' Party.
9	अपक्ष]	351	1	2,283	13	Independent.
10	इतर	108	536	Others.
11	रिपब्लिकन पार्टी	9	9	19	1	Republican Party (Khobragade)
12	मुस्लीम लिग	1	Muslim League
	एकूण	593	48	3,764	288	.. Total

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तबता क्रमांक/TABLE No. 22.1

अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)
ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)
1992

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तूचा गट	Weight भार	जानेवारी Jan. 1992	फेब्रुवारी Feb. 1992	मार्च March 1992	एप्रिल April 1992	मे May 1992	जून June 1992	Commodity Groups (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	मूलभूत पदार्थ	32.295	229.1	229.3	227.0	226.8	228.7	233.0	Primary articles
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व बंगण	10.663	209.6	209.6	213.5	213.5	214.1	214.1	Fuel, power, light and lubricants
3	उत्पादित पक्का माल	57.042	208.5	210.3	213.2	216.4	219.0	220.9	Manufactured pro- ducts
4	सर्व वस्तू	100.000	215.3	216.4	217.7	219.4	221.6	224.1	All commodities

तपता क्रमांक/TABLE No., 22.1—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुचा गट	जुलै July 1992	ऑगस्ट August 1992	सप्टेंबर Sept. 1992	ऑक्टोबर Oct. 1992	नोव्हेंबर Nov. 1992	डिसेंबर Dec. 1992	Commodity Groups
(1)	(2)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
1	मूलभूत पदार्थ ..	237.6	240.8	237.9	237.1	235.8	235.0	Primary articles.
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण ..	214.1	214.1	224.5	234.9	234.9	234.9	Fuel, power, light, and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल ..	222.6	224.7	227.7	229.3	228.7	228.7	Manufactured products.
4	समस्त वस्तु ..	226.6	228.8	230.7	232.4	231.7	231.4	All commodities.

आधार—आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.— Office of the Economic Adviser Ministry of Industry, Government of India, New Delhi

22. किमत निर्देशांक/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी भालिका)

अनु क्रमांक Serial No.	केंद्र/आधारमूत वर्ष	धस्तूचा गट	भार Weight	जाने. Jan. 1992	फेब्रु. Feb. 1992	मार्च March 1992	एप्रिल April 1992	मे May 1992
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	मुंबई	अन्न गट	.. 59.9	269	261	261	265	279
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	245	241	242	245	255
2	सोलापूर	अन्न गट	.. 59.9	264	259	249	261	273
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	250	249	243	252	259
3	नागपूर	अन्न गट	.. 53.08	236	242	240	246	254
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	238	243	242	246	251
4	पुणे	अन्न गट	.. 50.60	272	272	269	267	279
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	241	242	241	240	248
5	नाशिक	अन्न गट	.. 52.9	258	256	260	262	270
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	247	246	249	251	255
6	जळगांव	अन्न गट	.. 55.93	266	261	260	274	277
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	242	239	238	248	249
7	नांदेड	अन्न गट	.. 60.26	255	253	250	254	257
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	248	247	245	250	252
8	औरंगाबाद	अन्न गट	.. 53.65	264	263	267	267	275
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	240	239	242	243	247
9	कोल्हापूर	अन्न गट	.. 55.64	264	257	266	279	286
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.0	241	240	246	253	258
10	अकोला	अन्न गट	.. 62.30	256	256	256	256	268
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	245	245	245	246	253

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1992

(आधारवर्ष/ Base year 1982 = 100)

जून June 1992	जुलै July 1992	ऑगस्ट Aug. 1992	सप्टेंबर Sept. 1992	ऑक्टो. Oct. 1992	नोव्हें. Nov. 1992	डिसेंबर Dec. 1992	Items	Centres/Base year
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
285	295	292	288	284	283	283	Food	Bombay
258	266	263	238	262	260	260	All items	
280	289	288	283	278	275	271	Food	Solapur
264	270	272	269	266	265	262	All items	
259	273	270	270	261	254	250	Food	Nagpur
254	264	262	263	258	256	254	All items	
289	297	296	292	293	302	298	Food	Pune
254	259	259	258	262	267	265	All items	
275	289	282	274	263	259	253	Food	Nashik
258	268	265	262	256	255	250	All items	
282	293	296	286	275	271	270	Food	Jalgaon
252	260	261	257	251	249	248	All items	
267	276	272	271	264	262	257	Food	Nanded
259	264	263	262	259	257	254	All items	
276	298	290	280	275	278	285	Food	Aurangabad
248	262	258	254	251	252	257	All items	
291	298	296	295	281	279	285	Food	Kolhapur
261	266	255	265	258	257	260	All items	
266	275	275	277	267	264	256	Food	Akola
252	259	259	260	257	256	251	All items	

Source.— Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतींचा निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL
ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA
1992

(पाया : १९८२=१००)

(Base : 1982=100)

महिना/वर्ष	गट/Group					सर्वसाधारण निर्देशांक General index	Month/ Year
	अन्न Food	इंधन व दिवावत्ती Fuel and lighting	कापड Clothing	संकीर्ण Miscel- laneous	वस्तु		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
सार	.. 61.66	7.92	7.73	22.64	100.00	Weight	
जानेवारी १९९२	.. 261	232	217	253	253	January 1992	
फेब्रुवारी १९९२	.. 259	232	218	257	253	February 1992	
मार्च १९९२	.. 259	234	222	259	254	March 1992	
एप्रिल १९९२	.. 265	234	226	264	259	April 1992	
मे १९९२	.. 274	235	231	267	266	May 1992	
जून १९९२	.. 280	235	232	268	270	June 1992	
जुलै १९९२	.. 287	236	233	269	274	July 1992	
ऑगस्ट १९९२	.. 286	237	233	269	274	August 1992	
सप्टेंबर १९९२	.. 281	240	234	270	271	September 1992	
ऑक्टोबर १९९२	.. 272	241	236	270	266	October 1992	
नोव्हेंबर १९९२	.. 269	241	237	273	265	November 1992	
डिसेंबर १९९२	.. 264	240	239	274	263	December 1992	

ग्राधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR
URBAN MAHARASHTRA

1992

(पाया : १९८२=१००)

(Base : 1982=100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, tobacco	इंधन व दिवा- बत्ती Fuel and Light- ing	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing, and footwear	संकीर्ण Miscellan- eous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	54.12	2.02	6.67	5.95	31.24	100.00	Weight
जानेवारी १९९२	246	278	197	282	239	244	January 1992
फेब्रुवारी १९९२	246	293	197	284	241	245	February 1992
मार्च १९९२	247	297	198	286	243	246	March 1992
एप्रिल १९९२	251	306	198	293	249	251	April 1992
मे १९९२	260	319	203	297	250	257	May 1992
जून १९९२	266	320	208	301	251	261	June 1992
जुलै १९९२	275	324	208	302	255	267	July 1992
ऑगस्ट १९९२	272	315	209	304	255	265	August 1992
सप्टेंबर १९९२	267	310	211	305	255	263	September 1992
ऑक्टोबर १९९२	263	310	213	307	257	261	October 1992
नोव्हेंबर १९९२	260	309	214	312	259	261	November 1992
डिसेंबर १९९२	258	311	214	313	260	260	December 1992

माधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES
1992आधारभूत वर्ष १९८४-८५=१००
Base year : 1984-85=100

महिना आणि वर्ष	मुंबई Bombay	नागपूर Nagpur	पुणे Pune	औरंगाबाद Auranga- bad.	सोलापूर Solapur	Month and Year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
जानेवारी १९९२ ..	187	187	188	198	192	January 1992
फेब्रुवारी १९९२ ..	189	187	187	198	194	February 1992
मार्च १९९२ ..	191	188	188	198	195	March 1992
एप्रिल १९९२ ..	193	189	191	199	195	April 1992
मे १९९२ ..	197	192	195	203	201	May 1992
जून १९९२ ..	199	194	198	207	205	June 1992
जुलै १९९२ ..	205	198	200	211	206	July 1992
ऑगस्ट १९९२ ..	203	200	201	211	207	August 1992
सप्टेंबर १९९२ ..	203	200	200	210	206	September 1992
ऑक्टोबर १९९२ ..	207	200	202	210	205	October 1992
नोव्हेंबर १९९२ ..	207	200	204	210	205	November 1992
डिसेंबर १९९२ ..	208	200	204	211	205	December 1992

आधार.—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Statistical Organisation, Government of India, New Delhi.

22. किंमत निदेशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.6

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निदेशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS
IN MAHARASHTRA
1992आधार : शेती वर्ष १९६०-६१=१००
Base : Agricultural year
1960-61=100

महिना आणि वर्ष	अन्न गट निदेशांक Food Index	सर्वसाधारण निदेशांक General Index	Month and year
(1)	(2)	(3)	(1)
भार	76.07	100.00	Weight
जानेवारी १९९२	1,215	1,079	January 1992
फेब्रुवारी १९९२	1,240	1,100	February 1992
मार्च १९९२	1,281	1,132	March 1992
एप्रिल १९९२	1,296	1,144	April 1992
मे १९९२	1,336	1,176	May 1992
जून १९९२	1,373	1,206	June 1992
जुलै १९९२	1,391	1,222	July 1992
ऑगस्ट १९९२	1,443	1,260	August 1992
सप्टेंबर १९९२	1,408	1,234	September 1992
ऑक्टोबर १९९२	1,339	1,182	October 1992
नोव्हेंबर १९९२	1,255	1,121	November 1992
डिसेंबर १९९२	1,236	1,106	December 1992

आधार.—लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source.—Labour Bureau, Government of India, Simla.

Rc 4296—11a

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.1

औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATORS

1981

(हजारंत/In thousand)

अनु- क्रमांक Serial No.	उद्योग गट	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Industrial division
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	पशुपालन, जंगल उद्योग, मत्स्य- व्यवसाय, शिकार आणि मळे, फळवागा व संलग्न	428	51	489	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities.
2	खाणकाम व दगडकाम	56	9	65	Mining and Quarrying.
3	वस्तुनिर्माण प्रक्रीया, सेवा आणि दुरुस्ती—				Manufacturing, processing, servicing and repairs—
	(a) घरगुती उद्योग.	445	175	620	(a) Household Industry.
	(b) विंगर घरगुती उद्योग	2,548	228	2,777	(b) Other than household industry.
4	बांधकाम	414	95	509	Construction.
5	व्यापार आणि वाणिज्य	1,608	137	1,745	Trade and Commerce.
6	परिवहन, साठवण व दळणवळण	770	32	802	Transport, Storage and Communications.
7	इतर सेवा	1,867	422	2,289	Other Services.
	एकूण	8,136	1,159	9,295	Total

आधार—भारताची जनगणना १९८१, मालिका १२, भाग तीन, ए आणि बी (तीन).

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Part III, A & B (iii).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2

विगणेशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण
 OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER
 THAN CULTIVATORS
 1981

(हजारांत/In thousand)

अनु- क्रमांक Serial No.	व्यवसाय गट	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Occupational division
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम काम करणारे	672	193	865	Professional, technical and related workers.
2	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे.	333	12	345	Administrative, Executive and Managerial Workers.
3	कारकून व तत्सम काम करणारे.	996	122	1,118	Clerical and related workers
4	विक्रेते	1,062	89	1,151	Sales workers
5	सेवा क्षेत्रातील	661	142	803	Service workers
6	शेतकरी, मत्स्यव्यवसाय करणारे, फाति पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे.	387	58	445	Farmers, Fishermen, Hunters, Loggers and Related workers.
7	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर.	3,741	492	4,233	Production and related workers. Transport Equipment Operators and Labourers
8	अवर्गीकृत.	284	51	335	Workers not classified by occupations.
	एकूण	8,136	1,159	9,295	Total

आधार.--भारताची जनगणना १९८१, मालिका १२, भाग तीन, ए आणि बी (तीन).

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Part III, A & B (iii).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तबता क्रमांक/TABLE No. 23.3

सेवायोजनेसंबंधीची माहिती
EMPLOYMENT EXCHANGE STATISTICS
1991

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	नवीन नोंदणी ..	5,91,790	Number of registrations.
2	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या ..	30,329	Number of placements.
3	जाहीर केलेल्या रिक्त्या जागा ..	64,829	Number of vacancies notified.
4	पटावरील अर्जदारांची संख्या*	31,59,764	Number on live register*

टीप.—(१) *३१ डिसेंबर १९९१ रोजी.

(२) वरील आकड्यांत डिसेंबरातील अर्जांविषयीची संख्या (टेक्स्टाईल) च्या आकड्यांचा समावेश नाही.

Note.—(1) *As on 31st December 1991.

(2) The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile).

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक /TABLE No. 23.4 (A)
राज्य सरकारचे कर्मचारी /STATE GOVERNMENT EMPLOYEES
(१ एप्रिल १९८८ रोजी/As on 1st April 1988)

अनुक्रमांक		कर्मचाऱ्यांची संख्या/Employees No.		
Serial No.	प्रकार	एकूण/Total	स्त्रियां/Females	Category
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(1)	राजपत्रित—			<i>Gazetted—</i>
	(अ) वर्ग १ ..	9,612	769	(a) Class I
	(ब) वर्ग २ ..	19,738	1,156	(b) Class II
	एकूण (अ + ब)	29,350	1,925	.. Total (a + b)
(2)	अराजपत्रित—			<i>Non-Gazetted—</i>
	(क) वर्ग ३ ..	3,64,734	34,698	(c) Class III
	(ड) वर्ग ४ ..	1,27,524	11,940	(d) Class IV
	एकूण (क + ड)	4,92,258	46,638	.. Total (a + b)
	एकूण (अ + ब + क + ड) ..	5,21,608	48,563	.. Total (a + b + c + d)
(3)	इतर आकस्मिकता निघीतून पगार मिळणारे कार्यव्ययी आस्थापनांवरील अंशकालिक व मानसेवी कर्मचारी	1,13,059	29,351	Others paid from contingencies work-charged personnel. Part-time and honorary'
	एकूण कर्मचारी ..	6,34,667	77,914	.. Total Staff
(4)	कर्मचाऱ्यांचे मासिक वित्तलब्धीनुसार वर्गीकरण	.. Distribution of employees according to total monthly emoluments		
	वित्तलब्धी समूह/Emolument ranges	कर्मचारी/Employees		
	up to 200 पर्यंत	60,097		
	201—250	11,991		
	251—300	18,830		
	301—400	2,063		
	401—500	4,409		
	501—700	9,259		
	701—900	12,659		
	901—1,000	48,150		
	1,001—1,200	96,297		
	1,201—1,600	1,81,797		
	1,601—1,800	74,355		
	1,801—2,000	36,110		
	2,00—2,250	21,650		
	2,251—2,500	16,924		
	2,501—2,750	12,339		
	2,751—3,000	8,819		
	3,001—3,500	11,155		
	3,501—4,000	4,722		
	4,001—5,000	2,221		
	5,000—त्याहून जास्त/and above	820		
	एकूण/Total ..	6,34,667		

भाषार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तबत्ता क्रमांक/TABLE No. 23. 4 (B)

श्रेणी व जातीनुसार राज्य सरकारचे कर्मचारी/CLASS AND CASTEWISE STATE GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ एप्रिल १९८७ रोजी/As on 1st April 1987)

जाती	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (निर्घातून पगार मिळणारे व अंशकालिक व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contingencies honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total employees	Castes
	वर्ग/Class I	वर्ग/Class II	वर्ग/Class III	वर्ग/Class IV			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
1 अनुसूचित जाती ..	863	1,590	39,592	24,266	19,625	85,936	Scheduled Castes
2 अनुसूचित जमाती ..	285	499	17,540	11,364	13,764	43,452	Scheduled Tribes
3 विमुक्त जाती ..	120	231	6,217	2,103	1,796	10,467	Vimukta Jatis
4 भटक्या जमाती ..	198	341	9,471	3,785	2,191	15,986	Nomadic Tribes
5 नव बौद्ध ..	233	426	15,902	9,534	5,487	31,582	Nav-Buddha
6 इतर मागासवर्गीय ..	1,243	3,480	86,811	30,235	22,495	1,44,264	Other Backward Classes.
एकूण (1 ते 6) ..	2,942	6,567	1,75,533	81,287	65,358	3,31,687	Total— (1 to 6)
7 इतर ..	6,943	13,346	1,93,058	45,258	40,058	2,98,663	Others
एकूण (1 ते 7) ..	9,885	19,913	3,68,591	1,26,545	1,05,416	6,30,350	Total (1 to 7)

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23. 5

सरकारी क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(३० जून १९९१ रोजी/As on 30th June 1991)

अनुक्रमांक. Serial No.	जिल्हा	रोजगार (हजारोंत) Employment ('000 No.)	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	718	Greater Bombay.
2	ठाणे	81	Thane.
3	रायगड (अलिबाग)	38	Raigad. (Alibag)
4	रत्नागिरी	31	Ratnagiri.
5	सिंधुदुर्ग	20	Sindhudurg.
6	नाशिक	100	Nashik.
7	धुळे	39	Dhule.
8	जळगांव	85	Jalgaon.
9	अहमदनगर	51	Ahmadnagar.
10	पुणे	198	Pune.
11	सातारा	45	Satara.
12	सांगली	42	Sangli.
13	सोलापूर	72	Solapur.
14	कोल्हापूर	52	Kolhapur.
15	औरंगाबाद	46	Aurangabad.
16	जालना	13	Jalna.
17	परभणी	32	Parbhani.
18	बीड	35	Beed.
19	नांदेड	45	Nanded.
20	उस्मानाबाद	21	Osmanabad
21	लातूर	23	Latur.
22	बुलढाणा	29	Buldana.
23	अकोला	41	Akola.
24	अमरावती	46	Amravati.
25	यवतमाळ	40	Yavatmal.
26	वर्धा	28	Wardha.
27	नागपूर	189	Nagpur.
28	भंडारा	40	Bhandara.
29	चंद्रपूर	66	Chandrapur.
30	गडचिरोली	15	Gadchiroli.
	महाराष्ट्र राज्य	2,281	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	479	Central Government.
	राज्य सरकारी	512	State Government.
	निम केंद्र सरकारी	422	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	266	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	602	Local Bodies.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND ESTABLISHMENTS ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		1991	1992*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या.	238	238	Local bodies area to which the Act be applicable.
1	दुकाने—			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	2,10,580	2,16,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	5,28,025	5,74,000	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था—			<i>Commercial Establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	2,03,601	2,10,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	10,59,405	11,10,000	(b) Persons employed
3	हॉटेल, इत्यादी—			<i>Hotels etc.—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	40,936	43,000	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	1,96,704	2,05,000	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे—			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,302	1,340	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	11,701	11,750	(b) Persons employed
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	5,22,598	5,45,000	<i>Establishments having no employees</i>
	एकूण			<i>Total</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	9,79,017	10,15,340	(a) Establishments
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	17,95,835	19,00,750	(b) Persons employed

*अस्थायी/Provisional.

टीप.— वरील माहिती, १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायदाखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थांसंबंधीची आहे.

Note.— The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

साधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON UNDER THE EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

कामाचा प्रकार	1990-91		1991-92		Category of work
	मार्च १९९१ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1991	सन १९९०-९१ मधील खर्च Expenditure incurred during 1990-91	मार्च १९९२ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1992.	सन १९९१-९२ मधील खर्च Expenditure incurred during 1991-92	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
(1) जलसिंचन	1,420	3,458.38	2,324	4,602.80	Irrigation
(2) मृदसंघारण व जमीन सुधारणा	5,225	3,159.39	5,501	4,822.74	Soil Conservation and Land Development.
(3) जंगल काम	3,571	3,883.17	4,772	4,766.97	Forests Works
(4) रस्तेविषयक कामे	2,316	4,530.57	2,564	6,210.28	Road Works
(5) इतर कामे	814	8,468.49	324	809.05	Other Works
(6) इतर (कर्मचारी, यंत्र इत्यादीवरील खर्च)	4,481	9,642.16	Other Works (Expenditure on Staff, Machinery etc.)
एकूण	13,346	23,500.00	19,966	30,854.00	Total

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

24. छापखाने व प्रकाशने/PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS

1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	तपशील Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	छापखान्यांची संख्या	3,282	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे—		Newspapers—
	(अ) दैनिके	413	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवड्यातून दोनदा- तीनदा निघणारी घळून)	1,409	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पाक्षिके	211	(c) Fortnightlies
	(द) मासिके	962	(d) Monthlies
	(इ) त्रैमासिके (द्वैमासिके घळून)	437	(e) Quarterlies (including bi- monthlies).
	(फ) वार्षिके (चीमासिके व षण्मासिके घळून)	241	(f) Annuals (including four and six monthlies).
3	पुस्तके	967	Books.

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

25. वार्षिक योजना/ANNUAL PLANS

तथता क्रमांक/TABLE No. 25.1

महाराष्ट्राची सातवी व आठवी पंचवार्षिक योजना/SEVENTH AND EIGHTH FIVE YEAR PLAN OF MAHARASHTRA

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	सातवी योजना प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture in Seventh plan (1985-90) (3)	वार्षिक योजना Annual Plan		आठवी पंचवार्षिक योजना Eighth Five Year Plan			Head of development (2)
			1990-91 प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture (4)	1991-92 प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture (5)	एकूण मान्य नियतव्यय Total Approved outlay (1992-97) (6)	वार्षिक योजना मान्य नियतव्यय Annual Plan approved out lay (1992-93) (7)	वार्षिक योजना अपेक्षित खर्च Annual Plan Anticipated expenditure (1992-93) (8)	
			(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	कृषि व संलग्न सेवा ..	614.39	102.41	172.19	1,350.22	252.38	237.72	Agriculture and allied Services.
2	ग्रामविकास ..	1,575.86	315.48	385.33	1,715.34	308.76	505.13	Rural development.
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम ..	74.54	13.07	22.85	216.56	63.70	71.07	Special area programme
4	पाटबंधारे व पुरनियंत्रण ..	2,239.53	515.59	465.03	3,329.10	570.66	694.50	Irrigation and flood control
5	विद्युत विकास ..	2,835.39	671.62	825.31	4,579.98	805.11	686.23	Power development
6	उद्योग व खानकाम ..	420.26	95.81	127.16	814.46	161.74	97.19	Industry and minerals
7	वाहतूक व दळणवळण ..	585.77	218.33	238.02	1,731.72	265.76	208.87	Transport and communi- cations.
8	शास्त्रीय सेवा पर्यावरण व सांत्विक ..	3.00	1.68	0.71	8.11	1.30	0.32	Science, technology and environment

तबता क्रमांक/TABLE No. 25.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2) -
9	सामाजिक व सामूहिक सेवा ..	2,320.42	537.80	629.45	4,024.18	639.17	612.80	.. Social and community service.
10	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा ..	290.92	32.49	55.65	386.02	64.48	92.96	.. General Economic services.
11	सर्वसाधारण सेवा ..	84.13	17.60	23.07	201.36	26.94	22.05	.. General Services.
12	हतर कार्यक्रम ..	0.29	162.95 Other Programmes
	एकूण ..	11,044.50	2,521.88	2,944.77	18,520.00	3,160.00	3,229.34	.. Total

आधार.—वार्षिक योजना १९९३-९४, भाग २, नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन.

Source.—Annual Plan 1993-94, Part-II, Planning Department, Government of Maharashtra.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तफ़्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

महसुलाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 1990-91	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1991-92	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1992-93	Heads of Revenue
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ए) कर महसूल—				(A) Tax Revenue—
(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर—				(a) Taxes on Income and Expenditure—
0021 निगम करांव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर ..	337.51	418.35	445.06	Taxes on Income other than Corpora- tion Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर ..	0.01	0.00	0.00	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर ..	190.70	202.98	215.16	Other Taxes on Income and Expendi- ture
एकूण—(ए) ..	528.22	621.33	660.22	Total—(a)
(बी) भालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर—				(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
0029 जमीन महसूल ..	61.64	50.00	53.00	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी ..	286.39	335.00	361.80	Stamps and Registration Fees
0031 संपदा शुल्क ..	0.00	0.00	0.00	Estate Duty
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थानर मार्बमत्ते- वरील कर ..	0.08	0.00	0.00	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण—(बी) ..	348.11	385.00	414.80	Total—(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26. 1—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
(सी) विक्रीय वस्तु व सेवा यांवरील कर--				(c) Taxes on Commodities and Services--	
0039	राज्य उत्पादनशुल्क	542.31	595.00	648.55	State Excise
0040	विक्रीकर	3,174.42	3,738.05	4,058.00	Sales Tax
0041	वाहनांवरील कर	204.32	224.98	242.98	Taxes on Vehicles
0042	मालावरील व उताख्वरील कर	201.86	195.78	208.58	Taxes on Goods and Passengers
0043	विजेवरील कर व शुल्क	277.50	280.00	287.80	Taxes and Duties on Electricity
0045	विक्रीय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	180.47	187.59	196.90	Other Taxes and Duties on Commodities and Services
1603	राज्यांच्या संघ उत्पादन शुल्कातील हिस्सा	652.35	755.90	876.28	States' Share of Union Excise Duties
एकूण-- (सी)		5,233.23	5,977.30	6,519.09	Total--(c)
एकूण--(ए)		6,109.56	6,983.63	7,594.11	Total--(A)
(बी) करीव्यतिरिक्त महसूल--				(B) Non-Tax Revenue--	
(ए) इतर आर्थिक सेवा--				(a) Other Fiscal Services--	
0047	इतर आर्थिक सेवा	0.03	0.00	0.00	Other Fiscal Services
एकूण-- (ए)		0.03	0.00	0.00	Total--(a)
(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांचा व नफा--				(b) Interest Receipts, Dividends and Profits--	
0049	व्याजाच्या जमा रकमा	658.53	743.58	854.81	Interest Receipts
0050	लाभांचा व नफा	8.75	9.27	9.95	Dividends and Profits
एकूण-- (बी)		667.28	752.85	864.76	Total--(b)

(सी) करीव्यतिरिक्त हतर महसूल--

(एक) सर्वसाधारण सेवा--

0051	लोकसेवा आयोग	0.16	0.18	0.18
0055	पोलीस	25.55	27.18	29.23
0056	तुरुंग	5.22	5.74	6.32
0057	पुरवठा व विनियोग	0.01	0.01	0.00
0058	लेखनसामग्री व मुद्रण	12.31	10.33	11.18
0059	सार्वजनिक बांधकामे	30.18	27.31	231.41
0070	हतर प्रशासनिक सेवा	30.39	23.63	24.82
0071	निवृत्तिवेतने व हतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	14.21	8.92	8.92
0075	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	171.16	91.79	96.64
एकूण--(एक)			289.19	195.09	208.70

(घोन) सामाजिक सेवा--

0202	शिक्षण, क्रिडा, कला व संस्कृती	19.26	19.67	20.63
0210	वैद्यकीय व सार्वजनिक आरोग्य	30.11	40.17	41.81
0211	कुटुंब कल्याण	0.62	0.77	0.81
0215	पाणी पुरवठा व स्वच्छता	1.35	1.30	1.36

(c) Other Non-Tax Revenue--

(i) General Services--

Public Service Commission
Police
Jails
Supplies and Disposals
Stationery and Printing
Public Works
Other Administrative Services
Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
Miscellaneous General Services

.. Total--(i)

(ii) Social Services--

Education, Sports, Art and Culture
Medical and Public Health
Family Welfare
Water Supply and Sanitation

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26. 1—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0216 गृहनिर्माण	4.85	4.92	5.17	Housing
0217 नगरविकास	8.57	29.27	14.79	Urban Development
0220 माहिती व प्रसिद्धी	0.66	0.57	0.60	Information and Publicity
0230 कामगार व सेवायोजन	7.70	6.34	6.72	Labour and Employment
0235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	13.06	14.66	12.59	Social Security and Welfare
0250 इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	1.71	1.59	1.64	Other Social and Community Services
एकूण--(बोन)	87.89	119.26	106.12	Total --(ii)

(तीन) आर्थिक सेवा—

0401 पीकसंवर्धन	8.13	8.85	9.92	Crop Husbandry
0403 पशुसंवर्धन	3.24	3.12	3.16	Animal Husbandry
0404 दुग्धशाळाविकास	430.22	311.74	340.00	Dairy Development
0405 मत्स्यव्यवसाय	0.86	1.07	1.12	Fisheries
0406 वनीकरण व वन्यजीवन	156.95	162.47	170.59	Forestry and Wild Life
0407 लागवड	0.00	0.00	0.00	Plantation
0408 अन्न साठवणूक व पोषण	1.82	0.60	0.63	Food Storage and Nutrition
0425 सहकार	21.16	22.51	23.15	Co-operation
0435 इतर कृषिसंबंधी कार्यक्रम	0.52	0.42	0.43	Other Agricultural Programmes
0506 जमीन सुधारणा	0.08	0.06	0.07	Land Reforms
0515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	8.64	8.30	8.71	Other Rural Development Programme

(iii) Economic Services—

0551	होंगराळ प्रदेश	0.04	0.00	0.00	Hill Areas
0575	इतर विशेष क्षेत्रीय कार्यक्रम	0.00	0.00	0.00	Other Special areas programme
0701	मीठे व मध्यम पाटबंधारे	18.17	32.33	32.42	Major and Medium Irrigation
0702	लघुपाटबंधारे	1.11	5.67	6.47	Minor Irrigation
0801	वीज	51.85	51.70	51.79	Power
0802	पेट्रोलजन्य	0.00	0.00	0.00	Petroleum
0810	उर्जेची अपारंपारिक साधने	0.00	0.00	0.00	Non-conventional sources of Energy
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	1.44	0.54	0.54	Village and Small Industries
0852	उद्योग	0.52	0.65	0.65	Industries
0853	अलोह खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	33.04	53.32	89.62	Non-ferrous Mining and Metalurgical Industries
0854	इतर उद्योग	0.02	0.05	0.05	Other Industries
1001	भारतीय रेल्वे	0.00	0.00	0.00	Indian Railways
1051	बंदरे व दीपगृहे	0.93	1.05	1.17	Ports and Light Houses
1075	रस्ते व पूल	2.09	1.30	1.95	Roads and Bridges
1425	इतर शास्त्रीय संशोधन	0.00	0.00	0.00	Other Scientific Research
1452	पर्यटन	0.10	0.00	0.00	Tourism
1475	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	3.88	4.58	4.81	Other General Economic Services
	एकूण- (तीन)	749.81	670.33	747.25	Total—(iii)
	एकूण—(सी)	1,126.89	984.68	1,062.07	Total—(c)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—concl'd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(झी) सहायक अनुदाने व अंशदाने—				(d) Grants-in-aid and Contributions—
1601 केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने ..	795.26	820.84	900.95	Grants-in-aid from Central Government
एकूण—(झी) ..	795.26	820.84	900.95	Total—(d)
एकूण—(बी) ..	2,589.46	2,558.37	2,827.78	Total—(B)
एकूण—महसुली जमा ..	8.699.02	9.542.00	10.421.89	Total—Revenue Receipts

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९२-९३.
Source —Maharashtra State Budget Publications, 1992-93.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

खर्चाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 1990-91	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1991-92	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1992-93	Heads of Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ए) सर्वसाधारण सेवा—				(A) General Services—
(अ) राज्याची अंगे—				(a) Organs of State—
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे ..	7.64	9.46	9.14	Parliament/State/Union Territory Legislatures
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	1.19	1.28	1.16	President/Vice-President/Governor/ Administrator of Union Territories.
2013 मंत्रिपरिषद	2.81	3.69	3.86	Council of Ministers
2014 न्यायदान	54.59	67.48	72.77	Administration of Justice
2015 निवडणुका	7.70	29.50	1.76	Elections
एकूण—(अ) ..	73.93	111.41	88.69	.. Total—(a)
(बी) आर्थिक सेवा—				(b) Fiscal Services—
(एक) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली—				(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure—
२०२० उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली ..	198.64	202.41	214.58	Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण—(एक) ..	198.64	202.41	214.58	.. Total—(i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 – contd.

(रुपय कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली—				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
2029 जमीन महसूल	64.82	67.23	69.15	Land Revenue
2030 मुद्रांक व नोंदणी	10.42	9.18	9.17	Stamps and Registration
एकूण—(दोन)	75.24	76.41	78.32	Total—(ii)
(तीन) विक्रीय वस्तू व सेवा यांवरील करांची वसुली—				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	8.36	8.82	10.25	State Excise
2040 विक्रीकर	182.85	471.15	499.43	Sales Tax
2041 वाहनांवरील कर	135.46	161.24	173.26	Taxes on Vehicles
2045 विक्रीय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	91.49	94.89	92.35	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
एकूण—(तीन)	418.16	736.10	775.29	Total—(iii)

(चार) इतर आर्थिक सेवा

2047 इतर आर्थिक सेवा

13.75

10.94

14.41

(iv) Other Fiscal Services—

Other Fiscal Services

एकूण—(चार) ..

13.75

10.94

14.41

Total—(iv)

एकूण—(बो) ..

705.79

1,025.86

1,082.60

Total—(b)

(सी) ब्याज प्रदान व ऋण सेवा—

2048 ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांसाठी
विनियोजन

313.70

304.15

347.22

(c) Interest Payment and Servicing of Debt—

Appropriation for Reduction or
Avoidance of Debt.

2049 ब्याज प्रदान

880.76

1,181.96

1,408.18

Interest Payments

एकूण—(सी) ..

1,194.46

1,486.11

1,755.40

Total—(c)

(डो) प्रशासकीय सेवा—

2051 लोकसेवा आयोग

2.29

2.99

33.17

Public Service Commission

2052 सचिवालय-सर्वसाधारण सेवा

16.78

19.66

20.92

Secretariat—General Services

2053 जिल्हा प्रशासन

194.01

232.97

227.36

District Administration

2054 कोषागार व लेखा प्रशासन

15.66

17.92

18.98

Treasury and Account Administration

2055 पोलीस

422.48

494.31

491.49

Police.

2056 तुरुंग

19.57

20.02

18.21

Jails

2057 पुरवठा व विनिवोग

0.29

0.31

0.33

Supplies and Disposals

2058 लेखनसामग्री व मुद्रण

30.61

33.07

35.07

Stationery and Printing

2059 सार्वजनिक बांधकामे

116.86

111.37

120.45

Public Works.

2070 इतर प्रशासनिक सेवा

18.24

19.49

736.85

Other Administrative Services.

एकूण—(डो) ..

836.79

952.11

1,672.83

Total—(d)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—				(e) Pensions and Miscellaneous General Services—	
2071	निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ ..	282.26	329.17	386.97	Pensions and Other Retirement Benefits
2075	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा ..	44.41	41.98	42.95	Miscellaneous General Services
	एकूण--(इ) ..	326.67	371.15	429.92	Total—(e)
	एकूण--(ए) ..	3,137.64	3,946.64	5,029.44	Total—(A)
(बी) सामाजिक सेवा—				(B) Social Services—	
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती—				(a) Education, Sports, Art and Culture—	
2202	सर्वसाधारण शिक्षण	1,591.98	1,955.50	1,819.76	General Education
2203	तांत्रिक शिक्षण	72.87	87.34	89.83	Technical Education
2204	क्रीडा व युवकसेवा	17.16	24.83	25.24	Sports and Youth Services
2205	कला व संस्कृती	12.22	18.30	14.31	Art and Culture
	एकूण--(ए) ..	1,694.23	2,085.97	1,949.14	Total—(a)

(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण--				(b) Health and Family Welfare--	
2210 वैद्यकीय व सार्वजनिक आरोग्य	..	412.95	454.03	473.01	Medical and Public Health
2211 कुटुंबकल्याण	..	64.47	75.36	89.74	Family Welfare
एकूण--(बी)	..	477.42	529.39	562.75	Total--(b)

(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास--				(c) Water Supply, Sanitation, Housing and Urban Development--	
2215. पाणीपुरवठा आणि स्वच्छता	..	206.88	211.84	189.00	Water Supply and Sanitation
2216 गृहनिर्माण	..	96.75	105.26	103.07	Housing
2217 नगरविकास	..	84.01	117.83	125.94	Urban Development
एकूण--(सी)	..	387.64	434.93	418.01	Total--(c)

(डी) माहिती व ध्वनिकोषण	..				(d) Information and Broadcasting--
2220 माहिती व प्रसिद्धी	..	10.60	12.56	13.25	Information and Publicity
एकूण--(डी)	..	10.60	12.56	13.25	Total--(d)

(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण--				(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes--	
2225 अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण.	..	139.08	176.67	188.33	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes
एकूण--(इ)	..	139.08	176.67	188.33	Total--(e)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(एक) कामगार व कामगार कल्याण—				(f) Labour and Labour Welfare—
2230 कामगार व सेवायोजन	58.12	72.19	72.87	Labour and Employment
एकूण—(एक)	58.12	72.19	72.87	Total—(f)
(बी) समाजकल्याण आणि पोषण—				(g) Social Welfare and Nutrition—
2235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	103.86	117.30	153.09	Social Security and Welfare
2236 पोषण आहार	22.69	18.92	21.65	Nutrition
2245 नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य	120.73	83.27	114.00	Relief on Account of Natural Calamities
एकूण—(बी)	247.28	219.49	288.74	Total—(g)
(एच) इतर—				(h) Others—
2251 सचिवालय-सामाजिक सेवा	6.28	7.02	7.66	Secretariat-Social Services
2252 इतर सामाजिक सेवा	3.14	1.34	0.83	Other Social Service
एकूण (एच)	9.42	8.56	8.49	Total (h)
एकूण-- (बी)	3.023.79	3.539.36	3.501.58	Total—(B)

(सी) आर्थिक सेवा

C. Economic Services—

(ए) कृषि व संलग्न कार्यक्रम—

(a) Agriculture and Allied Activities—

2401	पौध संवर्धन	106.45	124.27	165.62	Crop Husbandry
2402	मृद व जल संधारण	43.21	18.12	12.05	Soil and Water Conservation
2403	पशुसंवर्धन	52.62	60.13	54.47	Animal Husbandry
2404	दुग्धशाला विकास	476.10	346.51	374.25	Dairy Development
2405	मत्स्यव्यवसाय	7.11	12.39	9.64	Fisheries
2406	बनीकरण व वन्यजीवन	146.73	180.38	161.19	Forestry and Wild Life
2408	अन्न, साठवण व बखार	24.82	30.67	28.42	Food, Storage and Warehousing
2415	कृषिविषयक संशोधन व शिक्षण	62.44	66.39	64.25	Agricultural Research and Education
2425	सहकार	243.28	101.36	60.79	Co-operation

एकूण—(ए) .. 1.162.76 940.22 930.68 Total—(a)

तक्ता क्रमांक/TABLE No 26.2—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
(बी) ग्रामविकास—					
(b) Rural Development—					
2501 ग्रामविकासासाठी विशेष कार्यक्रम	..	44.48	48.11	52.16	Special Programmes for Rural Development.
2505 ग्रामीण सेवायोजन	..	185.11	501.06	510.06	Rural Employment
2506 जमीन सुधारणा	..	0.00	0.00	0.01	Land Reforms
2515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	..	28.92	51.44	62.84	Other Rural Development Programmes
एकूण--(बी)	..	258.51	600.61	625.07	Total—(b)
(सी) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम--					
(c) Special Areas Programmes—					
2551 डोंगराळ प्रदेश	..	13.41	18.81	26.67	Hill Areas.
एकूण--(सी)	..	13.41	18.81	26.67	Total—(c)
(डी) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण--					
(d) Irrigation and Flood Control--					
2701 मोठे व मध्यम पाटबंधारे	..	509.39	540.09	586.37	Major and Medium Irrigation
2702 लहान पाटबंधारे	..	94.99	75.01	82.09	Minor Irrigation
2705 कमानक्षेत्र विकास	..	35.38	33.78	31.63	Command Areas Development
2711 पूर नियंत्रण	..	1.98	2.24	2.48	Flood Control
एकूण--(डी)	..	641.74	651.12	702.57	Total—(d)

(इ) ऊर्जा—				(e) Energy—		
2801	बीज	..	73.14	296.06	66.72	Power
2810	उजची अपारंपरिक साधने	..	14.24	14.55	16.30	Non-Conventional Sources of Energy
एकूण--(इ)			87.38	310.61	83.02	Total--(e)

(एफ) उद्योग व खनिजे--				(f) Industry and Minerals--		
2851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	..	33.25	38.14	31.22	Village and Small Industries
2852	उद्योग	..	42.19	45.67	26.67	Industries
2853	अलोहयुक्त खानकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	..	2.93	3.17	3.38	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
एकूण--(एफ)			78.37	86.98	61.27	Total--(f)

(जी) धहतक--				(g) Transport--		
3001	भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन, संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना.	..	0.00	0.14	0.15	Indian Railways Policy formulation, Direction, Research and Miscellaneous Organisation
3051	बंदरे व दीपगृहे	..	4.49	3.38	3.17	Ports and Light Houses
3053	नागरी विमान चालन	..	0.72	0.71	0.78	Civil Aviation
3054	मार्ग व पूल	..	6.37	4.95	3.26	Roads and Bridges
3055	मार्ग परिवहन	..	2.40	2.29	2.47	Road Transport
3056	अंतर्देशीय जल परिवहन	..	0.03	0.03	0.03	Inland Water Transport
एकूण--(जी)			14.01	11.50	9.86	Total--(g)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—concl'd.

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(आय) विज्ञान, तंत्रशास्त्र व पर्यावरण—				(i) Science, Technology and Environment—
3402 अंतराळ संशोधन	0.00	0.00	0.05	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन	0.47	0.40	0.40	Other Scientific Research
3435 पारिस्थितिकी व पर्यावरण	1.75	1.91	2.01	Ecology and Environment
एकूण—(आय)	2.22	2.31	2.46	Total—(i)
(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा—				(j) General Economic Services—
3451 सचिवालय-आर्थिक सेवा	12.38	14.59	14.55	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन	3.15	5.49	7.79	Tourism
3454 जनगणना सर्वेक्षण व सांख्यिकी	283.63	4.92	4.01	Census Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा	0.05	0.16	0.16	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	2.66	3.29	3.40	Other General Economic Services
एकूण—(जे)	301.87	28.45	29.91	Total—(j)
एकूण—(सी)	2,560.27	2,650.61	2,471.51	Total—(C)

(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—

(D) Grants-in-aid and Contributions—

3604	स्थानिक संस्था व पंचायते राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे	31.97	33.53	31.56	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayati Institutions
3606	साहाकारी साहित्य व साधनसामग्री	0.00	0.00	0.00	Aid Material and Equipments
	एकूण—(डी)	31.97	33.53	31.56	Total—(D)
	एकूण—महसुली लेखावरील खर्च	8,753.67	10,170.34	11,034.09	Total—Expenditure on Revenue Account

साधर.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९२-९३.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1992-93.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण

ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब (1)	प्रत्यक्ष Actuals 1990-91 (2)	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1991-92 (3)	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1992-93 (4)	Item (1)
एक—महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा—				I. Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	6,109.56	6,983.63	7,594.11	(a) Tax Revenue
(ब) कराव्यतिरिक्त महसूल	2,589.46	2,558.37	2,827.78	(b) Non-Tax Revenue
एकूण—(एक)	<u>8,699.02</u>	<u>9,542.00</u>	<u>10,421.89</u>	.. Total(I)
दोन—मांडवली लेखावरील जमा—	2,300.07	3,092.92	3,976.62	II. Receipts on Capital Account
एकूण जमा—(एक + दोन)	<u>10,999.09</u>	<u>12,634.92</u>	<u>14,398.51</u>	.. Total Receipts (I + II)
तीन—महसुली लेखाशीर्षावरील खर्च—				III. Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	6,241.36	7,153.59	6,992.75	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	1,317.85	1,530.64	2,285.94	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	1,194.46	1,486.11	1,755.40	(c) Debt Services
एकूण—(तीन)	<u>8,753.67</u>	<u>10,170.34</u>	<u>11,034.09</u>	Total (III)

चार. भांडवली खर्च--

IV. Capital Expenditure--

(अ) महसुली लेख्यावाहेरील भांडवली खर्च	963.94	993.95	1,262.67	(a) Capital Expenditure outside the Revenue Account
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च ..	1,054.65	1,255.64	2,197.67	(b) Disbursements on Loans and Debt Section
एकूण (चार) ..	2,018.59	2,249.59	3,460.34	Total (IV)
एकूण खर्च (तीन+चार) ..	10,772.26	12,419.93	14,494.43	Total Expenditure (III+IV)

भाषार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९२-९३.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1992-93.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

संज्ञा क्रमांक /TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न
STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	1990-91*		1991-92@		
(1)	चालू किमती- नुसार At current prices (2)	१९८०-८१ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1980-81) (3)	चालू किमती- नुसार At current prices (4)	१९८०-८१ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1980-81) (5)	(1)
I. उत्पन्न (कोटो रुपयेत) --					
<i>Income (Rs. in crore) --</i>					
(अ) कृषि, वन उद्योग, मत्स्योद्योग आणि खानी.	13,159.3	6,063.7	12,728.2	4,852.4	(A) Agriculture forestry, fisheries, mining and quarrying.
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज, बॅंके आणि पाणीपुरवठा ..	19,418.1	9,567.2	21,858.3	9,523.6	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, दळणवळण व बजार, व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे ..	10,365.0	4,805.7	11,621.1	4,713.4	(C) Transport, storage and communication, trade, hotels and restaurants.
(द) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा.	13,914.1	6,670.9	15,890.1	7,027.6	(D) Banking and insurance, real estate and ownership of dwellings, business services, public administration and other services.
एकूण ..	56,856.5	27,108.2	62,097.7	26,117.0	.. Total
II. बरबोई राज्य (रुपयामध्ये).	7,598.2	3,622.7	8,180.2	3,440.4	<i>Per capita State Income (in Rs.).</i>

*अस्थायी/Provisional @प्राथमिक/Preliminary.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

तपता क्रमांक/TABLE No. 25

२४. संक्षेप/

तक्ता क्रमांक/

नियंत्रित बाजारपेठा/

(३० सप्टेंबर १९९१ रोजी/

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे
(1)	(2)	(3)
1	बृहन्मुंबई मुंबई
2	ठाणे मुरवाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई, वाडा
3	रायगड कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर (खोपोली), महाड, अलिबाग, माणगाव, मुरुड.
4	रत्नागिरी रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग
6	नाशिक धोटी, लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवला, नाशिक, कळवण, चांदवड, मनमाड, दिंडोरी.
7	घुळे घुळे, दोंडाइचा, गिरपूर, मंदुरवार, शहादा, सात्री, नवापूर, तळोदा
8	जळगाव जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल.
9	अहमदनगर अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव, पाथर्डी, नामग्येड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर कर्जत, अकोले.
10	पुणे बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरूर, हंदापूर, जुन्नर, दोंड, मंचर, तळेगाव-दामाडे.
11	सातारा कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोणद, दहीवडी, वाई.
12	सांगली सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, बिटा, आटपाठी
13	सोलापूर सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुडूवाडी, अक्कलकोट, बारशी, अकलूज, पंढरपूर, मंगळवेढा, सांगोला.
14	कोल्हापूर कोल्हापूर, गडहिंगलज, जयसिंगपूर, वडगाव, (पेठ).
15	औरंगाबाद औरंगाबाद, वैजापूर, लासुर स्टेशन, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, सोधगाव,
16	जालना जालना, अंबड, भोकरदन. मंठा, परतूर.
17	परभणी परभणी, मानवत, सैलू, गंगाखेड, पूर्णा, बसमत, हिंगोली, आबाडा-वाळापूर, जितूर, कळमनूरी, पिंगळी-गुराचा बाजार.
18	बीड बीड, आंबेजोगाई, धारूर, गेवराई, मांजलगाव, परळी-वैजनाथ, कडा, पाटोसा.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28-1

REGULATED MARKETS

As on 30th September 1991)

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Greater Bombay	.. Bombay.
Thane Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Palghar, Kalyan, Vasai, wada.
Raigad Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur (Khopoli), Mahad, Alibag, Mangaon, Murud.
Ratnagiri Ratnagiri
Sindhudurg
Nashik Ghoti, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla, Nashik, Kalwan, Chandwad, Manmad Dindoi.
Dhule Dhule, Dondaicha, Shirpur, Nandurbar, Shahada, Sakri, Nawapur, Taloda.
Jalgaon Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Bhusawal, Yawal.
Ahmadnagar	.. Ahmadnagar, Kopergaon, Shirrampur, Rahuri, Sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Nevasa, Parner, Karjat, Akole.
Pune Baramati, Khed, Nira, Bhor, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi, Wai.
Sangli Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi
Solapur Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandharpur, Mangalvedha, Sangola.
Kolhapur	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon (Peth).
Aurangabad Aurangabad, Vaijapur, Lasur Station, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Soyegaon.
Jalna Jalna, Ambad, Bhokardan, Mantha, Partur.
Parbhani Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna, Basmath, Hingoli, Akhada-Balapur, Jintur, Kalamnuri, Pingali-cattle market.
Beed Beed, Ambejogai, Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vajjnath, Kada, Patoda.

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	निर्वासित बाजारपेठांची नावे
(1)	(2)	(3)
19	नांदेड नांदेड, मुदखेड, उमरी, घर्माबाद, भोकर, क्रिनवट, हदगाव, छोहा, देगळूर, मुखेड, कुडलवाडी, नायगाव, कंधार.
20	उस्मानाबाद कळंब, उस्मानाबाद, मुरुम, परंढा, भूम, तुळजापूर, उमरगा.
21	लातूर लातूर, उदगीरे, निलंगा, अहमदपूर, देवणी-गुरांचा बाजार, बीसा, हंडरगुली-गुरांचा बाजार, रेणापूर-गुरांचा बाजार, चाकूर.
22	बुलढाणा मलकापूर, नांदुरा, शेगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देळगाव राजा, चिखली, मेहकर, लोणार, संधामपूर, मोताळा.
23	अकोला अकोला, अकोट, तेलहारा, मुंतिजापूर, कारंजा, बाशिम, रिसोड, मालेगाव बाळापूर, पातूर, मांगरूळपीर, वाशी-टाकळी, मनोर.
24	अमरावती अमरावती, घामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनभाव, सुर्गी, अचलपूर, वरूड, मोशी, धारणी चांदूर-बाजार, चांदूर-रेल्वे, तीवसा, नांदगांव खडेश्वर.
25	यवतमाळ यवतमाळ, धाटंजी, पांढरकवडा, दारव्हा, बणी, दिगस, बोरीअरव, उमरखेड, पुसद (कापूस व धान्ये) राळेगाव, नेर, महागाव, मारेगाव.
26	वर्धा वर्धा, सिंदी, पुलगाव, आर्वी, हिंगणघाट, आष्टी
27	नागपूर काटोल, भिवापूर, नरखेड, सावनेर, रामटेक, उमरेड, कळवेश्वर, नागपूर, मांडळ.
28	भंडारा गोंदिया, भंडारा, तिरोडा, आमगाव, लाखणी, पवनी, तुमसर, लाखणदूर, अर्जुनी-मोरगाव, मोहाडी.
29	चंद्रपूर चंद्रपूर, वरोरा, मूल, ब्रह्मपुरी, सिदेवाही, नागभिड, राजूर, चिमूर, गोंडपिपरी
30	गडचिरोली गडचिरोली, आरमोरी, अहेरी.

TABLE No. 28.1—*contd.*

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Nanded	Nanded, Mukhed, Umri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon, Kandhar
Osmanabad	Kalamb, Osmanabad, Murum, Paranda, Bhoom, Tuljapur, Umruga.
Latur	Latur, Udgir, Nilanga, Atmedpur, Deoni cattle market, Ausa. Handargulli-cattle market, Renapur-cattle market, Chakur
Buldana	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaonraja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur, Mutala.
Akola	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Karanja, Washim, Risod, Malegaon, Balapur, Patur, Mangrulpir, Barshi, Takli, Manora.
Amravati	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Surji Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaon-khandeshar.
Yavatmal	Yavatmal, Ghatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wan, Digras, Bori-Arab, Umarched, Pusad (Cotton and grain) Relegaon, Nere, Mangaon, Maregaon.
Wardha	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti.
Nagpur	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal.
Bhandara	Gondiya, Bhandara, Tirora, Amgaon, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhandur, Arjuni-Morgaon, Mohadi.
Chandrapur	Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewadi, Nagbhir, Rajura, Chimur.
Gadchiroli	Gadchiroli, Armori, Aheri

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra Bombay.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28: 2(A)
 महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती
 LIFE INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब	परिमाण	1990-91	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(2)	(1)
पॉलिसी	संख्या	11,07,855	Number	Policies
विम्यांची रक्कम	कोटी रुपयांत	3,886.42	Rs. in crore	Sum assured

आधार.--भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source.—Life Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2(B)

महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम
GROSS DIRECT PREMIUM WRITTEN IN MAHARASHTRA
 1990-91

(कोटी रुपये/ Crore Rupees)

बाब	रक्कम/Amount	Item
(1)	(2)	(1)
भारतीय साधारण विमा मंडळ व त्याच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	712.91	Gross direct premium written in Maharashtra by of General Insurance Corporation of India. and its subsidiary companies.

आधार.--भारतीय साधारण विमा महामंडळ.

Source.- General Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या
 NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED
 BY THE TOURISM DEPARTMENT

नाव	परिमाण	१ ऑक्टोबर १९९१ रोजी As on 1st October 1991	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(2)	(1)
राज्य व केंद्र शासनाच्या पर्यटन विभागांनी मान्यता दिलेली हॉटेले.	संख्या.	180	Number	Hotels approved by Tourism Departments of State and Central Governments.

आधार.—पर्यटन विभाग, भारत सरकार.

Source.— Department of Tourism, Government of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उत्तरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT BOMBAY BY AIR

अनु- क्रमांक Serial No.	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists			Country of Nationality
		1985 (3)	1986 (4)	1987 (5)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	उत्तर अमेरिका ..	46,222	68,575	76,252	.. North America
2	दक्षिण मध्य अमेरिका ..	1,419	1,826	2,336	.. South and Central America
	एकूण अमेरिका खंड ..	47,641	70,401	78,588	.. Total America
3	पश्चिम युरोप ..	99,948	1,80,060	1,93,530	.. Western Europe
4	पूर्व युरोप ..	3,461	10,608	11,091	.. Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड ..	1,03,409	1,90,668	2,04,621	.. Total Europe
5	आफ्रिका ..	33,293	42,835	43,701	.. Africa
6	पश्चिम आशिया ..	82,382	1,03,919	1,11,781	.. West Asia
7	दक्षिण आशिया ..	33,171	30,239	32,058	.. South Asia
8	दक्षिण-पूर्व आशिया ..	8,345	18,683	16,853	.. South-East Asia
9	पूर्व आशिया ..	10,209	13,392	19,812	.. East Asia
	एकूण आशिया ..	1,34,107	1,66,233	1,80,504	.. Total Asia
10	ऑस्ट्रेलिया ..	8,947	18,816	17,519	.. Australia
11	राष्ट्रीयता नसलेले ..	1	35	63	.. Stateless
	एकूण ...	3,27,398	4,88,989	5,24,996	.. Grand Total

भाषांतर.—भारत पर्यटक आकडे, भारत सरकार.

Source.—India Tourist Statistics, Government of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5

महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलांचे उत्पादन
 PRODUCTION OF CRUDE OIL IN MAHARASHTRA STATE

('००० टनांत/Tonnes) .

वर्ष/ Year						मुंबई हाय किनारा Off shore Bombay High
(1)						(2)
1976-77	406
1977-78	2,074
1978-79	3,310
1979-80	4,422
1980-81	4,985
1981-82	7,975
1982-83	12,877
1983-84	17,392
1984-85	20,136
1985-86	20,823
1986-87	20,618
1987-88	20,164
1988-89	21,112
1989-90	21,716
1990-91	21,191
1991-92*	18,959

* अस्थायी/Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री अँड पेट्रोलियम अँड नॅचरल गॅस, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6

महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायुचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर
RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS IN
MAHARASHTRA STATE

वर्ष/Year	मुंबई हाय किनारा/Off shore Bombay High		
	साठे** (अब्जघन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घन मीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर.) Utilisation (Mn. Cu. Metres)
(1)	(2)	(3)	(4)
	106.62		
1976-77 ..	148.08	48
1977-78 ..	186.15	229	3
1978-79 ..	264.64	386	204
1979-80 ..	270.96	542	372
1980-81 ..	329.04	673	307
1981-82 ..	330.62	1,345	671
1982-83 ..	377.21	2,357	1,400
1983-84 ..	377.80	3,259	1,834
1984-85 ..	368.55	4,408	2,515
1985-86 ..	377.69	5,180	3,067
1986-87 ..	400.99	6,705	5,042
1987-88 ..	411.09	8,259	5,820
1988-89 ..	440.47	9,731	6,944
1989-90 ..	457.36	13,088	8,585
1990-91 ..	483.50	14,082	10,035
1991-92* ..	N.A.	14,394	11,365

**कॅलेंडर वर्ष/Calender Year. *अस्थायी/Provisional. N.A.=उपलब्ध नाही/Not available

साधर.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्र ऑफ पेट्रोलियम अँड नॅचरल गॅस, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas Statistics, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7

इवीभूत पेट्रोलियम बायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक
LPG DOMESTIC CUSTOMERS IN MAHARASHTRA

(१ एप्रिल १९९१ रोजी/As on 1st April 1991)

(हजारत/In thousand)

कंपनीचे नाव (1)	ग्राहकांची संख्या No. of Customers (2)	Name of Company (1)
भारतीय तेल महामंडळ ..	132	Indian Oil Corporation Limited.
हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ ..	1,390	Hindustan Petroleum Corporation Limited.
भारत पेट्रोलियम महामंडळ ..	1,524	Bharat Petroleum Corporation Limited.
एकूण ..	3,046	.. Total

साधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्रि ऑफ पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक गॅस स्टॅटिस्टीक्स, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas Statistics, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.1

29. निवडक निर्देशांकांचा कल

तबता श्रेणीक/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार भे. टनात आहेत/)

प्र. क्रमांक Serial No.	वाच	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्र- कांनुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2.	लागवड केलेले निव्वळ क्षेत्र ..	17,878	18,135	17,668	18,262
3.	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र ..	18,823	18,972	18,737	19,664
4.	भौलित्वाखालील एकूण क्षेत्र ..	1,220	1,388	1,570	2,171
5.	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन —				
	(अ) तांदूळ—				
	(१) क्षेत्र ..	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन ..	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू—				
	(१) क्षेत्र ..	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन ..	401	280	440	1,199
	(क) जोंघळा—				
	(१) क्षेत्र ..	6,284	6,057	5,703	6,064
	(२) उत्पादन ..	4,224	2,295	1,557	3,466
	(द) बाजरी—				
	(१) क्षेत्र ..	1,635	1,828	2,039	1,808
	(२) उत्पादन ..	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

1980-81	1985-86*	1988-89*	1989-90*	1990-91*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area according to village papers.
18,299	18,031	17,903	17,923	17,941	Net area sown
19,642	20,269	21,562	20,668	21,052	Gross cropped area
2,415	2,420	2,956	3,122	3,170	Gross area irrigated
					Area and outturn of principal crops—
					(a) Rice—
1,459	1,536	1,545	1,520	1,581	(i) Area
2,315	2,160	2,652	2,319	2,314	(ii) Outturn
					(b) Wheat—
1,063	888	879	842	873	(i) Area
886	652	1,043	907	919	(ii) Outturn
					(c) Jowar—
6,469	6,628	6,185	6,428	6,331	(i) Area
4,409	3,918	4,278	6,635	5,948	(ii) Outturn
					(d) Bajri—
1,534	1,717	1,964	1,913	1,927	(i) Area
697	420	901	1,205	1,114	(ii) Outturn

*अस्थायी/Provisional.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकाद्यालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन—पुढे चालू					
(ई) एकूण तृण धान्ये (इतर धान्ये धरून)—					
(१) क्षेत्र	..	10,606	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	..	6,755	4,037	4,737	7,569
(फ) एकूण कडधान्ये—					
(१) क्षेत्र	..	2,349	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	..	989	657	677	1,168
(ग) ऊस—					
(१) क्षेत्र	..	156	171	204	268
(२) उत्पादन (ऊनात)	..	10,404	10,080	14,433	20,534
(घ) कापूस—					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन (लिटनमध्ये)	..	288	179	82	133
(ङ) मुरईमूग—					
(१) क्षेत्र	..	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	..	800	473	586	693
(च) तंबाखू—					
(१) क्षेत्र	..	25	13	12	11
(२) उत्पादन	..	12	6	5	5
शेती उत्पादनांचे निहोरांक—					
(१९६७-७०=१००)					
(१) मल्लधान्ये	..	115.6	71.1	86.3	143.७
(२) अन्नधान्येतर	..	102.6	79.9	90.9	121.9
(३) सर्व पिके	..	109.8	75.0	88.3	134.1

TABLE No. 29.1— contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and outturn of principal crops—contd.
					(e) All cereals— (including other cereals)
10,976	11,209	11,092	11,146	11,142	(i) Area
8,647	7,554	9,348	11,507	10,740	(ii) Outturn
					(f) All pulses—
2,715	2,840	3,330	3,289	3,257	(i) Area
825	1,156	1,730	1,735	1,444	(ii) Outturn
					(g) Sugarcane—
319	355	388	478	540	(i) Area
23,706	23,268	25,500	34,008	38,416	(ii) Outturn (cane)
					(h) Cotton—
2,550	2,709	2,628	2,636	2,730	(i) Area
208	338	234	376	320	(ii) Outturn (in lint)
					(i) Groundnut—
695	670	918	854	881	(i) Area
451	491	1,006	979	992	(ii) Outturn
					(j) Tobacco—
12	10	10	9	10	(i) Area
8	8	8	10	10	(ii) Outturn
					Index numbers of agricultural production (1967-70=100)
143.1	133.7	176.1	201.7	184.5	(i) Foodgrains
138.4	142.1	161.7	200.3	216.8	(ii) Non-foodgrains
141.1	137.4	169.7	201.2	198.9	(iii) All commodities

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तबला क्रमांक/TABLE No. 29.2

पशुधन व कुक्कुट/LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारांत/in thousand numbers)

संक्रमांक Serial No (1)	प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	1982 (7)	1987 (8)	Category (2)
1	गाई-बैल—							Cattle—
	तीन वर्षांवरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	6,687	6,690	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247	5,739	Females over 3 years
	बाचरे ..	4,194	3,645	3,912	4,108	4,228	4,555	Young stock
	एकूण—गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218	16,162	16,983	Total—Cattle
2	म्हशी-रेडे—							Buffaloes—
	तीन वर्षांवरील रेडे ..	353	340	308	325	351	356	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील म्हशी ..	1,639	1,135	1,871	2,148	2,307	2,816	Females over 3 years
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	1,313	1,583	Young stock
	एकूण—म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899	3,972	4,755	Total—buffaloes
3	बैल	2,093	2,205	2,128	2,636	2,671	2,873	Sheep
4	घेळपा	5,181	5,121	5,911	7,563	7,705	9,195	Goats
5	घोडे, शिगरे	105	101	58	48	49	43	Horses and Ponies
6	इतर जनावरे	360	352	317	326	340	447	Other livestock
	एकूण—जनावरे ..	26,043	25,449	26,361	29,642	30,919	34,255	Total—livestock
7	कॉबटपा, बरके वगैरे ..	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844	24,839	Poultry

तबला क्रमांक/TABLE No. 29.3

29. निव्वरफ निर्देशांकाधा कल/

सशता नमंरु/

उद्योग माणि साणकाम/

खण्डक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960 (3)	1965 (4)	1970 (5)	1975 (6)
1	बाळ कारखान्यांचो संख्या ..	8,010	9,472	9,803	11,425.
2	कामपाटांचो दैनिक सरासरी (हजार)	746	903	952	1,015
3	भौसोगिक उत्पादन—				
	(१) कापूस वूल (दशलक्ष कि. ग्रॅम)	242	251	227	420
	(२) कापूस कापड (लाख मीटर)	16,747	15,654	14,411	12,983
	कनिज उत्पादन—				
	(१) कोळसा (हजार मे. टन) ..	788	1,140	1,771	3,580
	(२) कच्चे मॅगनेज (हजार मे. टन)	187	317	216	188

N.A. = उपलब्ध नाही/

@ मुंबई शहर सोबत/

*दस्तावी

†विडी कारखान्यांचा समावेश वेगळ्या कापडावळी १९७४ पासून केलेला आहे/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

INDUSTRY AND MINING

1980	1985*	1986*	1988*	1989*	1990*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
15,170	18,922	19,966	21,785	23,057	23,460	Number of working factories†
1,177	1,129	1,150	1,134	1,160	1,163	Average daily number of workers (thousand No.)
						Industrial production—
249	221	183	234	231	242	(i) Cotton yarn (million kg.).
12,603	10,431	9,800	9,896	9,020	7,335	(ii) Cotton cloth (lakh metres)
						Mineral production—
5,300	10,792	11,884	14,059	15,891	16,030	(i) Coal (thousand tonnes).
223	238	238	258	264	262	(ii) Manganese ore (thousand tonnes).

Not Available.

Excluding Bombay city.

Provisional

Bidi Factories covered under separate Act, from 1974.

29. निघडक निर्देशांकाचा काल

तक्ता क्रमांक/

बीज/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॉट)	759	1,304	2,119	2,786
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॉट तास)	3,268	5,635	9,134	12,052
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॉट तास)				
	(अ) एकूण	2,720	4,717	7,650	9,490
	(ब) उद्योगांकरिता	1,353	3,297	5,312	5,935
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून बीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व बंदरगांचा संख्या (प्रत्येक वर्षी-मखेरची)	853	4,665	12,752	20,112

*अस्थायी.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

1980-81	1985-86	1988-89*	1989-90*	1990-91*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
4,298	7,091	7,658	8,368	8,876	Installed capacity (thousand kw.).
18,751	27,647	32,836	35,260	37,311	Electricity generated (million kwh.).
					Consumption (million kwh.).
14,034	20,979	26,260	29,001	30,775	(a) Total
8,130	11,124	12,753	13,920	14,706	(b) Industrial
27,914	33,927	39,413	39,413	39,413	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at the end of each year.

* Provisional

29. निवडक निदेशांकाचा कल

तक्ता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या ..	31,565	37,405	42,603	49,651
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारत).	4,191	6,786	8,581	11,629
3	घेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	712	1,490	2,688
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये).	43	91	133	170

टीप—वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत. (त्यात सुपरबायर्सम युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी, इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.)

TRENDS IN SELECTED INDICATORS**TABLE No. 29.5****CO-OPERATION**

1980-81	1985-86	1988-89	1989-90	1990-91	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
60,747	79,291	92,507	98,148	1,04,620	Societies (No.)
14,783	20,141	24,438	25,941	26,375	Members (thousand No.)
5,210	1,085	1,883	2,193	2,418	Working capital (Crore Rs.)
250	419	715	700	..	Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.).

Note.—The above figures relate to all types of societies. (including supervising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.).

29. निवडक निर्देशांकांचा कल

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960	1965	1970	1975	1980
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि. मीटर).	37,757	48,053	62,703	1,58,928	1,38,613
2	वापरत असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)—					
	(अ) मोटारी ..	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895	2,13,700
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने ..	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214	7,25,352

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29,6

TRANSPORT AND COMMUNICATION

1985	1989	1990	1991*	1992*	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,51,671	1,69,921	1,72,859	1,72,965	1,74,494	Length of roads as on 31st March of each year (kilometres).
					Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year).—
2,82,972	3,82,066	4,04,240	4,23,505	4,41,542	(a) Motor cars
13,45,048	22,11,265	24,30,615	24,40,585	28,49,783	(b) All types of vehicles

29. निवडक निर्देशांकांचा कल

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

वार	1951-52	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण—					
(पूर्व प्राथमिक व्यतिरिक्त)					
(१) संस्था (संख्या)	22444	34,594	41,781	45,143	48,299
(२) विद्यार्थी (हजारांत)	2501	4,178	5,535	6,229	6,993
(३) शिक्षक (हजारांत)	N.A.	113	153	185	221
दुय्यम शिक्षण—					
(१) संस्था (संख्या)	1137	2,468	4,032	5,339	5,810
(२) विद्यार्थी (हजारांत)	393	858	1,500	1,936	2,442
(३) शिक्षक (हजारांत)	N.A.	35	57	77	96

N. A. Not Applicable.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE NO. 29.7

EDUCATION

1980-81	1985-86	1988-89	1989-90	1990-91	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
					Primary education—
					(excluding pre-primary).
51,045	54,406	56,394	56,820	57,612	(1) Institutions (No.)
8,392	9,418	9,936	10,192	10,427	(2) Students (thousand No.)
222	245	260	265	267	(3) Teachers (thousand No.)
					Secondary education—
6,119	8,177	9,144	9,448	10,026	(1) Institutions (No.)
3,309	4,585	5,368	5,536	5,743	(2) Students (thousand No.)
114	146	170	175	177	(3) Teachers (thousand No.)

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (New Series)

(आधारवर्ष/ Base year—1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मुलमूल पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति, दिवा- बत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manu- factured products	सर्व वस्तु All commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	मात्र/Weight—	(32.295)	(10.663)	(57.042)	(100.000)
1	1982-83	106.7	106.5	103.5	104.9
2	1983-84	118.2	112.5	109.8	112.8
3	1984-85	125.5	117.3	117.5	120.1
4	1985-86	125.7	129.8	124.4	125.4
5	1986-87	137.1	138.6	129.2	132.7
6	1987-88	152.6	143.3	138.5	143.6
7	1988-89	160.1	151.2	151.5	154.3
8	1989-90	163.6	156.6	168.6	165.7
9	1990-91	184.9	175.8	182.8	182.7
10	1991-92	218.4	199.0	203.4	207.8

आधार :— आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source :—Office of the Economic Adviser, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

सफ़ता क्रमांक/TABLE No. 29.9

29. निवडक निदेशांकांचा कल

• तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निदेशांक (नवी मालिका)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	बाब	भार Weight	1971-72	1976-77
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	59.9 100.00	204 190	320 298
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	59.9 100.00	214 198	328 308
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	53.08 100.00	210 192	327 297
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	50.60 100.00	189 176	314 287
5	नाशिक (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	52.9 100.00
6	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	55.98 100.00	203 188	319 296
7	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	60.26 100.00	210 198	345 315
8	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	53.65 100.00	201 190	335 308
9	कोल्हापूर (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	55.64 100.00
10	अकोला (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००) ..	अन्न सर्वसाधारण निदेशांक	62.30 100.00

*ऑक्टोबर १९८८ ते मार्च १९८९ पर्यंतची ६ महिन्यांची सरासरी.

@ आधारभूत वर्ष/Base year 1982 = 100

**पायाभूत वर्ष १९८२ मधील निदेशांक पायाभूत वर्ष १९६०/१९६१ मध्ये रुपांतरित करण्यात आली बापरावसाचा शुध्क.

† से १९८९ ते मार्च १९९० पर्यंतची ११ महिन्यांची सरासरी

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1981- 82	1986- 87	1988- 89*	1989- 90@	1990- 91@	1991- 92@	**जोड़पारा गुणक Linking factor	Item	Centre
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
508	799	179	187	212	255	5.44	Food	Bombay
460	717	169	179	201	234	5.12	General Index	(Calendar year 1960=100)
544	756	167	178	194	242	5.37	Food	Solapur
499	697	165	180	196	234	5.03	General Index	(Calendar year 1960=100)
505	708	164	171	195	229	5.24	Food	Nagpur
469	673	165	178	201	230	4.99	General Index	(Calendar year 1960=100)
490	717	172	188	212	251	4.86	Food	Pune
432	639	163	178	198	226	4.53	General Index	(Calendar year 1961=100)
..	..	171*	179	202	247	..	Food	Nashik
..	..	170*	181	202	236	..	General Index	(Calendar year 1982=100)
530	718	169	179	201	247	5.12	Food	Jalgaon
472	667	163	175	196	228	4.78	General Index	(Calendar year 1961=100)
579	749	170	178	191	238	5.51	Food	Nanded
523	707	170	186	200	234	5.01	General Index	(Calendar year 1961=100)
548	830	179	193	205	247	5.63	Food	Aurangabad
496	743	168	181	197	227	5.18	General Index	(Calendar year 1961=100)
....	187†	200	249	..	Food	Kolhapur
....	185†	196	230	..	General Index	(Calendar Year 1982=100)
....	177†	198	237	..	Food	Akola
....	179†	199	229	..	General Index	(Calendar year 1982=100)

11 months average from October 1988 to March 1989.

Linking factor for converting index number with base 1987 into with base 1960/1961.

Months average from May 1989 to March 1990

29. निवडक निर्देशांकाचा कल

तक्ता क्रमांक/

राज्य उत्पन्न/

सुधारित मालिका/

अनुक्रमांक/ Serial No.	वार	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

1 राज्याचे चालू किमतीनुसार उत्पन्न—

(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	15,113.3	16,965.8	18,277.4	21,151.6
(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(112.3)	(120.9)	(140.0)
(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)	2,427.3	2,668.5	2,813.1	3,184.9
(द) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(109.9)	(115.9)	(131.2)

2 राज्याचे स्थिर (१९८०-८१)
किमतीनुसार उत्पन्न—

(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	15,113.3	15,475.5	16,069.0	17,105.7
(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(102.4)	(106.3)	(113.2)
(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)	2,427.3	2,434.1	2,473.2	2,575.7
(द) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(100.3)	(101.9)	(106.1)

*अस्थायी/Provisional

टीप.—दरडोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करतांना वर्षांमध्ये लोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

STATE INCOME

Revised Series

1985-86*	1986-87*	1987-88*	1988-89*	1989-90*	1990-91*	1991-92@	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
							I Net State Domestic Product at current prices—
26,463.9	28,120.1	33,282.5	40,123.7	48,639.4	56,856.3	62,097.7	(a) State income (in crore Rs.).
(175.1)	(86.1)	(220.2)	(265.5)	(321.8)	(376.2)	(410.9)	(b) Index No. of State income. (Base:1980-81=100)
3,825.3	3,991.8	4,647.4	5,518.5	6,594.0	7,598.2	8,180.2	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(157.6)	(164.4)	(196.5)	(227.4)	(271.7)	(313.0)	(337.0)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income (Base:1980-81=100).
							II Net State Domestic Product at constant (1980-81) prices—
18,702.7	18,820.4	20,070.9	22,169.6	25,562.2	27,108.2	26,116.9	(a) State income (in crore Rs.).
(123.7)	(124.5)	(132.8)	(146.7)	(169.1)	(179.4)	(172.8)	(b) Index No. of State income. (Base:1980-81=100)
2,703.4	2,671.7	2,802.6	3,049.2	3,465.5	3,622.7	3,440.4	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(111.4)	(110.1)	(115.5)	(125.6)	(142.8)	(149.2)	(141.7)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income. (Base:1980-81=100)

@प्राथमिक/Preliminary.

Note.—While calculating *per capita* income mid-year population has been used.

रूपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लंबी/LENGTH

फूट 1 foot	=	30.48	सेंटीमीटर (संतोतंत) Centimetres (Exact).	मीटर 1 metre	=	1.09361	बार yard.
बार 1 yard	=	0.9144	मीटर (संतोतंत) metre (Exact)	किलोमीटर 1 kilometre	=	0.62137	मैल mile.
मैल 1 mile	=	1.609344	किलोमीटर (संतोतंत) kilometres (Exact)				

2. क्षेत्रफल/AREA

वर्ग फूट 1 square foot	=	9.2903	वर्ग डेसीमीटर square deci- metres.	हेक्टर 1 hectare	=	2.47105	एकर acres.
एकर 1 acre	=	0.404686	हेक्टर hectare	वर्ग किलोमीटर 1 sq. kilometre	=	0.386101	वर्ग मैल square mile
वर्ग मैल 1 square mile	=	2.58999	वर्ग किलोमीटर square kilometres.				

3. वजन/WEIGHT

किलोग्राम 1 kilogram	=	2.20462	पाँड pounds	=	1.07169	सेर seers.	
पाँड 1 pound	=	0.4535924	किलोग्राम kilogram	टन 1 ton	=	1.01605	मेट्रिक टन tonnes.
मेट्रिक टन 1 tonne	=	0.98420	टन ton	=	26.7923	मण Maunds	